

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Maarit Lampimäki

YLEISEN TALOUSTILANTEEN
HEIKENTYMISEN VAIKUTUS
RAVINTOLA-ALAAN

Case Restel Ravintolat Oy

Liiketalous ja matkailu
2013

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Maarit Lampimäki
Opinnäytetyön nimi	Yleisen taloustilanteen heikentymisen vaikutus ravintola- alaan, Case Restel Ravintolat Oy
Vuosi	2013
Kieli	suomi
Sivumäärä	107 + 2 liitettä
Ohjaaja	Harri Lehtimäki

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja oli Restel Ravintolat Oy. Opinnäytetyön ensisijaisena tarkoituksena oli selvittää Restel Konserniin kuuluvan tytäryhtiön Restel Ravintolat Oy:n taloudellista kehitystä ja miten vuonna 2008 alkava taloustilanteen heittäminen on vaikuttanut yrityksen toimintaan ja taloudelliseen tilanteeseen. Toissijaisena tarkoituksena on verrata taloustilanteen kehitystä toimialan muihin samankaltaisiin ja samalla alalla toimiviin isompiin tytäryrityksiin tai konserneihin. Nämä muut yritykset ovat PK Ravintolat, AVECRA, Select Service Partner Finland ja Royal Ravintolat.

Työn teoriaosa on kattava ja koostuu tilinpäätöksen laadinnasta ja sisällöstä, tilinpäätösanalyysistä ja sen avulla lasketuista tunnusluvuista sekä lyhyesti konsernitiinpäätöksestä ja konsernin käsitteistä. Teoriaosaa kirjoittaessani käytin hyväkseni aiheesta kirjoitettuja kirjoja ja elektronisia julkaisuja.

Työn tutkimusosassa korostuu teoriaosassa selvitetty asiat. Materiaalina käytetyt tilinpäätösperiaatteet ovat vuosilta 2007–2011. Yrityksen taloudellista tilannetta tarkasteltiin vakavaraisuuden, kannattavuuden, maksuvalmiuden ja tehokkuuden tunnuslukujen avulla. Suorittamani tilinpäätösanalyysin apuna käytin Teemu Ahon Navita yritysmalli -ohjelmistoa, jolla pystytään vertailemaan ja laskemaan erilaisia tunnuslukuja

Tutkimuksesta selviää, että Restel Ravintoloiden kannattavuus ja maksuvalmius ovat heikolla tasolla tunnuslukujen mukaan. Vakavaraisuus on heikko omavaraisuusasteen suhteen ja hyvällä tasolla velkaantumistasasteen suhteen. Tehokkuus on hyvällä tasolla myyntisaamisten kiertoajan suhteen ja tyydyttävällä tasolla ostovelkojen kiertoajan suhteen.

ABSTRACT

Author	Maarit Lampimäki
Title	The Effects of the Regression of the General Economic Situation in the Catering Business. Case Restel Ravintolat Oy.
Year	2013
Language	Finnish
Pages	107 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Harri Lehtimäki

This thesis was commissioned by Restel Restaurants Oy. The primary purpose of this thesis was to investigate Restel Restaurants Oy's economic situation and study how the economic situation has changed since 2008. The secondary aim was to compare the development of the economic situation to bigger daughter companies of Restel Oy and corporations in the industry that are similar and operating in the same business. These other companies were PK Restaurants, AVECRA, Select Service Partner Finland and Royal Restaurants.

The theoretical study of the thesis is comprehensive and consists of drawing up the financial statement and its content, financial statement analysis and the characteristics computed from it, as well as a short consolidated financial statement and the concepts of the corporation. While writing the theoretical study books written about the subject and electronic releases were used.

The matters clarified in the theoretical study of the thesis were highlighted in the empirical part of the thesis. The financial statement material that was used in the thesis was from the years 2007–2011. The economic situation of the company was looked at through financial solidity, profitability, liquidity and efficiency. Navita -software developed by Teemu Aho was used to compare and calculate different characteristics and to help in accomplishing the financial statement analysis.

From this examination it can be noted that when looking at the financial statement, it looks like the profitability and liquidity is on a low level as well as the equity ratio when gearing is good. Financial solidity is on a poor level, regarding equity ratio and on a good level regarding gearing. Efficiency rate is good concerning the accounts receivable and on a standard level for accounts payable.

Keywords	Financial Statement, Financial Statement Analysis, Profitability, Financial Solidity, Liquidity.
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	9
1.1	Opinnäytetyön taustaa.....	9
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus.....	9
1.3	Opinnäytetyön rakenne	10
2	TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN JA SISÄLTÖ.....	12
2.1	Tilinpäätöksen laatiminen.....	12
2.2	Tuloslaskelman kaava ja sisältö.....	15
2.3	Taseen kaava ja sisältö.....	17
2.3.1	Tase vastaavaa.....	18
2.3.2	Tase vastattavaa	20
2.4	Liitetiedot.....	21
2.5	Rahoituslaskelma	25
2.6	Toimintakertomus	28
2.7	Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt.....	30
2.8	Vuosikertomus	31
2.9	Tilintarkastuskertomus.....	32
2.10	IFRS -tilinpäätös	34
3	TILINPÄÄTÖSANALYYSI.....	37
3.1	Tilinpäätösanalyysin määritelmä	38
3.2	Tilinpäätösanalyysin käyttäjät	38
3.3	Tilinpäätöksen oikaisu	40
3.3.1	Tuloslaskelman oikaisu.....	40
3.3.2	Taseen oikaiseminen	42
3.4	Strateginen tilinpäätösanalyysi	44
3.5	Tilinpäätösanalyysi ja tunnusluvut	47
3.6	Tilinpäätösanalyysin ongelmia	48
4	TUNNUSLUKUIEN LASKENTA JA TULKINTA	49
4.1	Kannattavuus.....	49
4.2	Vakavaraisuus	54

	5
4.3 Maksuvalmius	58
4.4 Kiertonopeus	61
5 KONSERNITILINPÄÄTÖS	64
5.1 Konsernin määritelmä	64
5.2 Konsernitilinpäätöksen tarkoitus	65
5.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus	66
5.4 Konsernitilinpäätöksen sisältö	67
5.5 Konsernin omistussuhteet muissa yrityksissä	67
5.6 Vähemmistöosuus	68
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSTULOKSET	71
6.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmät	71
6.2 Tutkimuksen kohdeorganisaatioiden esittely	73
6.3 Reliabiliteetti ja validiteetti	76
6.4 Ravintoloiden tunnuslukuanalyysin tulokset	76
6.4.1 Ravintoloiden kannattavuus	77
6.4.2 Ravintoloiden vakavaraisuus	84
6.4.3 Ravintoloiden maksuvalmius	88
6.4.4 Ravintoloiden tehokkuus	92
7 YHTEENVETO	96
LÄHTEET	105
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Yrityksen rahavirtojen käsitteellinen malli	s. 46
Kuvio 2.	Ravintoloiden liiketulos - %	s. 78
Kuvio 3.	Ravintoloiden rahoitustulos - %	s. 79
Kuvio 4.	Ravintoloiden oman pääoman tuotto - %	s. 81
Kuvio 5.	Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto - %	s. 83
Kuvio 6.	Ravintoloiden omavaraisuusaste - %	s. 85
Kuvio 7.	Ravintoloiden suhteellinen velkaantuneisuus - %	s. 87
Kuvio 8.	Ravintoloiden Quick ratio arvot	s. 88
Kuvio 9.	Ravintoloiden current ratio arvot	s. 90
Kuvio 10.	Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaika	s. 92
Kuvio 11.	Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika	s. 94
Taulukko 1.	Kululajikohtainen tuloslaskelma	s. 16
Taulukko 2.	Taseen vastaavat	s. 19
Taulukko 3.	Taseen vastattavat	s. 20
Taulukko 4.	Suora rahoituslaskelma	s. 26
Taulukko 5.	Tilinpäätösanalyysin käyttäjät ja tilinpäätösinformaatio	s. 39
Taulukko 6.	Tilinpäätösanalyysin kolme tasoa	s. 45
Taulukko 7.	Yhteenveto ravintoloiden kannattavuudesta	s. 98
Taulukko 8.	Yhteenveto ravintoloiden vakavaraisuudesta	s.100

Taulukko 9. Yhteenveto ravintoloiden maksuvalmiudesta s. 101

Taulukko 10. Yhteenveto ravintoloiden tehokkuudesta s. 103

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Restel Ravintolat Oy:n tuloslaskelmat ja taseet 2007–2011**LIITE 2.** Toimialan keskimääräiset tunnusluvut

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Tässä opinnäytetyössä on tilinpäätösanalyysin avulla tutkittu viiden ravintolaketjun eli toimeksiantajayrityksen Restel Ravintolat Oy:n ja neljän muun Ravintolaketjun: PK Ravintolat Oy:n, AVECRA Ravintolat Oy:n, Royal Ravintolat Oy:n ja Select Service Partner Finland Oy:n kannattavuutta, maksuvalmiutta, vakavaraisuutta ja tehokkuutta. Olen töissä Restel Ravintoloiden eräässä ravintolassa ja siksi valitsin yrityksen opinnäytetyöni kohteeksi. Neljä muuta yritystä on valittu sen mukaan, että ne ovat samalla toimialalla ja liikevaihdoltaan lähellä toisiaan. Tilinpäätöstietojen eli tuloslaskelmien ja taseiden tiedot ovat viiden vuoden tarkastelujaksolta vuosilta 2007–2011.

Restel Ravintolat Oy on emoyhtiö Restel Oy:n yksi tytäryhtiö. Restel Ravintoloihin kuuluu noin 90 ravintolaa ympäri Suomen, konseptit sisältävät erityyppisiä ruokaravintoloita. Työntekijöitä Restel Ravintoloissa on noin 707 henkilöä. Aloittaessani työtä oli aluksi tarkoitus ottaa mukaan myös hotellitoiminta erikseen, koska työpaikkani sijaitsee hotellissa, jonka hotellitoiminta puolestaan kuuluu eräälle Restelin toiselle tytäryhtiölle. Mukaan oli tarkoitus ottaa myös muita hotelleja vertailukohteiksi. Totesin kuitenkin, että on turhaa ottaa mukaan hotellitoimintaa, koska olisin joutunut tekemään sitä ravintolatoiminnan kanssa rinnakkain, kuin kahta eri työtä ja työstä olisi tullut sekava ja myös liian laaja. Tämän vuoksi valitsin ainoastaan ravintolatoiminnan Restel Ravintolat Oy:n ja neljä muuta ravintolaketjua.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia toimeksiantajayrityksen taloudellista tilannetta ja taloustilanteen taantuman vaikutuksia liiketoimintaan sekä verrata tilannetta muihin tutkimukseen osallistuviin ravintoloihin. Tarkastelemalla yrityksen tuloslaskelmia ja taseita sekä näiden avulla laskettuja tunnuslukuja saadaan tilanteesta hyvä käsitys. Mukana analysoinnissa on käytetty myös toimialan keskimääräisiä

tunnusluvun arvoja, jotka on saatu tilatun Restel Ravintolat Oy:n asiakirjatiedoston liitteenä.

Taloustilanne alkoi huonontua yleisesti jo vuonna 2008. Taloustilanteen taantuma tarkoittaa työttömyyttä, ihmisten käytössä olevien varojen vähenemistä ja ostokyvyn huonontumista, mistä seuraa yrityksille liikevaihdon huonontumista. Tästä taas seuraa työntekijöiden tarpeen väheneminen ja pahimmillaan liiketoiminnan lopettamista pienillä yrityksillä. Näin ollen taantumien vaikutukset ovat moninaisia. Taloustilanteen taantuma koskettaa jokaista yritystä, toisiin vaikutus saattaa olla muita suurempaa. Seuraava kappale antaa näkökulman ravintola-alan taantumasta koskettaen tämän opinnäytetyön aihetta.

Ravintolat ovat kuten muutkin yritykset riippuvaisia ihmisten käytössä olevien varojen määrästä. Taloustilanteen muutos huonompaan suuntaan näkyy yleensä viiveellä ravintola-alalla. Ravintola-alalla indikaattorina toimii nuorison työttömyys ja vuoden 2009 keväällä työllisyystilanne vaikutti vielä hyvältä, eikä taantumien vaikutus ollut merkittävää. Edellisen laman aikaan huonoimmat vuodet olivat 1993 ja 1994 eli silloin, kun yleinen taloustilanne oli jo kääntynyt nousuun. Tästä päätellen laman vaikutuksen uskotaan näkyvän ravintola-alalla pahimmillaan vuodesta 2010 alkaen. (Merimaa 2009)

1.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön teoriaosassa kirjoitan kattavan tietopaketin tilinpäätöksen laadinnasta ja sisällöstä sekä tilinpäätösanalyysistä. Tilinpäätöksen laadinta ja sisältö -luvussa käsittelen tilinpäätöksen laadinnan yleisiä periaatteita ja tilinpäätöksen sisältöä eli tilinpäätökseen kuuluvia osia ja asiakirjoja. Tämä luku on sen vuoksi laaja, että tilinpäätösteoria tukee analyysiä ja perustuu siihen. Tilinpäätösanalyysi -luvussa kirjoitetaan muun muassa tilinpäätösanalyysin määritelmästä ja käyttäjäistä sekä tilinpäätösoikaisuista. Tunnuslukujen laskenta ja tulkinta -luvussa käydään läpi opinnäytetyössä käytettäviä tunnuslukuja, niiden laskentakaavoja ja tulkintasääntöjä. Konsernitilinpäätös -luvussa käsitellään konsernitilinpäätöksen määritelmää ja laadintaa sekä yleisiä termejä ja omistussuhteita. Konsernitilinpäätös -luku on siksi mukana, että tutkimuksen toimeksiantaja on konsernin tytäryhtiö ja

tutkimuksessa on mukana keskisuuria konserneja. Näin ollen on syytä ymmärtää myös konsernitilinpäätöksen termejä. Teoriaosan ollessa kattava, voi myös taloushallinnon alaa ja tilinpäätöksiä heikosti tunteva lukija saada hyvän käsityksen työstä ja sen tarkoituksesta.

Tutkimuksen toteutus ja tutkimustulokset -luvussa kerrotaan tarkemmin tutkimusaineistosta ja -menetelmistä sekä esitellään kohdeorganisaatiot. Lisäksi otetaan kantaa opinnäytetyön reliabiliteettiin ja validiteettiin. Tässä luvussa esitellään myös tutkimustulokset ja analysoidaan ravintolaketjuja tunnuslukujen arvojen perusteella sekä pohditaan syitä tutkimustuloksien osalta. Analysointia havainnollistavat pylväsdiagrammikuviot, jotka esittävät viiden vuoden ajanjaksolta tunnuslukuja ja niiden muutoksia viiden eri ravintolaketjun kohdalla. Tunnuslukujen arvot ovat tuloslaskelmien ja taseiden avulla laskettuja ja ne kuvaavat yritysten kannattavuutta, maksuvalmiutta, vakavaraisuutta ja tehokkuutta.

Yhteenveto ja johtopäätökset -luvussa kerrotaan lyhyemmin tutkimustuloksista ja taloustilanteen taantuman vaikutuksesta liiketoimintaan ja talouteen. Tässä luvussa käsitellään myös tutkimuksen tekijän omaa käsitystä työn onnistumisesta.

2 TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN JA SISÄLTÖ

Jokaisen yrityksen on laadittava tilinpäätös tilikauden päättyessä. Tilinpäätöksen tulee valmistua neljän kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä, jonka jälkeen se annetaan tilintarkastajalle tarkastettavaksi ennen kuin se voidaan lopullisesti hyväksyä. (Lindfors 2010, 91)

Tilinpäätöstä laadittaessa normaali tilikausi on yleensä 12 kuukautta, mutta se voi myös poiketa kalenterivuodesta. Tilikausi voi olla lyhyempi tai pidempi esimerkiksi toimintaa aloitettaessa. Enimmäispituus on 18 kuukautta, vähimmäispituutta sen sijaan ei ole säädetty. (Lindfors 2010, 15)

2.1 Tilinpäätöksen laatiminen

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös muodostaa kokonaisuuden, joka koostuu seuraavista osista:

- tuloslaskelma, joka kuvaa tilikaudella muodostunutta tulosta
- tase, jonka tehtävä on kuvata tilinpäätöshetken taloudellista asemaa
- rahoituslaskelma, joka antaa selvityksen varojen hankinnasta ja niiden käytöstä kyseisen tilikauden aikana
- liitetiedot, joiden tarkoitus on antaa lisätietoja ja selventää tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman antamaa kuvaa.

Kaikista tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman eristä on esitettävä vastaava tieto myös viimeistä edeltäneeltä tilikaudelta. Tätä nimitetään vertailutiedoksi. Lisäksi tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus, jonka antama informaatio kertoo toiminnan kehittymisestä ja tulevaisuudennäkymistä. Tilintarkastuksen tehtävänä on varmistaa, että tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettu säädettyjä normeja ja ellei näin ole antaa tästä tieto. Tilinpäätöksen tehtävä on antaa oikeat ja riittävät tiedot yrityksen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Salmi 2012, 26)

Kirjanpitovelvollisen ollessa pieni yritys, sen ei tarvitse tehdä rahoituslaskelmaa eikä toimintakertomusta. Toimintakertomustiedot voidaan esittää liitetiedoissa.

Pienelle kirjanpitovelvolliselle on annettu helpotuksia myös suunnitelman mu-
kaisten poistojen tekemisissä. Yritys lasketaan pieneksi kirjanpitovelvolliseksi,
kun sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella enintään yksi
seuraavista rajoista ylittyy: liikevaihto 7 300 000 €, taseen loppusumma 3 650 000
€ tai palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä. (Lindfors 2010, 91)

Kirjanpitolaissa (KLP 3:3) säädetään tilinpäätöksen laatimista ja tilinavauksen
tekemistä koskevista yleisistä periaatteista. Yleiset periaatteet ovat seuraavat:

- jatkuvuus, oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta
- menettelytapojen jatkuvuus, johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja -
menetelmien soveltamisessa tilikaudesta toiseen
- varovaisuus, tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus
- tasejatkuvuus, tilinavauksen perustuminen edellisen tilikauden päättäneeseen taseeseen
- suoriteperusteisuus, tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen huomioon
ottaminen, riippumatta niistä koituvien maksujen suorituspäivästä
- erillisarvostus, kunkin hyödykkeen ja muun tase-eriin merkittävän erän
erillisarvostus. (Leppiniemi 2000, 43)

Seuraavassa on näiden periaatteiden tarkempi selvitys.

Jatkuvuus

Toiminnan jatkuvuuden periaatteella tarkoitetaan oletusta, että kirjanpito-
velvollinen jatkaa toimintaansa toistaiseksi. Erityisesti hankintamenojen aktivoin-
tiedellytyksenä käytetään tätä periaatetta. Aktivoitaessa pysyviin vastaaviin kuu-
lun käyttöomaisuutta pidetään jatkuvuusperiaatteen mukaan aktivoinnin ylära-
jana erään liittyvää tulonodotusta eikä siitä realisoinnissa todennäköisesti saatavaa
hintaa. (Leppiniemi 2000, 43)

Menettelytapojen jatkuvuus

Menettelytapojen jatkuvuus periaatteen mukaan tilinpäätökseen liittyvät laajuus-,
mittaamis-, arvostus- ja kohdistamisongelmat ratkaistaan mahdollisimman yhte-

näisellä tavalla tilikaudesta toiseen. Valittua menettelytapaa ei voi muuttaa ilman perusteltua syytä. Silloin, kun menettelytapaa muutetaan, tulee muutoksesta ja sen vaikutuksista antaa tilinpäätöksessä riittävä selvitys. Kirjanpitolain (KLP 3:1.2) mukaan vertailutietoja koskevassa säännöksessä tuloslaskelman ja taseen eristä on esitettävä vastaava tieto edelliseltä tilikaudelta. Jos näihin tuloslaskelman tai taseen erittelyihin on tehty muutoksia, on vertailutieto mahdollisuuksien mukaan oikaistava vastaamaan uutta erittelyä. Myös silloin on tehtävä oikaisu, jos tieto ei jostain muusta syystä ole vertailukelpoinen. (Leppiniemi 2000, 48)

Varovaisuus

Kirjanpitolain (3:3.2) mukaan tilikauden tuloksesta riippumattomaan varovaisuuteen viitaten erityisesti kaksi seuraavaa periaatetta korostuu. Ensimmäinen on, että tilinpäätöksessä otetaan huomioon ainoastaan tilikaudella toteutuneet voitot. Toisen periaatteen mukaan otetaan tilinpäätöksessä mukaan kaikki poistot ja arvonalentumiset vastaavista sekä velkojen arvonalisäykset, samoin kuin kaikki päättyneeseen tai aikaisempiin tilikausiin liittyvät, ennakoitavissa olevat vastuut ja mahdolliset menetykset, vaikka ne tulisivat tietoon vasta tilikauden jo päätyttyä. (Leppiniemi 2000, 49)

Tasejatkuvuus

Tasejatkuvuudella tarkoitetaan sitä, että aloittavan taseen on vastattava edellisen tilikauden päättynyttä tasetta. Tämä merkitsee sitä, ettei aikaisempiin tilikausiin liittyviä virheitä tai laskentakäytännön muutokseen liittyviä oikaisuja saa tehdä välittömästi omaa pääomaa veloittaen tai hyvittäen. Tästä johtuen virhe tai muutoksen vaikutus on tehtävä sen tilikauden tuloslaskelmaan, jolloin virhe on huomattu tai laskentakäytännön muutos tehty. (Leppiniemi 2000, 55)

Suoriteperusteisuus

Kirjanpitoissa (KLP 2:3.1) suoriteperusteisuus määritetään siten, että menon kirjaamisperusteena käytetään tuotannon tekijän vastaanottamista ja tulon kirjaamisperusteena suoritteiden luovuttamista. Menon ja tulon kirjaamisperusteena on suoriteperuste, ellei kirjanpitoissa muuta säädetä. Suoriteperusteesta tehdään poik-

keamia esimerkiksi osatuloutusten, vapaaehtoisten varausten ja vastaisten menojen ja menetysten kirjaamisessa. Meno ja tulo saadaan juoksevassa kirjanpidossa kirjata myös maksuperusteisesti (KLP 2:3.2) mukaan. Maksuperustetta noudattaessa ostovelat ja myyntisaamiset tulee pystyä selvittämään jatkuvasti. Tilinpäätös-vaiheessa on kuitenkin siirryttävä suoriteperusteeseen. (Leppiniemi 2000, 57)

Erillisarvostus

Taseen vastaaviin ja vastattaviin kuuluvat erät on arvostettava erikseen erillisarvostuksen periaatteen mukaan. Erillisarvostus ilmenee esimerkiksi siten, että poistosuunnitelma kullekin käyttöomaisuuteen kuuluvalla hyödykkeelle tehdään erikseen, eikä koko tase-erälle kokonaisuutena. Myös vaihto- ja rahoitusomaisuus arvostetaan hyödykekohtaisesti. Tässä tapauksessa yksittäisen hyödykkeen arvonnousu ei kompensoi toisen laskua. Lähtökohtana pidetään, että poistot ja poistosuunnitelmat tehdään erikseen kullekin hyödykkeelle. Tulonodotukset liittyvät usein kuitenkin tiettyyn hyödykeryhmään, jolloin poistokohteiden ryhmittelyä sekä poistosuunnitelmien tekemistä ryhmäkohtaisesti pidetään hyvän kirjanpitotavan mukaisena. (Leppiniemi 2000, 65)

2.2 Tuloslaskelman kaava ja sisältö

Kirjanpitoasetuksessa annetaan kaksi vaihtoehtoista tuloslaskelman kaavaa yritykselle. Tämän lisäksi ammatinharjoittajille, aatteellisille yhteisöille ja säätiöille sekä kiinteistöyhtiöille on annettu omat kaavansa. Tuloslaskelman vaihtoehdot ovat kululajikohtainen ja toimintokohtainen tuloslaskelma, joista ensin mainittu on Suomessa enemmän käytetty. Taulukko 1. esittää kululajikohtaista tuloslaskelman kaavaa. (Salmi 2012, 47)

Tuloslaskelma esittää historiallista tietoa tilikauden tapahtumista, eikä niinkään sitä, mitä tulee tapahtumaan. Tähänastisen menestyksen perusteella voidaan kuitenkin tehdä johtopäätöksiä yrityksen tulevasta suorituskyvystä. Tuloslaskelma sisältää kahdenlaisia rivejä jotka ovat tilikaudelle kuuluvia tuottoja ja kuluja. Tuotoilla tarkoitetaan yrityksen aikaansaannoksia ja vastaavasti kulut ovat uhrauksia näiden aikaansaannosten vuoksi. Tuotot tarkoittavat tapahtunutta tai odotettavissa

olevaa varojen lisääntymistä tai velkojen vähentymistä, toisin sanoen taloudellisen hyödyn lisääntymistä. Kuluilla vastaavasti tarkoitetaan varojen vähenemistä tai velkojen lisääntymistä eli taloudellinen hyöty vähenee. Tuloslaskelman tarkoitus on esittää syntynyt voitto ja se miten voitto on muodostunut. Liiketoiminnan taloudellinen tarkoitus tiivistyy varallisuuden luomiseen, tuloslaskelman viimeinen rivi kertoo miten tässä on onnistuttu. Tuloslaskelma kertoo myös oman pääoman lisääntymisestä tai vähentymisestä sekä myös jaettavissa olevan voiton syntymisestä. (Salmi 2012, 30–31)

Taulukko 1. Kululajikohtainen tuloslaskelma (Salmi 2012, 49)

<p>Tuloslaskelman kaava (KPA 1§) Kululajipohjainen Tilikausi t / Tilikausi t-1</p> <p>1 LIIKEVAIHTO</p> <p>2 Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos</p> <p>3 Valmistus omaan käyttöön</p> <p>4 Liiketoiminnan muut tuotot</p> <p>5 Materiaalit ja palvelut a Aineet, tarvikkeet, tavarat aa Ostot tilikauden aikana ab Varastojen muutos b Ulkopuoliset palvelut</p> <p>6 Henkilöstökulut a Palkat ja palkkiot b Henkilösivukulut ba Eläkekulut bb Muut henkilösivukulut</p> <p>7 Poistot ja arvonalennukset a Suunnitelman mukaiset poistot b Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä c Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset</p> <p>8 Liiketoiminnan muut kulut</p> <p>9 LIIKEVOITTO (-TAPPIO)</p> <p>10 Rahoitustuotot ja -kulut a Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä b Tuotot osuuksista omistusyhteisyrityksissä c Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista d Muut korko- ja rahoitustuotot e Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista f Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista g Korkokulut ja muut rahoituskulut</p> <p>11 VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ</p> <p>12 Satunnaiset erät a Satunnaiset tuotot b Satunnaiset kulut</p> <p>13 VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA</p>
--

JA VEROJA
14 Tilinpäätössiirrot
a Poistoeron muutos
b Vapaaehtoisten varausten muutos
15 Tuloverot
16 Muut välittömät verot
17 TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Rakenteeltaan tuloslaskelma on yksinkertainen vähennyslaskelma. Ylimmäisenä ovat liiketoiminnasta saadut tuotot, joista vähennetään tietyssä järjestyksessä liiketoimintaan liittyviä kuluja. Tämän jälkeen tulevat muut tuotto- ja kuluerät, jotka eivät suoranaisesti liity liiketoiminnasta ansaittujen tuottojen saamiseen. (Salmi 2012, 31)

2.3 Taseen kaava ja sisältö

Taseen tehtävänä on antaa lukijalleen kuva yrityksen taloudellisesta asemasta jollain tietyllä hetkellä. Tilinpäätöshetken tase kertoo yrityksen odotuksista ja sen, taloushistoriasta. Tase kertoo myös varallisuuden arvon tilinpäätöshetkellä ja sen missä määrin tämä omaisuus on rahoitettu omalla tai vieraalla pääomalla. (Salmi 2012, 35)

Taseen perusajatuksena on esittää vastaavaa -puolella yrityksen varat tai omaisuus tietyssä järjestyksessä ja tietyillä arvoilla sekä vastattavaa -puolella varallisuuden rahoituksen lähteet ja määrät. Termit ”vastaavaa” ja ”vastattavaa” voidaan määrittellä siten, että vastattavat tarkoittavat niitä pääomia, joista yritys joutuu vastaamaan lainanantajalle ja omistajille. Vastaavaa puolestaan tarkoittaa taseessa näkyvää varallisuutta, jolla yritys vastaa pääoman asettamiin velvoitteisiin. Tuloslaskelma ja tase täydentävät toisiaan informatiivisesti. Tuloslaskelma tavallaan liittyy tilikauden alkavan taseen tilikauden päättävään taseeseen. (Salmi 2012, 35–36)

Koska taseen päätehtävä on osoittaa yrityksen taloudellinen asema tilinpäätöshetkellä, on sen annettava oikea ja riittävä kuva ja ellei tase sellaisenaan kykene antamaan oikeaa ja riittävää kuvaa, on annettava lisäksi riittävä määrä liitetietoja. (Salmi 2012, 63)

2.3.1 Tase vastaavaa

Omaisuuspuoli luetellaan taseessa likvidisyysjärjestyksessä, tämä tarkoittaa rahaksi muutettavuuden helppoutta. Voidaankin sanoa, että mitä ylempänä erä on vastaavien puolella, sen hitaampaa ja kalliimpaa on sen rahaksi muuttaminen, jos kyseinen erä on yleensä ollenkaan muutettavissa rahaksi. Vastaavien alaosassa on puolestaan selvää rahaa. (Salmi 2012, 37)

Vastaavaa -puolen omaisuus, eli varallisuus, aktiivat jaetaan kahteen pääryhmään, pysyviin vastaaviin, jotka sisältää käyttöomaisuus ja muita pitkävaikutteisia menoja sekä vaihtuviin vastaaviin jotka koostuvat vaihto- ja rahoitusomaisuudesta. Näiden ryhmien erona on se että, pysyvät vastaavat tuottavat tuloja useamman kuin vain yhden tilikauden aikana. (Salmi 2012, 37)

Pysyviin vastaaviin luetaan esimerkiksi atk-ohjelmien käyttölisenssit, maa-alueet, rakennukset, koneet ja laitteet sekä pitkäaikaiset finanssisijoitukset, kuten osakkeet ja velkapaperit. Pysyvät vastaavat ovat siis pitkävaikutteisia investointeja, joista pitkälle riippuu se liiketoiminnan laatu ja laajuus, jota yritys aikoo harjoittaa. (Salmi 2012, 37)

Puolestaan vaihtuvat vastaavien tarkoitus on tuottaa tulot yhden tilikauden aikana ja niitä tarvitaan yrityksen jokapäiväiseen pyörittämiseen. Ongelmana vaihtuvien vastaavien kohdalla pidetään sitä, että vaihto-omaisuus ja myyntisaamiset ovat välttämätön osa yrityksen liiketoiminnan varallisuutta, ilman niitä yritys ei pyöri. Sitoessaan yrityksen kassavaroja, ne voivat aiheuttaa velkaantumistarvetta ja pahimmillaan maksuvalmiuskriisin. Sen vuoksi vaihto-omaisuuden ja saamisten kohdalla on todella tärkeää, että yritys huolehtii niiden kiertonopeudesta. Toisin sanoen niihin ei saisi sitoutua varoja yhtään enempää eikä yhtään pidemmäksi aikaa kuin liiketoiminnan kannalta on välttämätöntä. Taulukko 2. selventää taseen vastaavaa -puolen rakennetta. (Salmi 2012, 37–38)

Taulukko 2. Taseen vastaavat (Salmi 2012, 64)

Vastaavaa	
A PYSYVÄT VASTAAVAT.	
(Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset).	Tilikausi t / Tilikausi t-1
I Aineettomat hyödykkeet	
1 Perustamismenot	
2 Tutkimusmenot	
3 Kehittämismenot	
4 Aineettomat oikeudet	
5 Liikearvo	
6 Muut pitkävaikutteiset menot	
7 Ennakkomaksut	
II Aineelliset hyödykkeet	
1 Maa- ja vesialueet	
2 Rakennukset ja rakennelmat	
3 Koneet ja kalusto	
4 Muut aineelliset hyödykkeet	
5 Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	
III Sijoitukset	
1 Osuudet saman konsernin yrityksissä	
2 Saamiset saman konsernin yrityksiltä	
3 Osuudet omistusyhteisyhteisöissä	
4 Saamiset omistusyhteisöiltä	
5 Muut osakkeet ja osuudet	
6 Muut saamiset	
7 Omat osakkeet tai osuudet	
B VAIHTUVAT VASTAAVAT	
(Vaihto- ja rahoitusomaisuus)	
I Vaihto-omaisuus	
1 Aineet ja tarvikkeet	
2 Keskeneräiset tuotteet	
3 Valmiit tuotteet/tavarat	
4 Muu vaihto-omaisuus	
5 Ennakkomaksut	
II Saamiset (erikseen alle 12 kk ja sen yli)	
1 Myyntisaamiset	
2 Saamiset saman konsernin yrityksiltä	
3 Saamiset omistusyhteisöiltä	
4 Lainasaamiset	
5 Muut saamiset	
6 Maksamattomat osakkeet/osuudet	
7 Siirtosaamiset	
III Rahoitusarvopaperit	
1 Osuudet saman konsernin yrityksissä	
2 Omat osakkeet ja osuudet	
3 Muut osakkeet ja osuudet	
4 Muut arvopaperit	
IV Rahat ja pankkisaamiset	

2.3.2 Tase vastattavaa

Taseen vastattavaa -puoli eli pääomat, passiivat kertovat millä tavoin ja mistä lähteistä yrityksen omaisuus on rahoitettu. Yrityksen pääomarakenne selviää näiden erien määrällä ja keskinäisillä kokoeroilla. Taulukko 3. selventää taseen vastattavaa -puolen rakennetta. (Salmi 2012, 72)

Taulukko 3. Taseen vastattavat (Salmi 2012, 73)

Vastattavaa	Tilikausi t / Tilikausi t-1
A OMA PÄÄOMA	
I Osake-, osuus-, tai muu vastaava pääoma	
II Ylikurssirahasto	
III Arvonkorotusrahasto	
IV Muut rahastot	
1 Omien osakkeiden ja osuuksien rahasto	
2 Vararahasto	
3 Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot	
4 Muut rahastot	
V Edellisten tilikausien voitto (tappio)	
VI Tilikauden voitto (tappio)	
B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	
1 Poistoero	
2 Vapaaehtoiset varaukset	
C PAKOLLISET VARAUKSET	
1 Eläkevaraukset	
2 Verovaraukset	
3 Muut pakolliset varaukset	
D VIERAS PÄÄOMA (erikseen alle 12 kk ja yli)	
1 Joukkovelkakirjalainat	
2 Vaihovelkakirjalainat	
3 Lainat rahoituslaitoksilta	
4 Eläkelainat	
5 Saadut ennakot	
6 Ostovelat	
7 Rahoitusvekselit	
8 Velat samana konsernin yrityksille	
9 Velat omistusyhteisy yrityksille	
10 Muut velat	
11 Siirtovelat	

Taseen vastattavaa -puoli, eli pääomat ja rahoituksen lähteet jaetaan myös kahteen pääryhmään omaan pääomaan sekä vieraaseen pääomaan. Omistajien liiketoimin-

nan käyttöön antamia pääomia kutsutaan omaksi pääomaksi. Omistaja voi antaa yrityksen käyttöön pääomia sijoittamalla varallisuuttaan yritykseen tai jättämällä omistajalle kuuluvaa tulosta, eli voittoja nostamatta ja sijoittamalla ne yritykseen. Omistajien voitonjakopäätökset perustuvat aikaisempien tilikausien jäljellä olevan ja kyseisen tilikauden voiton määrään, joka on omistajien käytössä. Tätä voidaan kutsua vapaaksi omaksi pääomaksi. Osakepääomaan ja muuhun sidottuun omaan pääomaan ei omistaja saa koskea, koska sen tarkoituksena on suojata yrityksen velkojia. (Salmi 2012, 39)

Yritykselle annettuja lainoja, sitoumuksia ja maksuaikoja kutsutaan vieraaksi pääomaksi. Vieraan pääoman ero omaan pääomaan nähden on se, että siihen liittyy takaisin maksamispakko ja joustamattomuus maksamisen suhteen. Luottopäätökset ja -sopimukset sekä erilaiset maksuajat ovat vieraan pääoman pohjana. Takaisinmaksuhetkensä mukaisesti vieras pääoma jaetaan lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen. Pitkäaikaisen ja lyhytaikaisen vieraan pääoman kriittisenä rajana voidaan pitää 12 kuukautta tasepäivästä. (Salmi 2012, 39)

2.4 Liitetiedot

Yleensä liitetietoja ei ole mahdollista korvata tuloslaskelmassa, taseessa tai toimintakertomuksessa annetuilla tiedoilla. Kustakin tuloslaskelman ja taseen erästä on esitettävä vertailutietona vastaava tieto viimeistä edeltäneeltä tilikaudelta KPL 3:1.2:n mukaan. Tämä vaatimus ei lähtökohtaisesti koske liitetietoja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 180)

Esittämistavan selkeyden lisäämiseksi on tuloslaskelmaa ja tasetta mahdollista lyhentää, näin menetellessä tulee yhdistellyt erät eritellä liitetietoina. On myös mahdollista tehdä tuloslaskelman ja taseen kaavoja yksityiskohtaisempi erittely, joko merkitsemällä tuloslaskelmaan tai taseeseen asetuksessa määrätyille erille alaryhmittelyitä tai merkitsemällä liitetiedoiksi tällaiset ryhmittelyt. Siinä tapauksessa, että tuloslaskelma- ja tasekaavassa esitettävää eriä on selkeyden vuoksi siirretty liitetiedoiksi, on näissä liitetiedoissa esitettävä edelliseltä tilikaudelta vertailutieto. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 180–181)

Kirjanpitoasetuksen 2:2:ssä säädetään tilinpäätöksen laatimista koskevista liitetiedoista. Nämä liitetiedot koostuvat esimerkiksi tilinpäätöksen laadintaperiaatteista, laadintaperiaatteiden muutosten perusteluista ja vaikutuksista, aikaisempiin tilinpäätöstietoihin tehdyistä oikaisuista, tilinpäätöksen vertailukelpoisuutta koskevista selvityksistä sekä aikaisempien tilikausien eriin tehdyistä korjauksista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 184)

Tuloslaskelman liitetiedot

Kirjanpitoasetuksen 2:3:ssä säädetään tuloslaskelmaa koskevista liitetiedoista. Nämä liitetiedot koostuvat esimerkiksi liikevaihdon jakautumista, satunnaisten erien sisältöä, suunnitelman mukaisten poistojen perusteita, pakollisten varauksien muutoksia, rahoitustuottojen erittelyjä sekä yhdisteltyjen erien erittelyjä. Tällaisia tuloslaskelmaan liittyviä liitetietoja esitetään muidenkin liitetietoryhmien yhteydessä, kuten esimerkiksi tuloveroa koskevissa liitetiedoissa. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 218)

Liikevaihdon toimialoittainen ja maantieteellisten markkina-alueiden mukainen jakautuminen ovat tuloslaskelman tärkeitä liitetietoja, vaikka näitä ei voidakaan vertailla yritysten kesken. Tieto on mielenkiintoinen yrityksen kehitystä arvioitaessa. Tieto siitä, kuinka suuri osuus tuotoista ja tuloksesta on saatu aikaan esimerkiksi pysyvien vastaavien myyntivoitoilla, saadaan liiketoiminnan muiden tuottojen määrällä ja tarkemmalla erittelyllä tarkasteltuna. Myös suunnitelman mukaisien poistojen perusteista ja niiden muutoksista esitetään selvitys liitetiedoissa. Näillä saattaa olla suuri merkitys vertailukelpoisuuteen. Liiketoimintaan liittyvistä riskeistä kertoo pakollisten varausten muutos. Yleensä satunnaisten tuottojen huomattava määrä kertoo liiketoimintaan liittyvistä suurista muutoksista ja riskitekijöistä. (Salmi 2012, 84–85)

Taseen vastaavien ja vastattavien liitetiedot

Kirjanpitoasetus 2:4:ssä säädetään taseen vastaavia koskevista liitetiedoista. Nämä koskevat yleensä aktivoituja perustamismenoja ja aktivoituja tutkimusmenoja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 232)

Aineettomien hyödykkeiden aktivointi- ja poistoperusteista tehdyt selvitykset ovat tärkeitä liitetietoja. Niiden ollessa kovin väljät, se voi olla osoitus laajemmastakin tilinpäätösperusteiden löysyydestä. Liitetietoina on annettava myös tiedot vaihtomaisuuden ja arvopapereiden kirjanpitoarvojen sekä jälleenhankintahintojen eli näihin omaisuuseriin liittyvien piilovarallisuuden tai piilotappioiden määrästä. Sellaisten kurssitappioiden määrä, joita ei jostain syystä ole tuloslaskelmassa voidaan todeta siirtosaamisista. Yrityksen tekemät investoinnit ja käyttöomaisuuden myynnit selviävät pysyvien vastaavien muutoksista, nämä kertovat yrityksen kasvusta ja kehitymisestä. (Salmi 2012, 85)

Kirjanpitoasetuksen 2:5:ssä säädetään taseen vastattavien liitetiedoista. Nämä liitetiedot koskevat yleensä oman pääoman erien muutoksia, erittäin pitkäaikaisia lainoja, joukkovelkakirjalainoja, oman pääoman ehtoisia lainoja, siirtovelkojen erittelyjä, taseen vastattavien erien yhdistelyjä, pakollisiin varauksiin sisällytettyjä eriä, erittelyä saman konsernin yrityksille olevista veloista sekä erittelyä omistusyhteisyriksille olevista veloista. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 254)

Muutokset omassa pääomassa kertovat voitonjaosta, tappioiden kattamisesta ja markkinoilta saadusta oman pääoman ehtoisesta rahoituksesta. Pakollisia varauksia lähemmin tarkastelemalla voidaan tehdä johtopäätöksiä koskien tilinpäätöksen perusteiden tiukkuutta ja yrityksen toimintaan liittyviä riskejä. Vieraan pääoman rakenteella voidaan selvittää maksuvalmiutta ja rahoitusriskiä. Jakoperusteita vieraalle pääomalle ovat lyhytaikainen, pitkäaikainen ja erittäin pitkäaikainen (yli viisi vuotta). Toiset yritykset erittelevät myös korollisen ja korottoman vieraan pääoman määrän. Muun muassa kurssivoitot näkyvät siirtovelloissa. (Salmi 2012, 85)

Tuloveroja koskevat liitetiedot

Kirjanpitoasetuksen 2:6:ssä säädetään tuloveroja koskevista liitetiedoista. Nämä liitetiedot koskevat laskennallisia verovelkoja ja -saamisia, satunnaisesti eriin kohdistuvia veroja ja arvonkorotusten verovaikutuksia. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 270)

Säännöllisten ja jatkuvaan liiketoimintaan liittyvien verojen määrää auttavat arvioimaan laskennalliset verovelat ja -saamiset sekä satunnaisiin eriin liittyvät verot. Mikäli nämä eivät näy taseessa ja tuloslaskelmassa on syytä tutkia asiaa, sillä jos yritys näyttää voitollista tulosta, mutta ei maksa tuloksesta verojaan kannattaa tarkastella tuloksenteon aitoutta. Aikaisemmillä tilikausilla syntyneet, vielä verotuksessa käyttämättä olevat tappiot saattavat kuitenkin olla järkevänä syynä taustalla. (Salmi 2012, 86)

Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Kirjanpitoasetuksen 2:7:ssä säädetään vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevista liitetiedoista. Liitetiedot sisältävät vakuuksien ja vastuusitoumusten erittelyjä ja yhteenlaskettuja arvoja vakuuslajeittain eriteltynä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 278)

Näitä eriä tulisi toisinaan käsitellä vieraana pääomana. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on, kun omistajan puolesta annetut vakuudet tai huonosti menestyvän konserniyhtiön vastuut koituvat vakuuden antaneen yrityksen veloiksi. Vieraan pääoman piirteitä saattavat omata myös eläke- ja muut vastuut sekä kesken olevat riita-asiat. Leasing-sopimukset ovat erittäin tärkeitä, varsinkin rahoitus leasing-sopimukset, jotka ovat luonteeltaan velan ottoa. Yrityksen velkaantuneisuutta arvioitaessa tämä olisi tärkeä huomioida. (Salmi 2012, 86)

Liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä

Kirjanpitoasetuksen 2:8:ssä säädetään henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevista liitetiedoista. Tällaiset liitetiedot koskevat henkilöstön lukumäärää ryhmitäin sekä palkkoja, palkkioita ja henkilöstösivukuluja. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 294)

Tärkeä merkitys arvioitaessa liiketoiminnan kehittymistä on henkilöstömäärän muutoksilla. Erityisesti pienten perheyriyten kohdalla henkilöstön määrä ja henkilöstökulut kannattaa huomioida. Verosuunnittelusyistä saattaa omistaja nostaa tuloja muutoin kuin palkkana. Pienet henkilöstökulut eivät saa johtaa väärin johtopäätöksiin yrityksen kannattavuudesta. (Salmi 2012, 86)

Omistukset muissa yrityksissä

Omistusosuuksia koskevat liitetiedot antavat hyvän kuvan tarkasteltavasta taloudellisesta kokonaisuudesta. Se, millä tavalla omistus on arvostettu taseessa, on toinen tärkeä tieto. Tapauksessa, jossa omistetun yrityksen tulos ja oma pääoma ovat negatiivisia, on hankala perustella yrityksen positiivista arvoa taseessa. (Salmi 2012, 86)

Konserniin kuuluvat kirjanpitovelvolliset

Taloudellista kokonaisuutta on tärkeä tarkastella sen vuoksi että tuloksen siirtely on melko vaivatonta konsernin sisällä. Tarkastelemalla vain yksittäistä yritystä voi ajautua jopa harhaan. Kaatuessaan konserni saattaa viedä mukanaan sekä hyvät että huonot yhtiöt. Tämä johtuu sisäisten saamisten ja velkojen yhteen kietomasta kokonaisuudesta. (Salmi 2012, 87)

2.5 Rahoituslaskelma

Kirjanpitovelvollisen tietyn tilikauden rahavirrat käsittelevää laskelmaa, josta selviää varojen hankinta ja käyttö, nimitetään rahoituslaskelmaksi. Kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen rahoituslaskelman laatimisesta. 30.01.2007. Tarkoituksena on, että yleisohje ohjaa yrityksiä laatimaan rahoituslaskelman maksu- ja tappioerusteisesti. Sen on kuvattava kirjanpitoasetuksen säännösten mukaisesti yrityksen rahavirtoja. Pienen kirjanpitovelvollisen ei tarvitse laatia rahoituslaskelmaa. (Lindfors 2010, 104)

On olemassa kaksi rahoituslaskelman mallia suora ja epäsuora. Erona on, että suora malli lähtee liikkeelle myynnistä saaduista maksuista ja epäsuora voitosta/tappioista ennen satunnaisia eriä. Ainoa ero rahoituslaskelmien välillä on siis liiketoiminnan rahavirrassa. Investointien ja rahoituksen rahavirta on molemmissa malleissa sama. Kirjanpitolautakunta suosittelee suoran rahoituslaskelman käyttämistä, jota seuraava taulukko 4. esittää. (Lindfors 2010, 104–105)

Taulukko 4. Suora rahoituslaskelma (Lindfors 2010, 105–106)

Suora rahoituslaskelma	
Liiketoiminnan rahavirta:	
myynnistä saadut maksut.	+ xx
liiketoiminnan muista tuotoista saadut maksut.	+ xx
maksut liiketoiminnan kuluista.	- xx
liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	+/- xx
maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan	
rahoituskuluista.	- xx
saadut korot liiketoiminnasta.	+ xx
saadut osingot liiketoiminnasta.	+ xx
maksetut välittömät verot.	- xx
rahavirta ennen satunnaisia eriä.	+/- xx
liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto).	+/- xx
rahavirtoina toteutuneet oman pääoman veloitukset/hyvitykset	
aikaisempien tilikausien kertaluonteisista tapahtumista.	+/- xx
Liiketoiminnan rahavirta (A).	<u>+/- xx</u>
Investointien rahavirta:	
investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin.	- xx
aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot.	+ xx
myönnetyt lainat.	- xx
investoinnit muihin sijoituksiin.	- xx
lainasaamisten takaisinmaksut.	+ xx
luovutustulot muista sijoituksista.	+ xx
saadut korot investoinneista.	+ xx
saadut osingot investoinneista.	+ xx
Maksetut välittömät verot.	- xx
Investointien rahavirta (B).	<u>+/- xx</u>
Rahoituksen rahavirta:	
maksullinen oman pääoman lisäys.	+ xx
omien osakkeiden hankkiminen.	- xx
omien osakkeiden myynti.	+ xx
lyhytaikaisten lainojen nostot.	+ xx
lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut.	- xx
pitkäaikaisten lainojen nostot.	+ xx
pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut.	- xx
maksetut osingot ja muu voitonjako.	- xx
maksetut välittömät verot.	- xx
Rahoituksen rahavirta (C).	<u>+ / - xx</u>
Rahavarojen muutos (A+B+C) lisäys (+) / vähennys (-).	+ / - xx
Rahavarat tilikauden alussa.	xx
Rahavarat tilikauden lopussa.	xx

Rahoituslaskelman, toiselta nimeltään rahavirtalaskelman, tulee esittää tilikauden rahavirrat jaoteltuina liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirtoihin. Näiden rahavirtojen tarkoituksena on selittää likvidien varojen (rahat ja pankkisaamiset, rahoitusarvopaperit) muutosta tilikauden aikana. Kaikkein keskeisimpiä ja tärkeimpiä ovat liiketoiminnan aikaansaamat rahavirrat, sillä ne osoittavat paljonko normaalilla ja säännöllisellä liiketoiminnalla tuotetaan osoittaen, paljonko varoja yrityksen toiminta on kerryttänyt lainojen takaisin maksamiseen, toimintaedellytysten säilyttämiseen, osinkojen maksamiseen ja uusiin investointeihin turvautumatta ulkoisiin rahanlähteisiin. (Troberg 2003, 84–85)

Investointien rahavirta osiossa keskitytään taseen pysyvien vastaavien muutokseen ja esitetään erikseen suoritettut maksut ja saadut maksut, netottaminen ei kuitenkaan ole sallittua. Erikseen omilla otsikoillaan esitetään aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet, kuten koneet, kalusto, rakennukset, maa-alueet, aineettomat hyödykkeet, kuten esimerkiksi liikearvo sekä sijoitukset, kuten esimerkiksi osakkeet. Käsiteltäessä sijoituksia luokitellaan erikseen konserniosakkeet, osakkuusyhtiöiden osakkeet ja muut osakkeet. Myös aktivoidut kehittämismenot kuuluvat investointien rahavirtaan. (Troberg 2003, 85)

Rahoituksen rahavirta osio keskittyy käsittelemään korollista vierasta pääomaa sekä lyhytaikaisten että pitkäaikaisten lainojen osalta ja oman pääoman muutoksia. Myös osakeanti tuo yritykseen positiivista rahavirtaa ja vuorostaan osingonjako aiheuttaa rahavirtojen käyttöä. Pääsääntöisesti maksetut osingot luokitellaan rahoituksen rahavirroiksi, mutta ne voidaan esittää myös osana liiketoiminnan rahavirtaa, jolloin annetun tiedon käyttäjät pystyvät määrittelemään yrityksen kyvyn maksaa osinkoja liiketoiminnan rahavirroista. Omien osakkeiden ostot aiheuttavat rahavarojen käyttöä ja ne luokitellaan myös rahoituksen rahavirtaan. (Troberg 2003, 85–86)

Rahavirrat, jotka johtuvat tuloveroista, luokitellaan liiketoiminnan rahavirroiksi. Verot voidaan osoittaa liittyvän liiketoimintaan, investointeihin tai rahoitukseen. On kuitenkin vaikeaa käytännössä erottaa niistä johtuvia verotuksellisia rahavirtoja ja sen vuoksi maksetut verot yleensä esitetään liiketoiminnan rahavirtoina. Korkeiden ja osinkojen suhteen on olemassa enemmän vaihtoehtoja. Yleensä maksetut

osingot luokitellaan vähennyksinä rahoituksen rahavirroiksi. Puolestaan saadut osingot sekä maksetut ja saadut korot voidaan luokitella liiketoiminnan rahavirroiksi siitä syystä, että ne otetaan huomioon voittoa ja tappiota määriteltäessä. On mahdollista luokitella ne myös rahoituksen ja investointien rahavirtoihin sen vuoksi, että ne ovat rahoituksen hankkimisesta johtuvia menoja tai sijoitusten tuottoja. Vaatimus on kuitenkin, että erät luokitellaan liiketoimintaan, investointeihin tai rahoitukseen kuuluvaksi tilikausittain samalla johdonmukaisella tavalla. (Troberg 2003, 86)

2.6 Toimintakertomus

Arvioitaessa toimintakertomuksen sisältöä, tulee lähtökohtana olla oikeiden ja riittävien tietojen tarve. Liiketoiminnan laatu, laajuus sekä yrityksen kannattavuus ja taloudellinen asema vaikuttavat tapahtumien tärkeyteen. (Salmi 2012, 87–88)

Toimintakertomus on laadittava tilikausittain kuten tilinpäätös. Pieniltä kirjanpitovelvollisilta ei yleensä vaadita toimintakertomusta, mutta heidän edun mukaisesti on laatia vapaaehtoisesti vähimmäisvaatimuksena olevat tiedot, jotka sisältävät olennaiset tapahtumat, odotukset sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan kuvaukset. (Leppiniemi 2008, 231)

Toimintakertomus on kirjanpitolain mukaan laadittava silloin jos kirjanpitovelvollinen on pörssiyhtiö tai niin sanottu suuri kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitovelvollinen luokitellaan suureksi, jos sekä päättyneeltä että sitä edeltäneeltä tilikaudelta on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista: liikevaihto 7,3 miljoonaa euroa, taseen loppusumma 3,65 miljoonaa euroa tai palveluksessa on keskimäärin 50 henkilöä. (Leppiniemi 2008, 233)

Vuonna 2004 kirjanpitolakiin tehtiin merkittäviä muutoksia ja tilinpäätöksen määritelmää muutettiin. Tilinpäätökseen kuului aikaisemmin tuloslaskelma, tase, liitetiedot ja toimintakertomus. Muutetun lain (KLP 3:1 §) mukaan tilinpäätöksen sisältö on tuloslaskelma, tase, rahoituslaskelma ja liitetiedot. Toimintakertomus ei siis ole enää tilinpäätöksen varsinainen osa. Toimintakertomus on kuitenkin liitet-

tävä tilinpäätökseen ja se tulee julkistaa samalla tavalla kuin tilinpäätöskin. (Leppiniemi 2008, 239)

Toimintakertomuksen sisältöä koskevat vaatimukset kasvoivat sen tilinpäätöksestä eriyttämisen myötä. Toimintakertomus koostuu monenlaisista analyyseistä ja arvioista yrityksen menestymisen ja taloudellisen tilanteen suhteen. Kannattavuudesta, rahoituksesta, riskeistä, henkilöstöstä ja ympäristöä koskevista asioista edellytetään kattavia ja tasapuolisia arviointeja. Lisäksi arviointeja tuetaan tunnusluvuilla ja niiden kehityksen kuvauksilla. (Leppiniemi 2008, 231–232)

Yleensä toimintakertomuksen laatii kirjanpitovelvollisen hallitus. Ellei hallitusta ole sen laatii muu kirjanpitovelvollisen yhteisoikeudellisesti vastuullinen, hallitusta vastaava toimielin kuten johtokunta. Samoin kuin tilinpäätösikin toimintakertomus laaditaan kirjanpitovelvollisen kaikille sidosryhmille ja erityisesti omistajille ja muille rahoittajille. Toimintakertomuksen on suunnattava tulevaisuuteen, sen on kuvattava kehityssuunnat ja -tekijät, joilla on merkitystä kirjanpitovelvollisen osakkaille tai jäsenille sekä muille sidosryhmille kirjanpitovelvollisen nykyisen tai vastaisen toiminnan arvioimiseksi pitkän tähtäyksen tavoitteiden toteutumisen kannalta. (Leppiniemi 2008, 234–235)

Kirjanpitolain velvoittamana tai vapaaehtoisessa toimintakertomuksessa on kirjanpitovelvollisen esitettävä lain mukaan vähintään tiedot olennaisista tapahtumisista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen, arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta. Siinä tapauksessa että toimintakertomuksen laatiminen on pakollista, on siinä esitettävä vähimmäistietojen lisäksi myös kattavat ja tasapuoliset arvioinnit kirjanpitovelvollisen toimintaan liittyvistä merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista sekä taloudellisesta asemasta ja tuloksesta. Edellä mainittuihin arviointeihin on lisättävä keskeisimmät tunnusluvut taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi. Lisäksi on esitettävä tunnuslukuja ja muita tietoja liittyen henkilöstöön, ympäristötekijöihin sekä muihin mahdollisiin kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan kannalta tärkeisiin seikkoihin. Tarvittaessa on esitettävä myös täydentäviä tietoja ja lisäselvityksiä tilinpäätöksessä esiintyvistä luvuista. Myös eri yhteisömuotoja koskevissa laeissa, kuten esimer-

kiksi osakeyhtiötä, osuuskuntaa, asunto-osakeyhtiötä ja säätiötä koskeissa laeissa on lisäksi toimintakertomuksen sisältöä koskevia vaatimuksia. (Leppiniemi 2008, 232–233)

2.7 Tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt

Kirjanpitolain (KLP 3:13) mukaan tase-erittelyt on laadittava varmentamaan tilinpäätöstä. Tase-erittelyt ovat yksityiskohtaisia ryhmiteltyjä luetteloita kirjanpitovelvollisen taseeseen tilikauden päättyessä sisältyvistä eristä. Nämä erät ovat:

- pysyvät vastaavat
- vaihtuvat vastaavat
- vieras pääoma
- pakolliset varaukset. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001, 221)

Tase-erittely pysyvistä vastaavista saadaan laatia joko täydellisenä tai vaihtoehtoisesti siten, että siinä ei luetella kaikkia pysyviä vastaavia, vaan ainoastaan vähennykset ja lisäykset, mitä tilikauden aikana on tullut. Näin toimittaessa tulee esimerkiksi pysyvistä vastaavista (koneet ja kalustot) olla täydellinen alkuperäinen lista, johon perustuen myöhempien tilikausien luettelot lisäyksistä ja vähennyksistä on laadittu. Tase-erittelyjä kutsutaan yrityksen sisäisiksi tilinpäätösasiakirjoiksi, joiden tehtävänä on varmentaa tilinpäätöksen sisältöä sekä auttaa sisäisiä ja ulkoisia valvontatehtäviä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001, 221–222)

Tase-erittelyiden tavoin liitetietojen erittelyt on laadittava varmentamaan tilinpäätöstä. Tase-erittelyistä sekä liitetietojen erittelystä ei ole muissa laeissa, kuin vain kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa määräyksiä. Erittelyjä ei tarvitse laatia kaikista liitetiedoista. Ne vakuudet ja vastuut, jotka on ilmoitettu tilinpäätöksessä, on liitetietojen erittelyssä kuitenkin luetteloitava ryhmäkohtaisesti. Sekä tase-erittelyjen että liitetietojen erittelyjen laatijan on varmennettava erittelyt merkitsemällä niihin päiväys ja allekirjoitus. Nämä erittelyt on säilytettävä kymmenen vuotta kyseisen tilikauden päättymisestä. (Leppiniemi & Leppiniemi 2001, 222–223)

2.8 Vuosikertomus

Vuosikertomusta voidaan pitää keskeisenä sijoittaja- ja sidosryhmäviestinnän välineenä. Yritykset, joiden arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena sekä myös monet muut, varsinkin suuret yritykset laativat vuosikertomuksen. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 427)

Vuosikertomuksen voidaan sanoa olevan yrityksen keskeinen säännöllisesti julkaistava viesti yrityksen rahoittajille, julkiselle sanalle ja suurelle yleisölle. Yrityksen julkiseen kuvaan sillä on merkittävä vaikutus. (Salmi 2012, 88)

Vuosikertomusta ei voi sanoa lakisääteiseksi raportiksi. Arvopaperimarkkinalaissa säädetty hyvän arvopaperikauppatavan noudattamisvaatimus, johon kuuluu annettujen tietojen oikeellisuus ja riittävyys erityisesti arvopaperin hinnannuodostumista ajatellen koskee myös vuosikertomusta. Toimitusjohtajan katsauksessa kerrotaan tulevaisuuden odotuksista. Jos esimerkiksi julkisuuteen saatettu tieto osoittautuu myöhemmin, kehityksen valossa ei paikkansa pitäväksi, yhtiöllä on aktiivinen velvollisuus korjata tieto. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 427)

Yleensä yrityksen virallinen tilinpäätös esitetään vuosikertomuksessa. Useimmiten tuloslaskelma ja tase pyöristetään tuhansiin tai miljooniin euroihin, muilta osin liitetiedot ja toimintakertomus annetaan yleensä täydellisinä. Vuosikertomus sisältää yleensä laatijayrityksen ja sen konsernin esittelyn, joka pitää sisällään tiedot keskeisistä toimialoista ja tuotteista/palveluista. Usein vuosikertomuksessa kuvataan myös yrityksen strategiaa. Siinä kerrotaan esimerkiksi, mitä on tehty osakaiden omaisuuden arvon kehittämiseksi ja käsitellään osingonjakopolitiikkaa, markkinoiden reaktioita yrityksen toimenpiteisiin, markkinaosuuksia sekä yhteenvedoa strategioista. (Salmi 2012, 88–89)

Vuosikertomuksen sisältämässä toimitusjohtajan katsauksessa kuvataan yrityksen strategiaa ja miten se on toteutunut sekä myös menestymistä suhteessa odotuksiin. Toimitusjohtajan katsauksessa esitetään osinkopolitiikkaa käsittelevä katsaus ja poikkeukselliset tilanteet, joihin kuuluvat esimerkiksi suuret investoinnit, käyttöomaisuuden myynnit, talousongelmat ja niiden ratkaisut sekä muutokset yrityksen

johdossa. Tulevan kehityksen arviointi sekä siihen vaikuttavat asiat kuuluvat myös tähän osioon. (Salmi 2012, 89)

Suurempien yhtiöiden vuosikertomuksissa ovat tavallisia myös toimiala-, divisi-
oona- ja tytäryhtiökohtaiset katsaukset sisältäen taulukoita ja grafiikkaa. Vuosi-
kertomus sisältää usein myös nykyaikaisia laskelmia, näistä esimerkiksi ympäris-
tö- ja henkilöstötilinpäätökset tai ainakin arviot ja kannanotot toiminnan vaikutuk-
sista näihin seikkoihin ovat yleistyneet. Vuosikertomuksessa annetut tiedot osak-
keenomistajille muodostavat oman kokonaisuuden, jonka tarkoitus on antaa in-
formaatiota osakekurssista, osakevaihtotiedoista, osakepääomasta ja sen muutok-
seen liittyvistä tiedoista. (Salmi 2012, 89–90)

2.9 Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastuslain 19 §:ssä säädetään tilintarkastuskertomuksen antamisesta ja si-
sällöstä. Kultakin tilikaudelta on kirjanpitäjän annettava tilintarkastuskertomus.
Tilintarkastuskertomus on luovutettava yhteisön tai säätiön hallitukselle tai vas-
taavalle toimielimelle viimeistään kaksi viikkoa ennen sitä kokousta, jossa tilin-
päätös on esitetty vahvistettavaksi. (Leppiniemi & Leppiniemi 2002, 527)

Tilintarkastuskertomuksen tulee tilintarkastuskertomusta koskevien säännösten
mukaan sisältää seuraavat lausunnot:

- onko tilinpäätös laadittu kirjanpitolain ja tilinpäätöksen laatimista koske-
vien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti
- antaako tilinpäätös kirjanpitolaissa tarkoitettulla tavalla oikeat ja riittävät
tiedot yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta
- lausunto tilinpäätöksen vahvistamisesta
- lausunto tuloksen käsittelystä hallituksen tai muun vastaavan toimielimen
esittämällä tavalla
- lausunto vastuuvapaudesta. (Kokkonen 1997, 44)

Tapauksissa, joissa yhtiömies, hallituksen, hallintoneuvoston tai vastaavan toimie-
limen jäsen tai muu vastuuvollinen on syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin,

josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus, tulee tilintarkastajan esittää siitä muistutus tilintarkastuskertomuksessa. Myös siinä tapauksessa on tehtävä muistutus, jos edellä kuvattu vastuuvollinen henkilö on syyllistynyt yhteisöä tai säätiötä koskevan lain tai muuhun yhtiösopimuksen, yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen vastaiseen toimintaan. (Kokkonen, 1997, 44)

Tarvittaessa tulee tilintarkastajan täydentää tilinpäätöstietoja tilintarkastuskertomuksessaan. Siinä tapauksessa, että tilinpäätöksessä ei ole annettu niitä tietoja, joita lain mukaan on annettava, tilintarkastajan täytyy mainita tästä ja lisätä puuttuvat tiedot tilintarkastuskertomukseen. Tilintarkastajan velvollisuus on siten puutteista huomauttaminen ja virheiden mahdollinen korjaaminen, näin vältetään myös kielteisen lausunnon antaminen. Tilintarkastajalla on oikeus tämän lisäksi antaa lisätietoja, joita hän pitää tarpeellisena tuoda tilinpäätöstä käsittelevän kokouksen tietoon. Tilintarkastuskertomus, joka ei sisällä tilinpäätöstä täydentäviä lisätietoja, muistutusta tai muita lisätietoja ja joka päättyy kaikilta osin vakiomuotoisiin myönteisiin lausuntoihin, nimitetään puhtaaksi tilintarkastuskertomukseksi. Siinä tapauksessa, että kertomus joiltain osin poikkeaa puhtaan kertomuksen vakiomuodosta, siitä käytetään nimitystä mukautettu tilinpäätöskertomus. (Kokkonen 1997, 44–45)

Puhdas tilintarkastuskertomus eli vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus sisältää johdanto-osan, jossa mainitaan seuraavat asiat:

- tarkastettavan yhteisön nimi
- tarkastettu tilikausi
- maininta kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastuksesta hyvän tilintarkastustavan mukaisesti.

Seuraavaksi esitetään kirjanpitolain 19 §:n vaatimat lausunnot. Tilikauden tuloksen euromäärä tai joku muu tuloslaskelmaa tai tasetta kuvaava luku voidaan lisätä vakiomuotoiseen tilintarkastuskertomukseen. Tämä sitoo kertomuksen tarkastettuun tilinpäätökseen. (Kokkonen 1997, 45)

Tilintarkastajan tehtävänä on valvoa ennen kaikkea omistajien etuja ja näin ollen yrityksen omistajat ovatkin tilintarkastajien toimeksiantajia. Myös tavarantoimitajat, luoton antajat ja erilaiset muut yhteistyökumppanit hyötyvät tilintarkastajan tekemästä työstä ja se on myös heidän etujen mukaista, että objektiivinen taho ottaa kantaa yrityksestä annetun taloudellisen tiedon oikeellisuuteen. Tilintarkastuksen myötä yrityksen luotettavuus lisääntyy ja sen voidaan sanoa olevan koko yhteiskunnan etu. Luotettava tilintarkastus vähentää myös verottajan ja muiden viranomaisten valvonnan tarvetta. (Korkeamäki 2008, 9)

2.10 IFRS -tilinpäätös

Valtioiden rajojen yli yhä vähemmän säännellysti liikkuvat ihmiset, tavarat, palvelut ja pääomat ovat tehneet myös omistamisesta ja sijoittamisesta entistä kansainvälisempää. Kansallisia tilinpäätösnormistoja on nähty tarpeelliseksi yhtenäistää, etteivät erilaiset kansalliset käytännöt tarpeettomasti estäisi pääomien liikkuvuutta. (Salmi 2012, 97)

Laskentatoimen alan kansainvälinen järjestö nimeltään International Accounting Standards Board (IASB) on jo 1970 -luvun alkupuolelta ohjannut kansainvälistä tilinpäätöskäytäntöä antaen kansainvälisen tilinpäätöksen laadintaa ja esittämistä koskevia standardeja (International Accounting Standards, IAS) nykyään (International Financial Reporting Standards, IFRS). Vuonna 2005 on EU:ssa otettu suoraan IFRS -normisto yhteiseksi raportointitavaksi julkisesti noteerattujen emoyhtiöiden esittämissä konserni-informaatioissa. (Salmi 2012, 98)

Pysyvä tulkintakomitea (aikaisemmalta nimeltään Standing Interpretations Committee SIC ja nykyiseltä nimeltään International Financial Reporting Standards Committee IFRIC) antaa tulkintakannanottoja sellaisiin kysymyksiin, joihin IFRS -standardit eivät varsinaisesti anna vastauksia. IFRS -normisto määrittellään laajaksi tilinpäätösinformaatiota säänteleväksi säännöstöksi. Se koostuu kymmenistä standardeista, niiden tulkintaohjeista ja teoreettisesta viitekehyksestä. Normisto muodostuu siis kolmesta osasta seuraavasti:

- tilinpäätöksen laatimista ja esittämistä koskevat yleiset perusteet

- kansainväliset tilinpäätösstandardit (IAS/IFRS)
- tulkintaohjeet (SIC/IFRIC). (Salmi 2012, 98)

Osakeyhtiöt voivat halutessaan laatia tilinpäätöksen IFRS -standardien mukaisesti. Silloin kun kyseessä on noteeraamaton yritys, vaikuttaa käytännön yleisyyteen kansainvälisyyden aste ja yritysverotuksen kehitys. Osana EU:n rahoituspalvelujen toimintasuunnitelmaa pyritään uusien tilinpäätös- ja raportointistandardien avulla tehokkaiden ja likvidien eurooppalaisten pääomamarkkinoiden luomiseen. Tämän uuden normiston tavoitteena on lisätä tilinpäätösinformaation vertailukelpoisuutta eri maiden välillä ja luoda yhtenäinen standardi kaikille listatuille yrityksille. Konsernitilinpäätös, joka on laadittu IAS/IFRS -standardien mukaisesti, suunnataan ensisijaisesti oman pääoman ehtoisille rahoittajille eli sijoittajille. (Kallunki & Niemelä 2007, 182)

IAS-/IFRS -normiston yleisiä periaatteita säätelevän viitekehyksen mukaan tulee tilinpäätösten käyttäjien tietotarpeet täytettyä silloin, kun tilinpäätös täyttää osakassijoittajien tietotarpeet. Sijoittajat kantavat suuren riskin yrityksen toiminnasta antaessaan yritykselle riskipääomaa. Tämän perusteella voidaankin todeta, että IAS-/IFRS -tilinpäätös laaditaan ensisijaisesti osakesijoittajia varten. IAS-/IFRS -standardien mukaisissa monissa uusissa raportointitavoissa ja -kohteissa sijoittajakeskeisyys korostuu, kuten esimerkiksi rahavirtalaskelmassa, oman pääoman muutoslaskelmassa, osakekohtaisen tuloksen raportoinnissa ja segmentointiraportoinnissa. Näiden pakollisina raportoitavien laskelmien avulla tuotetaan juuri sijoittajille tarkoitettua uutta informaatiota. (Kallunki & Niemelä 2007, 183)

IAS-/IFRS -tilinpäätösstandardit mahdollistavat yritysjohton kommunikoinnin sijoittajien kanssa muutenkin kuin uusien laskelmien ja niiden sisältämän informaation avulla. Tarkoituksena on, että standardien soveltamisen tuloksena syntynyt tilinpäätös antaisi aikaisempaa parempaa tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta, tätä edesauttaa mahdollisuus käyttää käyviä arvoja aikaisempaa laajemmin. Uuden tilinpäätöskäytännön myötä yritysjohdolla on mahdollisuus viestiä näkemyksensä yrityksen taloudellisesta arvosta joko tilinpäätöksessä tai liitetiedoissa. Päävastuu tilinpäätöksen laatimisesta ja esittämisestä on yrityksen johdolla IAS-/IFRS -standardien viitekehyksen mukaisesti. Yrityksen velvollisuutena on antaa

oikea kuva ja kertoa kaikki oleelliset tiedot sijoittajille taloudellista päätöksentekoa varten. (Kallunki & Niemelä 2007, 183)

Edellä mainittujen keskeisten IAS-/IFRS -viitekehyksen tekijöiden toteutuessa saadaan uutta parempaa informaatiota sijoittajien näkökulmasta katsottuna. Tämän tuloksena syntyy sellainen yrityksen raportoima taloudellisen oman pääoman arvo eli taloudellinen nettovarallisuus, joka toimii vahvana indikaattorina siitä, mikä on yrityksen markkina-arvo pörssissä. Raportointi suoritetaan joko suoraan tilinpäätöksen luvuissa tai liitetiedoissa ja se edellyttää käypien arvojen laajaa käyttämistä liiketoimintojen ja omaisuuserien arvostamisessa. Tämän jälkeen osakkeiden kurssi seuraa yrityksen ilmoittamaa todellista nettovarallisuutta ja osakkeen kurssivaihtelu vähenee huomattavasti nykyiseen verrattuna. (Kallunki & Niemelä 2007, 184)

Markkina-arvo määräytyy yrityksen pitkän aikavälin liiketoiminnan kehityksen myötä ja siksi oikean kurssitason löytyminen ja kurssivaihtelun merkittävä väheneminen on mahdollista. Liiketoiminnan arvo perustuu aina johdon parhaaseen näkemykseen tulevaisuuden kehityksestä. Tämän tuloksena saadaan oman pääoman taloudellinen arvo, jossa kaikki tase-erät, eli omaisuus ja niiden taustalla oleva liiketoiminta arvostetaan käypiin arvoihin. Tämä on vastakohta aikaisemalle käytännölle, jossa ulkopuoliset toimijat arvioivat yrityksen markkina-arvoa huonommalla informaatiolla ja lyhyellä aikavälillä. Markkina-arvojen vaihtelun pieneneminen, jota nimitetään myös osakekurssien volatiliteetiksi johtaa sijoittajan kannalta parempaan tuotto-riski-suhteeseen, minkä vuoksi sijoittajalla on mahdollisuus kohdentaa osakemarkkinoille entistä suurempi osa varallisuudestaan. (Kallunki & Niemelä 2007, 184–185)

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Päätöksentekijät tarvitsevat luotettavaa tietoa yrityksen taloudellisesta tilasta tehdessään päätöksiä esimerkiksi yrityskauppatilanteissa ja sijoituspäätöksissä sekä yrityksen konkurssiriskiä arvioitaessa. (Kallunki, Kytönen 2007:13)

Tilinpäätösanalyysijä tehdään moni eri tavoin, sillä myös tarve tietää yrityksen taloudellisesta asemasta vaihtelee suunnattomasti. Tilinpäätösanalyysien laajuus vaihtelee yksittäisen yrityksen yksittäisistä tunnusluvuista koko toimialan kattaviin analyysihin. Seuraavassa ovat tavallisimmat analyysit esiteltyinä:

- Toimiala-analyysit arvioivat koko toimialan menestystä sekä toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi erilaiset toimialaorganisaatiot, rahoituslaitokset, luottoluokittajat, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä monet muut tahot tuottavat toimialatilastoja. Näiden toimialatilastojen avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä koko toimialan tilanteesta ja suhteuttaa yksittäinen yritys omaan toimialaansa.
- Yritysanalyysilla tarkoitetaan koko yrityksen toiminnan kattavaa analyysiä. Se kattaa laajimmillaan paitsi talouden, johdon järjestelmät, muut resurssit ja tuotteet sekä myös yrityksen toimintaympäristön ja sen kehitysnäkymät tulevaisuudessa.
- Perinteinen tilinpäätösanalyysi kohdistuu yksittäiseen yritykseen tai konserniin ja sen perustana ovat tilinpäätöksestä laskettavat tunnusluvut sekä niiden tason ja muutoksen arvioiminen.
- Sijoitusanalyysit liittyvät ulkopuolisen pääomasijoittajan intresseihin. Lainanantajan mielenkiinnon keskipisteenä ovat erityisesti pääomarakenteen terveys, tulevat kassavirrat ja niiden riittävyys lainojen hoitoon. Luonnollisesti oman pääoman sijoittajaa kiinnostaa yrityksen arvo ja sen nouseminen, jolloin yrityksen toimialalla ja sen kasvunäkymillä on erittäin suuri merkitys. Täytyy kuitenkin aina muistaa, että mitä enemmän arvostuksessa on kysymys pitkän aikavälin tulevaisuuden odotuksista kuin nykyhetkestä, sen enemmän siihen liittyy odotuksia, luulemista ja arvaamista sekä tämän

myötä riskiä arvioiden ja arvostusperusteiden virheellisyydestä. (Salmi 2012, 124–125)

3.1 Tilinpäätösanalyysin määritelmä

Tilanteet, joissa verrataan samalla ajanhetkellä eri yritysten taloudellista tilaa ja yksittäisten yritysten tai yritysjoukon taloudellisen tilan kehittymistä eri ajanjaksoina, kutsutaan tilinpäätösanalyysiksi. Nykyaikainen tilinpäätösanalyysi voidaan jakaa: suoriteperusteiseen tilinpäätösanalyysiin, rahavirta-analyyseihin ja markkinaperusteiseen analyysiin tiedon käyttötarkoituksen mukaan. Suoriteperusteisesta tilinpäätösanalyysistä on kyse silloin, kun tulot ja menot kirjataan niiden syntyessä ja jaksotetaan tarvittaessa eri tilikausille tuotoiksi ja kuluiksi. Rahavirta-analyyseissä puolestaan seurataan rahan liikkeitä, eikä menoja ja tuloja kohdisteta eri tilikausille. Yhdistettäessä tilinpäätösinformaatioita osakemarkkinoilta saatavaan informaatioon on kyseessä markkinaperusteinen analyysi. (Kallunki, Kytönen 2007, 14)

3.2 Tilinpäätösanalyysin käyttäjät

Tilinpäätösanalyysillä tuotetaan informaatiota useille yrityksen sidosryhmille. Yrityksen sidosryhmien tavoitteena on muodostaa yleensä kokonaiskuva yrityksen yleisestä taloudellisesta tilanteesta, mutta silti eri sidosryhmillä on erilaisia painotuksia tarkkailun ja arvioinnin kohteena olevien yrityksen ominaisuuksien suhteen. (Kallunki, Kytönen 2007, 17)

Yrityksen erilaiset sidosryhmät, kuten verottaja, velkojat, sijoittajat, asiakkaat ja tiedotusvälineet käyttävät ja tarvitsevat tietoja yrityksen taloudellisesta tilasta. Eri sidosryhmät tarvitsevat tietoa yrityksen tilasta hieman eri näkökulmista, sen vuoksi tilinpäätösanalyysin avulla tuotetaan tietoa yrityksen toiminnasta useista eri näkökulmista. Keskeisimpiä analysoinnin kohteena olevia yrityksen ominaisuuksia ovat yrityksen kannattavuus, maksuvalmius, vakavaraisuus ja toiminnan tehokkuus. (Kallunki, Kytönen 2007, 14)

Yrityksen vuositulos, josta yritys maksaa veronsa valtiolle, kiinnostaa erityisesti verottajaa. Oman pääoman sijoittajat eli osakkeenomistajat ovat kiinnostuneita yrityksen kyvystä maksaa tuottoa sijoitetulle pääomalle osinkojen muodossa. Vieraan pääoman sijoittajat, kuten esimerkiksi pankit ovat kiinnostuneita yrityksen vakavaraisuudesta selvittääkseen yrityksen kykyä vastata pitkäaikaisista velkasitoumuksista. Yrityksen tavarantoimittajat haluavat tietää, mikä on yrityksen maksuvalmius. Yrityksen kyky huolehtia lyhytaikaisista veloistaan onkin tavarantoimittajien erityisenä kiinnostuksen kohteena tilinpäätösanalyysissä. Muiden sidosryhmien, kuten asiakkaiden, suuren yleisön ja kilpailijoiden kiinnostus tilinpäätösanalyysin tuottamaa tietoa kohtaan vaihtelee tilanteesta ja yrityksestä riippuen. Yrityksen kilpailijoiden kiinnostuksen kohteena on monenlainen tilinpäätösanalyysin tuottama informaatio, kuten tiedot yrityksen myynnin kehittymisestä, kannattavuudesta, investoinneista, tutkimus- ja tuotekehittelyn panostuksista tai markkinaosuuksien muutoksista. Asettaessa tavoitteita omalle toiminnalle kilpailija voi käyttää näitä tietoja hyväkseen. Taulukko 5. esittää tilinpäätösanalyysin käyttäjiä ja heidän tarvitsemaa tilinpäätösinformaatiota. (Kallunki, Kytönen 2007, 17–20)

Taulukko 5. Tilinpäätösanalyysin käyttäjät ja tilinpäätösinformaatio (Kallunki, Kytönen 2007, 21)

Sidosryhmä	Erityisesti kiinnostava tilinpäätösinformaatio
verottaja	kannattavuus
osakesijoittajat	kannattavuus, vakavaraisuus, kasvu
vieraan pääoman sijoittajat	vakavaraisuus, kannattavuus
tavarantoimittajat	maksuvalmius, vakavaraisuus
asiakkaat	kannattavuus, maksuvalmius, vakavaraisuus

3.3 Tilinpäätöksen oikaisu

Perimmäisenä tarkoituksena tuloslaskelman ja taseen oikaisutoimenpiteissä on tilinpäätöstietojen tekeminen vertailukelpoisiksi. Tämän vuoksi onkin todella tärkeää että samat oikaisutoimenpiteet suoritetaan eri vuosille ja eri yrityksille. (Kallunki, Kytönen 2007, 42)

Vertailukelpoisten tietojen perusteella saadaan selvitettyä yrityksen menestyksellisyttä kuvaava tulos ja varallisuusasema. Analysoijan tulee tuntea ne periaatteet, mahdollisuudet ja tavoitteet, joita yrityksellä on tulosta suunnitellessaan käytettävissä. (Kallunki, Kytönen 2007, 42–43)

3.3.1 Tuloslaskelman oikaisu

Todellisen tuloksen selvittämiseksi laaditaan laskelma, jonka tuloksena saatavaa tulosta kutsutaan nettotulokseksi. Yrityksen liikevaihto kertoo myyntituoton myynnin oikaisuerien jälkeen. Mikäli myyntisaamisiin sisältyy epävarmoja eriä, joudutaan liikevaihtoa oikaisemaan. Myyntitulojen lisäksi yrityksellä voi olla myös muita säännöllisiä tuottoja, jotka kirjataan liiketoiminnan muiksi tuottoiksi. Siinä tapauksessa, että näihin liiketoiminnan muihin tuottoihin on kirjattu myös epäsäännöllisiä tuottoja, kuten esimerkiksi käyttöomaisuuden myyntivoittoja tai saatuja tuotekehitys- ja käynnistysavustuksia, ne siirretään satunnaisiin eriin. (Kallunki, Kytönen 2007, 44)

Oikaistuun tuloslaskelmaan lasketaan aina tuotantoa vastaavan aine- ja tarvikekäytön määrä ja sen vuoksi ainevaraston lisäys vähennetään ostokuluista ja ainevaraston vähennys lisätään ostokuluihin. Selvitettäessä liikevaihtoa vastaavaa ainekäyttöä, otetaan huomioon myös valmiste- ja puolivalmisteverastojen muutokset. Valmisteverastojen muutokseen lisätään myös valmistus omaan käyttöön. Siinä tapauksessa, että varaston arvoa joudutaan oikaisemaan todellisen arvon mukaiseksi, korjaantuvat kulut varaston muutoksen kautta. Mikäli ulkopuolelta ostettujen palvelujen kulujen vähennykseksi on kirjattu saatuja avustuksia, siirretään ne satunnaisiin tuottoihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 44–45)

Useimmiten yrityksen liikkeenharjoittajan tai henkilöyhtiön osakkaan työpanosta vastaavat palkat eivät ole täysimääräisenä tuloslaskelmassa, koska osakas on saatanut ottaa palkkansa kokonaan tai osittain yksityisottoina. Tässä tapauksessa vertailukelpoisuus eri tavalla menetelleiden yritysten välillä kärsii. Lisäämällä henkilöstökuluja alan keskimääräisen palkkatason mukaisesti voidaan tehdä oikaisu tuloslaskelmaan. Jos henkilöstökulujen vähennykseksi on kirjattu saatuja avustuksia, kirjataan ne satunnaisiin tuottoihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 45)

Yrityksellä saattaa olla leasingilla hankittua omaisuutta ja silloin maksetut leasingvuokrat tulisi vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi jakaa poistoihin ja korkoihin. Yleensä jaon tekeminen tilinpäätösanalyysin yhteydessä ei ole mahdollista puutteellisten tietojen vuoksi. Suunnitelman mukaiset poistot vastaavat teknistaloudellista kulumista ja soveltuvat sellaisenaan oikaistun tuloslaskelman poistoiksi. Investointien hankintamenoja on saatettu kattaa varauksilla tai avustuksilla. Tällöin tulee katetusta osuudesta erottaa poiston osuus, joka lisätään sumupoistoihin ja loppuosa lisätään käyttöomaisuuden arvoon. (Kallunki, Kytönen 2007, 45)

Kurssierojen kirjauksissa tulisi hyvän kirjanpitotavan mukaan noudattaa niin sanottua varovaisuusperiaatetta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kurssitappio kirjataan heti, kun se todetaan ja kurssivoitto vasta sen realisoituessa. Silloin jos tilinpäätöksessä on poikettu tästä periaatteesta kirjaamattomat realisoitumattomat kurssitappiot kirjataan ja taseeseen kirjatut siirretään kurssieroihin. Tuloslaskelmassa vähennetyt realisoitumattomat kurssivoitot vastaavasti siirretään taseeseen. Mikäli realisoituneet kurssivoitot on kirjattu muihin rahoitustuottoihin, siirretään ne kurssieroihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 45–46)

Poistoeron muutos ja vapaaehtoisten varausten muutos, jotka kuuluvat tuloksenjärjestelyeriin jätetään pois oikaistusta tuloslaskelmasta. Pakolliset varaukset sen sijaan perustuvat todennäköisiin menetyksiin, joten niiden muutosta ei eliminoida oikaistussa tuloslaskelmassa. (Kallunki, Kytönen 2007, 46)

Oikaistussa tuloslaskelmassa tulevat nettotulokseen vaikuttaviksi veroiksi vain analysoitavan tilikauden verot. Silloin, kun verrataan keskenään yhtiömuodoltaan erilaisia yrityksiä, on otettava huomioon, että henkilöyhtiö ei ole erillinen vero-

velvollinen. Tässä tapauksessa vahvistettava elinkeinotoiminnan tulos jaetaan aikaisempien vuosien tappioiden vähentämisen jälkeen verotettavaksi yhtiömiesten tulona. Jakaminen tapahtuu niiden osuuksien mukaan, jotka yhtiömiehillä on yhtymän tuloon. Tilikauden tulokseen kohdistuvat verot voidaan arvioida ja laskea yhtiön nettovarallisuuden perusteella vertailukelpoisuuden lisäämiseksi. Nettovarallisuuteen lisätään 30 prosenttia verovuoden päättymistä edeltäneiden 12 kuukauden aikana maksettujen elinkeinotoiminnan ennakonpidätyksen alaisten palkkojen määrästä. Näin saadaan pääomatulo-osuuden laskentaperuste. Pääomatulo-osuus saadaan laskemalla 18 prosentin vuotuisen tuoton mukaan ja loput ovat ansiotuloa. (Kallunki, Kytönen 2007, 46)

3.3.2 Taseen oikaiseminen

Tilinpäätösanalyysin näkökulmasta katsottuna tulisi omaisuuden arvon vastata mahdollisimman hyvin todellista arvoaan. Vähentämällä tehdyt arvonkorotukset, käyttöomaisuuden arvosta voidaan parantaa vertailukelpoisuutta tarkasteltavien vuosien välillä. Silloin kun investoinnit on katettu varauksilla tai investointiavustuksilla, tarvitaan myös käyttöomaisuusoikaisuja. Katettu osuus lisätään poistosuuden vähentämisen jälkeen käyttöomaisuuteen. (Kallunki, Kytönen 2007, 47)

Aikaisemmin tuloslaskelman oikaisujen yhteydessä määriteltiin hyvän kirjanpito-tavan mukaiset kirjauseriaatteet kurssieroille. Tämän mukaan aktivoitujen kurssi-tappioiden määrä vähennetään siirtosaamisista taseoikaisuihin. Mikäli tuloslas-kelmassa on vähennetty realisoitumattomia kurssivoittoja, siirretään ne varovai-suuseriaatteen mukaan taseen arvonkorotusrahastoon. Silloin, jos taseeseen sisäl-tyy tuloa tuottamattomia aineettomia käyttöomaisuusmenoja, ne poistetaan tasees-ta ja tämä aiheuttaa vastaavan suuruisen korjauksen myös pääoman oikaisuihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 47)

Tilanteessa, jossa yritys on vuokrannut käyttöomaisuutensa, se ei näy mitenkään taseessa. Vuokraaja saa merkitä hyödykkeen samalla tavalla kuin se merkittäisiin ostettuna ainoastaan konsernitilinpäätökseen. Vertailukelpoisuus kärsii huomatta-vasti, kun verrataan käyttöomaisuuden ostanutta ja vuokrannutta yritystä keske-nään. Jotta saavutettaisiin vertailukelpoisuus, tulisi käyttöomaisuuden jäljellä ole-

va hankintahinta lisätä taseen vastaavaa -puolelle ja leasingvastuut lisätä taseen vastattavien vieraaseen pääomaan. Liitetiedoista saadaan selville maksamattomat leasingmaksut. Leasingvastuukanta lisätään omana eränään taseen molemmille puolille. (Kallunki, Kytönen 2007, 47–48)

Koko vaihto-omaisuus esitetään yhtenä eränä oikaistussa taseessa. Ennen yhdistämistä varastojen arvot on oikaistava käyvän arvon mukaisiksi. Kirjanpitolain 4 luvun 5 pykälän mukaan lasketaan vaihto-omaisuuden hankintamenoon kaikki hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Kiinteiden menojen aktivointiin siirtymisestä seuraa, että taseen vaihto-omaisuus kasvaa ja tuloslaskelman kulut vähenevät. Tämän seurauksena taseen oikaisu toteutetaan vähentämällä kiinteät kulut vaihto-omaisuuden arvosta ja lisäämällä ne tuloslaskelman kiinteisiin kuluihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 48)

Aikaisemmin todettiin tuloslaskelman oikaisujen yhteydessä, että myyntisaamisiin saattaa sisältyä mahdollisesti epävarmoja saamisia ja liikevaihtoa on siksi oikaistava. Vastaava summa vähennetään rahoitusomaisuuden arvosta oikaistussa taseessa. Tämän lisäksi factoringsaamiset, jotka eivät sisälly taseeseen lisätään myyntisaamisiin sekä myös sisäiset saamiset siirretään omaksi eräkseen. Sisäisiä myyntisaamisia on saattanut syntyä esimerkiksi myynnistä omistajille, tytäryhtiöille tai muille samaan yrityskokonaisuuteen kuuluville yrityksille. (Kallunki, Kytönen 2007, 49)

Lisäksi oikaistussa taseessa oman pääoman oikaisua vaativia tuloslaskelmassa tehtäviä oikaisuja ovat esimerkiksi yrittäjien työpanosta vastaavien palkkojen lisääminen henkilöstökuluihin tai arvioitujen verojen lisääminen tulosvaikutteisiksi. Myös taseen vastaavaa -puolella suoritettavat omaisuuserien oikaisut vaativat oman pääoman oikaisua. Tällaisia saattavat olla esimerkiksi rakennusaikaisten korkojen aktivoinnit, kurssierot, yksityisottoihin rinnastettavat lainasaamiset tai käyttöomaisuuden arvonalennukset. Silloin, kun investointeja on katettu varauksilla tai avustuksilla, ja poistoja on korjattu katetulta osin, joudutaan myös taseen poistoeroa oikaisemaan. Kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset lasketaan molemmat mukaan oikaistuun omaan pääomaan. (Kallunki, Kytönen 2007, 49)

Eriä, jotka lisätään oikaistun taseen pitkäaikaisen vieraan pääoman ryhmään, ovat esimerkiksi leasingvastuukanta, todellista eläkevastuun lisäystä pienemmästä siirrostä eläkesäätiölle syntyvä velka tai laskennallinen verovelka. Kurssitappiot, jotka ovat syntyneet ulkomaanrahanmääriäisten velkojen arvostuserosta, lisäävät ja kurssivoitot vähentävät velkojen määrää. Taseen ulkopuoliset faktoringisaamiset ja diskontatut saamavekselit lisätään taseen lyhytaikaisiin velkoihin. Sisäisistä veloista puolestaan sekä pitkä- että lyhytaikaiset velat siirretään omiksi erikseen. Sisäiset velat ovat syntyneet esimerkiksi, kun on saatu lainaa omistajilta, tytäryhtiöiltä tai muilta samaan muilta samaan yrityskokonaisuuteen kuuluvilta yhtiöiltä. Siinä tapauksessa, että omistajat vastaavat koko omaisuudellaan yrityksen toiminnasta, tulisi rahoitusrakennetarkastelussa yksityiset varat ja velat lisätä yrityksen varoihin ja velkoihin. (Kallunki, Kytönen 2007, 49–50)

Silloin, kun suoritetaan tilinpäätösanalyysiä, on hyvä muistaa, että kirjanpito- ja tilinpäätöskäytäntö perustuvat puhtaaseen rahalaskentaan, eli toisin sanoen jokainen euro on samanarvoinen riippumatta sen saamis- tai maksamisajankohdasta. Tätä ongelmaa on yritetty ratkaista kehittämällä erilaisia tuloksen ja omaisuuden todellisen ostovoiman selvittäviä inflaatio-oikaisumenetelmiä. Tilikauden pituuden erotessa 12 kuukaudesta, muunnetaan tuloslaskelman erät vuotuisiksi. Tämä tapahtuu jakamalla erä tilikauden pituudella ja kertomalla kahdellatoista. Sen sijaan tase-eriin ei tehdä muutoksia. (Kallunki, Kytönen 2007, 50)

3.4 Strateginen tilinpäätösanalyysi

Perinteisellä tilinpäätösanalyysillä tarkoitetaan yrityksen taloudellisten toimintaedellytysten arvioimista sekä ennustamista lyhyen aikavälin tilinpäätöstietoja apuna käyttäen. Arvioitaessa toimintaedellytyksiä ja erityisesti niitä ennustettaessa on tärkeää tiedostaa, että tilinpäätösanalyysi muodostuu kolmesta eri tasosta, jotka kaikki ovat tärkeitä analyysin toteuttamisessa. Taulukko 6. esittää nämä kolme tasoa lyhyesti kuvattuna. Ensimmäisellä tasolla on käsitteellinen malli, jonka tarkoituksena on hahmottaa yritysten keskeisiä rahavirtatekijöitä ja niiden välisiä syy- ja seuraussuhteita. Mallin avulla on mahdollisuus ymmärtää ne rahavirtojen väliset perusrippuvuudet, jotka yrityksissä vallitsee ja tällä tavoin mahdollistetaan

yrittäjän dynaamisempi tulkinta, eli prosessitulkinta, jonka avulla toteutetaan ennustaminen. (Laitinen 2002, 29–30)

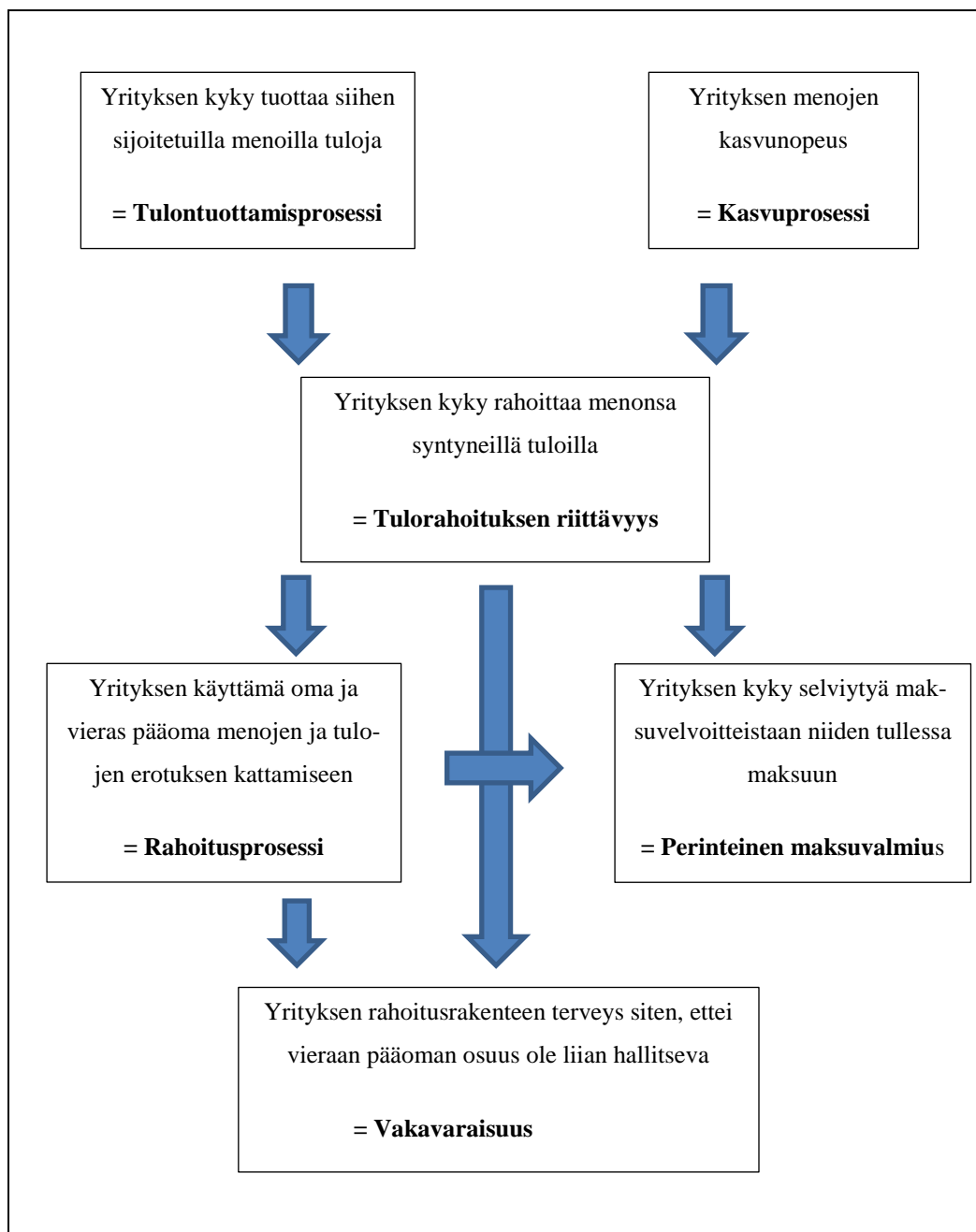
Taulukko 6. Tilinpäätösanalyysin kolme tasoa (Laitinen 2002, 30)

1. **Käsitteellinen malli:** käsitteellinen kuvaus yrityksen rahavirtojen keskeisten tekijöiden välisistä syy- ja seuraussuhteista, jota kutsutaan rahavirtamalliksi
2. **Tekijöiden keskeiset ulottuvuudet:** rahavirtojen olennaisten tekijöiden ominaisuudet, jotka halutaan mitata, eli mittauskohteet
3. **Ulottuvuuksien mittarit:** tunnuslukuja, jotka perustuvat mittaussääntöihin ja joiden mukaan tekijöiden keskeisiä ulottuvuuksia mitataan

Kuvio 1. esittää yrityksen rahavirtojen käsitteellistä mallia. Tämä käsitteellinen malli perustuu pitkän tähtäyksen prosesseihin ja tämän vuoksi sen avulla voidaan kuvata dynaamisesti taloudellisten toimintaedellytysten kehittymistä lyhyellä aikavälillä sekä luoda järkeviä ennusteita. (Laitinen 2002, 30)

Käsitteellisen mallin perusajatuksena on, että yrityksen menojen kasvuprosessi synnyttää rahoitustarpeen, joka ainakin osaksi katetaan tulontuottamisprosessin tuottamalla tuloilla. Tulontuottamisprosessin ja yrityksen menojen kasvuprosessin yhteensopivuus selvittää kuinka paljon tuloilla voidaan kattaa menoja, toisin sanoen mitä enemmän tuloja tuotetaan ja mitä hitaammin yrityksen menot kasvavat, sen paremmin tulot riittävät menojen kattamiseen. Tätä tulojen kattamaa osuutta nimitetään tulorahoituksen riittävyudeksi. Osuus, jota ei pystytä kattamaan tulorahoituksella, on katettava ulkopuolisella pääomalla, joko omalla tai vieraalla pääomalla tai niiden yhdistelmällä. Näin syntyy kolmas perusprosessi eli rahoitusprosessi. Siihen miten hyvin yritys selviytyy maksuvelvoitteidensa hoitamisesta niiden tullessa maksuun vaikuttavat sekä tulorahoituksen riittävyys että rahoitusprosessi, ja siinä erityisesti lyhytaikaisen vieraan pääoman käyttäminen menojen rahoittamiseen. Nämä ovat yrityksen perinteisen eli staattisen (varantosuuressiin perustuvan) maksuvalmiuden tekijöitä. Vastaavasti tulorahoituksen riittävyyttä voidaan nimittää dynaamiseksi (virtasuureisiin perustuvaksi) maksuvalmiudeksi. Va-

kavaraisuuden tekijöiksi kutsutaan yrityksen ulkopuolisen rahoituksen tarvetta ja sen jakautumista vieraaseen ja omaan pääomaan. Tässä käsitteellisessä mallissa vakavaraisuudella tarkoitetaan vieraan pääoman hallitsevuutta yrityksen rahoitusrakenteessa. (Laitinen 2002, 32)

Kuvio 1. Yrityksen rahavirtojen käsitteellinen malli (Laitinen 2002, 31)

3.5 Tilinpäätösanalyysi ja tunnusluvut

Yrityksen tilinpäätösanalyysin avulla pyritään kuvaamaan todellisuutta. Tilinpäätösanalyysin tarkoitus on helpottaa tärkeiden kysymysten tekemistä, kun taas vastaavasti liiketoimintojen ja erityisesti niiden johdon tehtävä on löytää näihin kysymyksiin liiketoiminnallisia vastauksia. Tunnuslukuja voidaan tulkita useasta suunnasta katsottuna. Lähtökohtana tunnuslukujen tulkinnassa voi olla sen absoluuttinen arvo, muutos ja muutoksen suunta, toimialan ja kilpailijoiden tunnusluvut tai asetetut tavoitteet. (Salmi 2012, 136)

Tulkinnan lähtökohdan ollessa tunnusluvun arvo sinänsä eli absoluuttinen taso on kyse pitkälti sopimuksenvaraisesta seikasta, johon on päädytty jonkinlaisen kokemuksen tai esimerkiksi toimialojen antamien ohjeiden myötä. Erimielisyyksiä tunnusluvun tulkinnassa voi tulla riippuen tarkastellaanko sitä omistajan vai lainantajan näkökulmasta. (Salmi 2012, 136–137)

Tulkinnan lähtökohdan ollessa muutos ja muutoksen suunta tunnusluku antaa sitä paremman kuvan sen suuntauksesta mitä pidemmältä ajanjaksolta sitä tarkastellaan. Useimmiten käytössä on erilaisia aikasarja-analyysyjä, joissa vertaillaan tuloksia usealta vuodelta. (Salmi 2012, 137)

Toimiala- ja kilpailijavertailun ollessa lähtökohtana vertailu perustuu siihen, että vain saman toimialan yritykset ovat vertailukelpoisia keskenään. Standardit tunnusluvuista luodaan toimialan keskilukujen perusteella. Näihin yritys voi verrata omia tunnuslukujaan ja tehdä johtopäätökset sen perusteella. Toimialavertailuja tehdessä tulee huomioida, että alan suuret yritykset ovat rakenteeltaan, liiketoiminnoiltaan ja markkina-alueiltaan paljon monipuolisempia kuin pienemmät yritykset ja siten suoraan vertailukelvottomia. Toimialavertailussa olisikin vertailtavien yritysten oltava suurin piirtein samankokoisia hyvän ja informatiivisen tuloksen saamisen kannalta. Yrityksellä voi lisäksi olla erilaisia laskentaperiaatteita, jonka johdosta tulokset voivat olla vertailukelvottomia. Toisinaan saattaa taustalla olla poikkeuksellinen tapahtuma, kuten esimerkiksi yritysosto, lakko tai tulipalo, joka saattaa tuottaa poikkeuksellisia lukemia. (Salmi 2012, 138–139)

Usein myös tavoitteita ja suorituksen arviointia käytetään lähtökohtana tunnuslukujen vertailulle. Silloin, kun toiminnalle asetetaan tavoitteita ja arvioidaan niiden toteutumista, on saatuja tunnuslukujen arvoja helppo käyttää johtamisen apuvälineenä. Erittäin tärkeää tunnuslukujen käytössä on se, että ne joille tavoitteita asetetaan tietävät, mitä tavoitteeksi annettu tunnusluku mittaa ja kuinka siihen voidaan vaikuttaa. Monesti tavoitteiden asettaminen liittyy erilaisiin voittoprosentteihin tai pääoman tuoton mittareihin. (Salmi 2012, 139)

3.6 Tilinpäätösanalyysin ongelmia

Tunnuslukujen käytössä on useimmiten ongelmana runsaudenpula. Erilaisia tunnuslukuja on kehitetty valtava määrä toisten ollessa vakiintuneempia kuin toiset. Tunnuslukujen valinnassa on tärkeää valita tunnusluku, joka on validi eli se mittaa sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Esimerkiksi jos tunnusluvun tarkoitus on mitata maksuvalmiutta, niin mittajaan täytyy ensimmäisenä selvittää itselleen, mitä maksuvalmiudella tarkoitetaan. Toiseksi tunnusluvun on oltava luotettava. Kysymys on reliabiliteetista, joka tarkoittaa sitä, että tunnusluku ei saa olla riippuvainen esimerkiksi mittajasta. Tilinpäätösanalyysin heikkona kohtana voidaan pitää sitä, että tilinpäätöksessä on paljon harkinnanvaraisuutta. Eri tilinpäätösten analysoijat saattavat saada merkittävästi toisistaan poikkeavia tuloksia vaikka käyttävät samoja tunnuslukujen nimiä. Kolmanneksi tunnusluvun laskukaavan ymmärtäminen on todella tärkeää, vaikka ei sitä ulkoa osaisikaan. Voidaankin sanoa, että tunnusluvun käyttämiselle ehdoton edellytys on, että käyttäjä ymmärtää, mitä hän on mittaamassa. Tämän vuoksi valmiit analyysiohjelmat ovat ongelmallisia, koska niihin syötetään tilinpäätöstietoja ja ohjelma tulostaa tunnuslukuja, joita analyysin tekijä ei osaa välttämättä sisäistää, jotta hän tietäisi miten ne esimerkiksi laskettiin tai mitä tunnusluvut todella kertovat. (Salmi 2012, 140–141)

4 TUNNUSLUKUJEN LASKENTA JA TULKINTA

Tilinpäätöksen tuottama informaatio yrityksen taloudellisesta tilanteesta esitetään yleensä tunnuslukujen muotoon tiivistettynä. Tunnuslukujen laskentakaavoissa jaetaan aina jokin tuloslaskelman tai taseen erä jollain toisella, tavallisesti yrityksen kokoa mittaavalla erällä. Perinteisen tilinpäätösanalyysin avulla voidaan laskea hyvin monenlaisia tunnuslukuja monia eri käyttötarkoituksia varten. Ongelmana käytännön tilinpäätösanalyysissä onkin analyysin tekijän kannalta oikeiden ja olennaisten tunnuslukujen valinta niiden suuresta joukosta. (Kallunki, Kytönen 2007, 73–74)

4.1 Kannattavuus

Yrityksen kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä tuottaa liiketoiminnallaan tuloja enemmän kuin mitä tulojen hankkimiseksi on tarvinnut uhrata menoja. Investointien ajoittumisen ja suhdannevaihtelujen johdosta yrityksen tulot ja menot vaihtelevat, joten kannattavuus määritellään yleensä yrityksen pitkän aikavälin tulontuottamiskyvyksi. Kannattavuutta mitataan jakamalla yrityksen tilikauden tuotot yritystoiminnan sitoman pääoman määrällä, tällä tavoin pystytään vertailemaan myös erikokoisten yritysten kannattavuutta. (Kallunki, Kytönen 2007, 74)

Kannattavuutta voidaan analysoida myös erilaisten sijoittajien näkökulmasta laskevien kannattavuuden tunnuslukuja käyttäen eri pääomalajeja kuten omaa pääomaa ja koko sijoitettua pääomaa. Mitattaessa kannattavuutta vain yhden tilikauden lukujen perusteella ei se kuvaa kannattavuuden pitkän aikavälin luonnetta, mutta näinkin voidaan melko luotettavasti arvioida yrityksen kannattavuutta. Tarkastelemalla yrityksen kannattavuuden tunnuslukujen kehitystä useamman tilikauden ajalta voidaan analyysiä täydentää. (Kallunki, Kytönen 2007, 74)

Liiketulos - %

Virallisen tuloslaskelman ensimmäinen välitulos on nimeltään liiketulos, se kertoo miten paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäänyt jäljelle ennen rahoituseriä ja veroja. Tämä tunnusluku huomioi toimintakulujen lisäksi myös yrityksen käyttöomaisuuden kulumisen eli poistot. Liiketulosprosentti sopii yksittäisten yri-

tysten sekä myös saman toimialan yritysten väliseen vertailuun. Useimmiten liike- tulos on käyttökateetta parempi tunnusluku eri yritysten välisessä vertailussa esi- merkiksi yritysten toimintojen automaatioasteen poiketessa toisistaan. Jopa ali- hankintojen erilainen käyttö saattaa vaikeuttaa samankin toimialan yritysten välis- tä katevertailua. (Balance consulting 2013 a)

Konserniyritysten edustaessa eri toimialoja, liiketuloksen vertailtavuus eri yritys- ten kesken on silti jonkin verran parempi kuin käyttökateprosentin. Liiketulospro- sentin kaava on seuraava:

$$\text{Liiketulos - \%} = \frac{\text{Liiketulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100 \%$$

Liiketulosprosentti soveltuu erityisesti saman toimialan yritysten operatiivisen kannattavuuden vertailuun, sillä liiketuloksessa ei ole vielä mukana rahoituskulu- ja. Vertailtavuutta helpottaa kun velkainen ja velaton yritys ovat samalla viivalla. Yrityksen tulee liiketuloksellaan kattaa esimerkiksi rahoituskulut, verot ja voiton- jako. Tämän tunnusluvun paremmuuteen vaikuttaa pitkälti yrityksen velan- ja oman pääoman määrät. Liiketulosprosentin tulee olla sitä korkeampi, mitä pää- omavaltaisempi yritys on. Liiketulosprosentin ollessa negatiivinen, kertoo se yri- tyksen liiketoiminnan operatiivisista vaikeuksista. (Balance consulting 2013 a)

Arvioitaessa liiketulosprosenttia voidaan käyttää seuraavia ohjearvoja:

Liiketulos - %	
yli 10 %	hyvä
5 – 10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

(Yritystutkimus Ry 2011, 62)

Rahoitustulos - %

Rahoitustulosprosentti on sopiva tunnusluku silloin kun kannattavuuden ohella halutaan korostaa erityisesti yrityksen johdon käyttöön jäänyttä tuloarahan osuutta. Usein perinteisestä taseanalyysistä jätetään poisto-oikaisut tekemättä ja silloin on rahoitustulosprosentti parempi kuin nettotulosprosentti kannattavuuden mittaamisessa. Rahoitustulosprosentti mittaa miten hyvin tulot riittävät kulujen kattamiseen. (Aho, Rantanen 1996, 64)

Nettotulos saatiin lisäämällä liiketulokseen rahoitustuotot ja vähentämällä rahoituskulut ja verot. Lisäämällä tähän nettotulokseen poistot ja arvonalentumiset saadaan rahoitustulos. Rahoitusprosentti lasketaan seuraavalla kaavalla:

$$\text{Rahoitustulos - \%} = \frac{\text{Rahoitustulos}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Rahoitustuloksen on ylitettävä nollassa lyhyelläkin aikavälillä, koska sen on riitettävä lainojen lyhennyksiin, investointien omarahoitusosuuksiin, käyttö-pääoman lisäykseen sekä voitonjakoon omalle pääomalle. (Yritystutkimus Ry 2011, 62)

Negatiivinen rahoitustulos on yleensä merkki siitä, että yritys on joutunut kattaamaan juoksevia rahoituskuluja joko lisävelalla tai purkamalla likviditeettiään. Rahoitustuloksen ollessa negatiivinen ei tulo-rahoituksesta ole riittänyt lainkaan lainojen lyhennyksiin ja voitonjakoon. Kestävän kehityksen mukaisesti yrityksen tulo-rahoituksen on katettava vähintään lainojen lyhennystarve. Tunnuslukuna rahoitustulosprosentti on toimialakohtainen, joten vertailu eri toimialojen yritysten kesken on hankalaa. Tulkittaessa rahoitustulosprosenttia on huomioitava, että tunnusluku ei kuvaa täysin yrityksen rahavirtaa, koska siihen kuuluu useita eikassatapahtumiksi luokiteltavia eriä, kuten varaston muutokset ja erilaiset jaksotukset, sen vuoksi tarkasteltaessa todellisia kassavirtoja on siihen hyvä käyttää erillisiä kassavirtalaskelmia. (Balance consulting 2013 b)

Oman pääoman tuotto - %

Usein yrityksen kannattavuutta mitataan pelkästään oman pääoman sijoittajan näkökulmasta. Tällöin yrityksen tilikauden tuotto suhteutetaan oman pääoman määrään. Oman pääoman tuottoprosentti lasketaan seuraavaa kaavaa käyttäen:

$$\text{Oman pääoman tuotto - \%} = \frac{\text{Nettotulos (12 kk)}}{\text{Oikaistu oma pääoma (keskiarvo)}} \times 100 \%$$

Tunnusluvun osoittajassa käytetään nettotulosta, joka saadaan rahoituskulujen ja verojen vähentämisen jälkeen, sillä nämä kuluerät eivät ole oman pääoman sijoittajan saamaa tuottoa. Yritys maksaa aina ensin korvauksen vieraalle pääomalle ja sen jälkeen verot, ja vasta tämän jälkeen voitto on korvausta oman pääoman sijoittajille. Nimittäjässä käytetään oikaistua omaa pääomaa, joka saadaan laskemalla virallisen taseen omasta pääomasta. Oman pääoman ehtoiset lainat lasketaan yhteen ja vähennetään siitä oman pääoman oikaisut. Tämän jälkeen siihen lisätään vielä kertynyt poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Oman pääoman tuottoprosentin riittävän tason määrittelee oman pääoman sijoittajien tuottovaatimukset. (Kallunki, Kytönen 2007, 78)

Yrityksen velkaantuneisuus vaikuttaa oman pääoman tuottoprosenttiin. Nettotulostaan yritys voi kasvattaa pelkästään vieraan pääoman määrää lisäämällä, sillä näillä rahoitettujen investointien tuotto kasvattaa nettotuloksen määrää. Tunnusluvun nimittäjässä oleva oman pääoman määrä ei muutu ja tällöin oman pääoman tuottoprosentti kasvaa. Tällainen runsas vieraan pääoman käyttö kasvattaa voimakkaasti oman pääoman tuottoa hyvinä aikoina, mutta vastaavasti se heikentää sitä yhtä voimakkaasti huonoina aikoina aiheuttaen pahimmillaan rahoituskriisin. (Kallunki, Kytönen 2007, 78)

Oman pääoman tuoton tulisi nousta aina markkinoilta saatavan riskittömän sijoituksen tuottoa korkeammaksi oman pääoman riskisyyden vuoksi. Lähtökohtaisesti yrityksen on pystyttävä aikaansaamaan riittävää tuottoa vieraan pääoman lisäksi

myös omalle pääomalle. Yleensä valtion joukkovelkakirjalainojen tuottotasoa pidetään riskittömänä tuottona. Silloin, kun kyseessä on oman pääoman ehtoinen sijoitus riskialttiiseen yritystoimintaan, tulee riskittömään tuottoon lisätä riskin määrää kuvaava riskilisä. Mitä suurempi riski yritykseen sijoittamiseen liittyy, sitä suurempi tulee riskilisän ja oman pääoman tuottotason olla. Oman pääoman tuottoprosentille on hieman toisistaan poikkeavia ohjearvoja, mutta hyvänä ohjearvona voidaan pitää seuraavaa:

Oman pääoman tuotto - %	
yli 20 %	erinomainen
15 – 20 %	hyvä
10 – 15 %	tydyttävä
5 – 10 %	välttävä
alle 5 %	heikko

(Balance consulting 2013 c)

Kokonaispääoman tuotto - %

Mitattaessa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle käytetään tunnuslukuna kokonaispääoman tuottoprosenttia. Tilanteessa, jossa jakoa korolliseen ja korottomaan pääomaan ei pystytä selvittämään on kokonaispääoman tuottoprosentti sijoitetun pääoman tuottoprosenttia käyttökelpoisempi tunnusluku. Kokonaispääoman tuottoprosentti lasketaan seuraavalla kaavalla:

		$\frac{\text{Nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot (12 kk)}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma keskimäärin tilikaudella}} \times 100 \%$
Kokonaispääoman tuotto - %	=	

Oikaistu oma pääoma ja oikaistu vieras pääoma muodostavat oikaistun taseen loppusumman jonka keskimääräistä summaa tilikaudella käytetään tämän tunnus-

luvun nimittäjänä. Useimmiten tarkastellaan vain yhden tilikauden tilinpäätöstä. Tässä tapauksessa tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja joudutaan vertaamaan kyseisen tilikauden taseen loppusummaan. Oikaistun oman pääoman ollessa negatiivinen tunnusluvun nimittäjänä käytetään velkojen yhteismäärää. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2009, 84)

Kokonaispääoman tuottoprosentti kertoo yrityksen kyvystä huolehtia sen käytössä olevasta kokonaispääomasta. Tarkoituksena olisi että yritys pystyisi luomaan lisäarvoa kuluttamilleen tuotannontekijöille. Näin aikaansaatu lisäarvo jakautuu omistajien (nettotulos), rahoittajien (rahoituskulut) ja yhteiskunnan (verot) kesken. Toimintaan sitoutuneita resursseja kuvataan tunnusluvussa taseen loppusummalla. Esimerkiksi valtion pitkien joukkovelkakirjalainojen pohjalta voidaan arvioida kokonaispääoman tuottoa. Yritys on saanut aikaan lisäarvoa sitomilleen resursseille, jos aikaansaatu tuotto on ollut tätä suurempi. Kokonaispääoman tuotto prosentti soveltuu myös eri toimialojen yritysten väliseen vertailuun. Tunnusluvun viitteelliset ohjearvot voidaan luokitella seuraavasti:

Kokonaispääoman tuotto - %	
yli 10 %	Hyvä
5 – 10 %	Tyydyttävä
alle 5 %	Heikko

(Balance consulting 2013 d)

4.2 Vakavaraisuus

Tarkasteltaessa yrityksen vakavaraisuutta on kyse vieraan ja oman pääoman osuudesta koko pääomassa. Yrityksen ollessa vakavarainen vieraan pääoman osuus koko pääomasta ei ole liian suuri ja yrityksen täytyy pystyä vaivatta selviytymään vieraan pääoman korkomaksuista. Varsinkin taloudellisesti huonoina aikoina tämä on erityisen tärkeää, sillä silloin liiketoiminnan tuotot ovat usein matalia ja liian suuret korkomaksut voivat pahimmillaan johtaa yrityksen rahoituskelliseen krii-

siin. Vakavaraisuuden ollessa heikko merkitsee se suurta vieraan pääoman määrää ja suuria korkomaksuja. Vakavaraisuutta voidaan kutsua yrityksen pitkän aikavälin ominaisuudeksi, koska korollinen vieras pääoma on pääosin pitkäaikaista rahoitusta. (Kallunki, Kytönen 2007, 80)

Omavaraisuusaste - %

Omavaraisuusasteella mitataan vakavaraisuutta. Taseen loppusumma saadaan oikaistusta taseesta ja oikaistu pääoma lasketaan kuten edellä. Tämän tunnusluvun avulla kuvataan omistajien omien varojen osuutta yrityksen kokonaisrahoituksesta. Voidaankin sanoa että sitä paremmat ovat yrityksen mahdollisuudet selviytyä vieraan pääoman maksuista, mitä enemmän omistajat ovat sijoittaneet omaa pääomaa yritykseen. Tämän vuoksi vakavaraisella yrityksellä on korkea omavaraisuusaste. Tunnusluvun laskentakaava on seuraava:

$$\text{Omavaraisuusaste - \%} = \frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistu taseen loppusumma - Saadut ennakat}} \times 100$$

(Kallunki, Kytönen 2007, 80–81)

Omavaraisuusastetta laskiessa vähennetään oikaistun taseen loppusummasta saadut lyhyt- ja pitkäaikaiset ennakat, jotka liittyvät keskeneräiseen työhön tai projektiin. Tällaisilla ennakoilla ei ole yleensä takaisinmaksuvelvoitetta ja ne poistuvat taseesta työn valmistuessa. Omavaraisuusasteella mitataan yrityksen vakavaraisuutta, yrityksen tappionsietokykyä sekä kykyä selviytyä sitoumuksistaan pitkällä ajanjaksolla. (Yritystutkimus Ry 2011, 66)

Omavaraisuusaste kuvaa yrityksen taseen omien varojen muodostamaa puskuria mahdollisia tappioita vastaan. Yritys saattaa tulla toimeen myös matalalla omavaraisuusasteella siinä tapauksessa, että sen kannattavuus on kohtuullinen ja vakaa ja tappiota ei synny, mikäli kannattavuus kuitenkin jossain vaiheessa heikkenee sisältää matala omavaraisuusaste suuren riskin. Tämän vuoksi yritysten on syytä pitää riittävän suurta turvallisuuspuskuria mahdollisten huonojen aikojen varalle.

Yrityksellä jolla omavaraisuus on korkea, on selvästi suurempi liikkumavapaus, kuin heikon omavaraisuuden omaavalla yrityksellä, sillä sen riippuvuus suhdanteista ja muista toimintaympäristön muutoksista on vähäisempi. On selvää, että kilpailutilanteen kiristyessä korkean omavaraisuuden omaava yritys kestää heikentyntä kannattavuutta paremmin ja pidempään, kuin heikon omavaraisuuden omaava yritys. Taloustilanteen taantumana aikana vaikeuksiin joutuvat ensimmäisenä yleensä yritykset joiden omavaraisuusaste on kilpailijoita heikompi. Useimmiten omavaraisuusaste on riippuvainen yrityksen iästä sen vuoksi, että nuori yritys on yleensä velkaantuneempi kuin alalla pitkään toiminut yritys. (Balance consulting 2013 e)

Yritystutkimusneuvottelulautakunnan antamat ohjearvot omavaraisuusasteelle ovat seuraavat:

omavaraisuusaste - %	
yli 40 %	hyvä
20 - 40 %	tydyttävä
alle 20 %	heikko

Yleensä omavaraisuus kasvaa kannattavuuden paranemisen myötä. Yrityksen kannattaa välttää liiallista ja tarpeetonta vieraan pääoman käyttöä uusia investointeja suunnitellessaan. (Kallunki, Kytönen 2007, 80–81)

Eri vuosien keskinäiseen vertailuun vaikuttavat pysyviin vastaaviin tehdyt arvonnkorotukset. Pysyvien vastaavien käyvät arvot voivat poiketa selvästi omaisuuden tarkasteluajankohdan tasearvoista yrityksen käyttämästä poistotavasta ja inflaatiosta riippuen. Tällaisessa tilanteessa taseesta laskettu omavaraisuusaste voi näyttää joko liian hyvältä tai heikolta. (Yritystutkimus Ry 2011, 66)

Omavaraisuusastetta laskiessa on huomioitava myös, että tase kuvaa vain yhden päivän tilannetta. Tilinpäätösajankohdan ajoituttua epänormaaliin tasetilanteeseen saattaa esimerkiksi varastojen arvo tai velat olla normaalia suuremmat, jolloin

omavaraisuusaste voi saada tavallista heikompia arvoja. (Balance consulting 2013 e)

Omistajien henkilökohtaisella varallisuudella on usein merkitystä pienten yritysten kokonaisuuksia tarkasteltaessa. Tämä näkökohta huomioitaessa on lisättävä omaan pääomaan omistajan nettovarat sekä taseen loppusummaan nettovarat ja velat tunnuslukua laskettaessa. (Yritysneuvottelukunta 2009, 85–86)

Suhteellinen velkaantuneisuus - %

Toisena vakavaraisuuden tunnuslukuna käytetään suhteellista velkaantuneisuutta, joka lasketaan suhteuttamalla yrityksen vieras pääoma liikevaihtoon seuraavaa kaavaa käyttäen:

<u>Oikaistun taseen velat - Saadut ennakot</u>	x 100
Velkaantuneisuus - % =	Liikevaihto

Tunnusluvun osoittajassa voidaan käyttää nettovelkoja siinä tapauksessa että yritys on sijoittanut vierasta pääomaa likvidiin rahoitusomaisuuteen. Nettovelkoja vastaava summa saadaan aikaan vähentämällä osoittajasta rahoitusomaisuus. Tilanteessa jossa vertailun kohteena olevien yritysten käyttöomaisuus on eri-ikäistä tai yritysten käyttämät poistomenetelmät eroavat toisistaan on suhteellinen velkaantuneisuus parempi vakavaraisuuden mittari kuin omavaraisuusaste. Yritystutkimusneuvottelulautakunnan tuotannollisten yritysten suhteellisen velkaantuneisuuden ohjearvot ovat seuraavat:

Suhteellinen velkaantuneisuus - %	
alle 40 %	hyvä
40 – 80 %	tydyttävä
yli 80 %	heikko

(Kallunki, Kytönen 2007, 81–82)

Suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluvussa ei käytetä tilinpäätöseriä joihin tilinpäätöksen joustokohdat vaikuttaisivat ja tästä syystä suhteellinen velkaantuneisuus voidaan laskea kohtuullisen luotettavasti myös oikaisemattomista tilinpäätöstiedoista. (Kallunki, Kytönen 2007, 82)

Kaavan keskeneräiseen työhön tai projektiin liittyvät saadut ennakot koostuvat lyhyt- ja pitkäaikaisista saaduista ennakoista. Normaalitylanteessa tällaisella ennakolla ei ole takaisinmaksuvelvoitetta, vaan se poistuu taseesta työn valmistuessa. (Yritysneuvottelukunta 2009, 86)

Konsernitilinpäätöksen kyseessä ollessa suhteellinen velkaantumisprosentti saa liian korkean arvon, jos jostain syystä yritysten keskinäisiä velkoja ja saamisia ei ole pystytty eliminoimaan. Vastaavasti tuloksena saattaa olla liian alhainen velkaantumisluku, jos keskinäisen liikevaihdon eliminointi on puutteellista. (Yritysneuvottelukunta 2009, 86)

4.3 Maksuvalmius

Maksuvalmiudella eli likviditeetillä tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista maksusitoumuksistaan niiden erääntyessä. Maksuvalmiudella kuvataan yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyttä. Yrityksellä täytyy olla tarpeeksi kassareservejä tai muuta tarvittaessa nopeasti rahaksi muutettavaa omaisuutta maksuvelvoitteidensa hoitamiseksi, jotta sen maksuvalmiuden voidaan sanoa olevan riittävällä tasolla. Tällaisessa tilanteessa yrityksellä on riittävästi rahavaroja ja sen ei tarvitse turvautua kalliiseen lyhytaikaiseen lisärahoitukseen maksujen erääntyessä. Vastaavasti tarpeettoman korkea maksuvalmius ei ole suositeltavaa, koska se sitoo yrityksen omaisuutta huonosti tuottavaan kassareserviin. (Kallunki, Kytönen 2007, 84)

Usein yrityksen maksuvalmiutta mitataan jakamalla rahoitusomaisuus tai nopeasti rahaksi muutettava omaisuus lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. Näin saadaan selville kuinka suuren osan lyhytaikaisista velkasitoumuksistaan yritys pystyisi maksamaan, jos yrityksen toiminta yllättäen lopetettaisiin. Mitä enemmän yrityksellä on tällaisessa tilanteessa rahaa tai rahaksi muutettavaa omaisuutta suhteessa

lyhytaikaiseen velkaan sitä parempi yrityksen maksuvalmius on. Quick ratio ja current ratio ovat tunnuslukuja, jotka mittaavat maksuvalmiutta tästä näkökulmasta. (Kallunki, Kytönen 2007, 85–86)

Quick ratio

Quick ration mukaan ainoastaan rahoitusomaisuudella arvioidaan olevan arvoa siinä tapauksessa, että yrityksen toiminta lopetettaisiin ja sen omaisuus myytäisiin. Tämän tunnusluku perustuu ajatukseen, että yrityksen vaihto-omaisuuden todellinen markkina-arvo ja kirjanpidollinen arvo yrityksen toiminnan loppuessa eivät välttämättä vastaa toisiaan. Tunnusluvun kaava on seuraava:

Vaihtuvat vastaavat - Vaihto-omaisuus

Quick ratio = Lyhytaikainen vieras pääoma - Saadut ennakot

Rahoitusomaisuuden kasvaessa maksuvalmius paranee. Yrityksen lyhytaikaisen vieraan pääoman tarve vähenee ja quick ration arvo nousee, kun yrityksen tulorahoitus paranee. (Kallunki, Kytönen 2007, 86–87)

Rahoitusomaisuuteen mahdollisesti sisältyvät vahvistetuista tappioista johtuvat laskennalliset verosaamiset on vähennettävä tunnuslukua laskettaessa rahoitusomaisuudesta. Vastaavasti lyhytaikaisesta vieraasta pääomasta on vähennettävä saadut ennakot, jotka ovat keskeneräiseen työhön tai projektiin liittyviä lyhytaikaisia ennakkoja. Yritystutkimusneuvottelukunta antaa quick ratiolle seuraavia ohjearvoja:

Quick ratio

yli 1	hyvä
0,5 – 1	tydyttävä
alle 0,5	heikko

(Yritystutkimus Ry 2011, 71)

Current ratio

Current ratio eroaa quick ratiosta siinä että tunnusluvun laskukaavassa ovat mukana lyhytaikaiset saamiset sekä vaihto-omaisuus, kuten kaava osoittaa:

$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihtuvat vastaavat}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$
--

Current ratiossa oletetaan että likvidointitilanteessa myös yrityksen vaihto-omaisuudella on myyntiarvoa. Näin ollen yritys voisi realisoida vaihto-omaisuutensa kohtuullisen ajan kuluessa toiminnan lopettamisesta ja näin saadut varat voitaisiin käyttää lyhytaikaisen vieraan pääoman takaisin maksamiseen. Oletuksen realistisuus riippuu toimialasta sekä siitä millaisia varaston sisältämät tuotteet ovat. Usein quick ratiota käytetään current ration rinnalla vaihto-omaisuuden arvostamisen vaikeuden vuoksi. (Kallunki, Kytönen 2007, 87)

Laskennallisia verosaamisia käsitellään kuten quick ratiossa. Quick ja current ratio ovat molemmat staattisen maksuvalmiuden lukuja ja mittaavat tilinpäätöshetken tilannetta. Tilikauden aikana voi maksuvalmius vaihdella suurestikin. Myös rahoitusomaisuuteen sisältyvät arvottomat erät, kuten esimerkiksi luottotappioiksi tulkittavat myyntisaamiset saattavat heikentää tunnuslukujen käytettävyyttä. Tutkimusneuvottelukunnan current ratiolle antamat ohjearvot ovat seuraavat:

<p>Current ratio</p> <p>yli 2   hyvä</p> <p>1 – 2   tyydyttävä</p> <p>alle 1   heikko</p>
--

(Yritystutkimus Ry 2011,72)

4.4 Kiertonopeus

Yrityksen toiminnan taloudellisuuden ja tehokkuuden tutkimiseen antavat mahdollisuuden kiertonopeustunnusluvut. Analysoitaessa näitä tunnuslukuja on hyvä käyttää vertailukohteena toimialan vastaavia tunnuslukuja, sillä useimmiten kiertonopeustunnusluvut ovat riippuvaisia yritystoiminnan ja toimialan luonteesta. Nämä tunnusluvut ovat hyviä apuvälineitä yrityksen sisäisessä laskennassa ja toiminnan kehittämistarpeiden arvioinnissa. Yritystoiminnalle on hyvä asettaa selkeät kiertonopeustavoitteet sekä seurata niiden toteutumista. Silloin kun hyödynnetään tunnusluvut valitaan oikein ja niille osataan asettaa oikeat tavoitteet, on tuloksena tehostunut liiketoiminta ja parantuneet kannattavuuden, maksuvalmiuden sekä vakavaraisuuden tunnusluvut. (Vilkkumaa 2010, 52)

Myyntisaamisten kiertoaika

Yrityksen myydessä tuotteensa tai palvelunsa asiakkaalleen luotolla eli velaksi, sitoutuu yritykseltä rahaa myyntisaamisiin, joiden maksuaika vaihtelee yrityksen luottopolitiikan mukaan. Pääomaa sitoessaan maksuaika merkitsee aina rasisusta kannattavuudelle ja lisäksi se synnyttää myös luottotappioriskin. Voidaankin sanoa, että luottomyynti aiheuttaa rasisusta kahdella tasolla sekä yrityksen kannattavuudelle että maksuvalmiudelle ja vakavaraisuudelle. (Vilkkumaa 2010, 52–53)

Tunnusluku kertoo, kuinka monta päivää yrityksen liikevaihto on keskimäärin saamisina, ennen kuin se saadaan rahana kassaan. Luvun avulla mitataan sekä yrityksen perinnän tehokkuutta että yrityksen asiakkailleen antamia maksuaikoja. Yrityksen prosesseihin sitoutuu sitä enemmän pääomia, mitä pidempiä maksuaikoja yritys tarjoaa tai mitä hitaammin asiakkaat maksavat laskunsa. Tunnusluku lasketaan seuraavan kaavan mukaan:

	myyntisaamiset €	x	365	
Myyntisaamisten kiertoaika (vrk) =	liikevaihto €			

Myyntisaamisten nopea kiertäminen on seurausta yrityksen perinnän toimivuudesta. Yritys voi nostaa tulo-rahoituksensa riittävyttä ja parantaa likviditeettiään tehostamalla myyntisaamisten kiertoa. Myyntisaamisten kiertoaika on toimialakoh-tainen, jolloin on syytä tutkia toimialan keskimääräisiä maksuaikoja ja siksi voi-daan sanoa, että tavoitetaso määräytyy toimialalla vallitsevien maksuaikojen pe-rusteella. Tilanteessa, jossa heikkoon kannattavuuteen ja yleistaloudelliseen tilaan yhdistetään pitkä myyntisaamisten kiertoaika, kertoo se usein myyntisaamisiin sisällyvistä epäkuranteista eristä. Tunnusluvun heikkoutena voidaan pitää sen si-toutumista tilinpäätösajankohtaan, jolloin myyntisaamisten määrä saattaa olla normaalista poikkeava. Tunnusluvun arvo saattaa olla myös epätarkka sen vuoksi, että myyntisaamisiin sisältyy eriä, jotka eivät sisälly liikevaihtoon, kuten esimer-kiksi liikevaihtovero, kuljetukset, käyttöomaisuuden myynti ja valmistevero. (Ba-lance consulting 2013 f)

Ostovelkojen kiertoaika

Ostovelkojen kiertoaika on myös hyvä selvittää ja sen tulisi olla vähintään yhtä pitkä kuin myyntisaamistenkin kiertoaika. Ostovelkojen kiertoaika lasketaan seu-raavasti:

	ostovelat €	x 365
Ostovelkojen kiertoaika (vrk) =	ostot € + ulkopuoliset palvelut €	

Tunnusluvun avulla saadaan selville, miten monta päivää keskimäärin kestää en-nen kuin yritys maksaa ostovelkansa. Tunnuslukua verrataan ostolaskujen keski-määräisiin maksuaikoihin. Maksuvalmiuden ollessa kohtuullisen hyvä, yritys voi maksaa laskunsa jo aikaisemmin ja hyödyntää tämän myötä mahdollisia edullisia maksuehtoja ja välttää ainakin maksuviivästyksen aiheuttamat lisäkulut. (Vilkku-maa 2010, 54)

Ostovelkojen kiertoaikaa tarkasteltaessa täytyy huomioida toimiala ja tästä johtu-en toimialalla vallitsevat maksuajat, kuten esimerkiksi 14 päivää netto, antavat tunnusluvulle hyvän vertailuarvon. Kiertoajan pidentyminen kertoo yleensä hei-

kentyneestä maksuvalmiudesta. Poikkeuksellisen pitkä ostovelkojen kiertoaika saattaa jo viitata maksuvaikeuksiin. Erittäin pitkäksi venynyt kiertoaika viittaa maksuvaikeuksiin sen varmemmin mitä heikompia ovat muiden tunnuslukujen arvot yrityksessä. Tällöin yritys saattaa pyrkiä parantamaan tulorahoituksen riittävyyttä lykkäämällä ostovelkojensa maksamista. Hyvänä perussääntönä voidaan pitää, että ostovelkojen kiertojen tulisi ylittää hieman myyntisaamisten kiertoaika. Tämän johdosta tavarantoimittajilta saadulla luotolla voidaan rahoittaa asiakkaiden luotot ja osa juoksevista menoista. Myös ostovelkojen kiertojen heikkoutena on sitoutuminen tilinpäätösajankohtaan, jolloin ostovelat saattavat olla normaalista poikkeavat. Ostovelkoihin saattaa myös sisältyä usein eriä, jotka eivät sisälly aine- ja tarvikeostoihin, kuten ostoiksi kirjatut investointimenot. (Balance consulting 2013 g)

Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaikatunnuslukuja voidaan käyttää asiakkaiden ja toimittajien maksuvalmiuden sekä myös luottokelpoisuuden arvioinnissa. Tunnuslukujen osoittaessa heikkoa tasoa, kannattaa pohtia asiakkaalle annettavia maksuehtoja. Pelkkä liikevaihto ei riitä sillä rahat tulee myös saada sisään omaan yritykseen. (Vilkkumaa 2010, 54)

5 KONSERNITILINPÄÄTÖS

Tarkasteltaessa konsernia tarkoitetaan kahden tai useamman juridisesti itsenäisen yrityksen muodostamaa pysyväksi tarkoitettua taloudellista kokonaisuutta, jossa yhdellä yrityksellä eli emoyhtiöllä on määräysvalta muissa konserniin kuuluvissa yrityksissä eli tytäryhtiöissä. Konsernisuhteen olennainen tunnusmerkki on juuri määräysvalta, mikä tarkoittaa emoyhtiön mahdollisuutta ohjata konserniin kuuluvien yritysten toimintaa ja päätöksentekoa koko konsernin tavoitteita ja etua tavoitellen. Yleensä konsernin muodostamisella onkin pyrkimyksenä erilaisten tuotanto- ja markkinointitekniesten, hallinnollisten sekä rahoituksellisten yhteisvaikutusten hyödyntäminen. (Järvinen, Prepula, Riistama & Tuokko 2002, 12)

5.1 Konsernin määritelmä

Konserni määritellään siis taloudelliseksi kokonaisuudeksi, jossa emoyrityksellä yksin tai yhdessä muiden samaan konserniin kuuluvien yritysten kanssa on määräysvalta yhdessä tai useammassa tytäryrityksessä. Yleensä määräysvalta perustuu omistukseen, mutta määräysvalta voi ilmetä muullakin tavoin. Kirjanpitolain mukaan (KPL 1:5) kirjanpitovelvollisella on määräysvalta toisessa kirjanpitovelvollisessa kun

- se omistaa yli puolet kohdeyrityksen äänimäärästä
- sillä on oikeus nimittää tai erottaa enemmistö kohdeyrityksen hallituksen tai vastaavan elimen jäsenistä
- sitä johdetaan yhteisesti kohdeyrityksen kanssa tai se käyttää muulla tavoin tosiasiallisesti määräysvaltaa kohdeyrityksessä. (Mäkelä, Reponen, Pohjonen & Honkamäki 2009, 18)

Konsernit voidaan luokitella rakenteensa perusteella ja nimittää niitä alistus- ja rinnakkaiskonserneiksi riippuen siitä, millainen asema tytäryhtiöillä on toisiinsa nähden tai miten tytäryritykset liiketoiminnallisesti muodostavat kokonaisuuden. Rakenteella on erityisesti vaikutusta konsernitilinpäätöksen laadintatekniikkaan. Vastaavasti konsernin tuloksen ja taloudellisen aseman tarkastelussa sillä ei ole merkitystä. (Mäkelä ym. 2009, 19)

5.2 Konsernitilinpäätöksen tarkoitus

Kaikkien samaan konserniin kuuluvien yritysten yhteinen tilinpäätös on nimeltään konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätöksen tarkoitus on antaa oikea ja riittävä kuva yhden taloudellisen kokonaisuuden muodostavan yksikön eli konsernin toiminnan tuloksesta yhden tilikauden pituiselta ajanjaksolta sekä konsernin taloudellisesta asemasta tilinpäätöspäivänä. Tilinpäätöksen tulee esittää myös tilikauden päättymisen jälkeen mahdollisesti tapahtunut olennainen muutos konsernin taloudellisessa asemassa. (Alhola, Koivikko & Rätty 2003, 20–21)

Konsernitilinpäätökseen täytyy yhdistää konserniyritysten tuloslaskelmat ja taseet liitetietoineen ja siitä on vähennettävä sisäiset erät sekä eliminoitava sisäinen omistus jotta pystytään antamaan oikea ja riittävä kuva konsernin muodostamasta taloudellisesta kokonaisuudesta. Tärkeää konsernitilinpäätöksen lukijan kannalta on että konsernitilinpäätöksessä esitetään oikein siihen yhdisteltyihin yhtiöihin kuuluvat varat ja velat. (Mäkelä ym. 2009, 19)

Konsernitilinpäätös koostuu erillistilinpäätöksistä, jotka sisältävät konserniin kuuluvan yrityksen kaikki liike- ja rahoitustapahtumat riippumatta siitä, kohdistuvatko ne toisiin saman konsernin yrityksiin vai konsernin ulkopuolisiin yrityksiin. Erillistilinpäätökset saattavat sisältää voittoja ja tappioita sekä saamisja ja velkoja, joissa on toisena osapuolena toinen saman konsernin yritys, tällaisia konserniyritysten keskinäisiä liiketapahtumia kutsutaan konsernin sisäisiksi tapahtumiksi. Konsernin tulosta eikä sen taloudellista asemaa saada siis selville yhteenlasketuista erillistilinpäätöksistä, koska konsernitilinpäätökseen tulee sisältyä vain ne liiketapahtumat, saamiset, velat ja vastuut sekä omistus, jotka suuntautuvat konsernin ulkopuolelle. Konsernin sisäisten erien vaikutus on siis eliminoitava, mikä tarkoittaa että erillistilinpäätöksiin sisältyvät muihin saman konsernin yrityksiin suuntautuvat liike- ja rahoitustapahtumat on poistettava konsernitilinpäätöstä tehtäessä, koska niitä ei voida esittää ulkoisessa tilinpäätöksessä. (Alhola ym. 2003, 21)

Ulkopuolisten sidosryhmien, kuten sijoittajien ja rahoittajien kiinnostus kohdistuu erityisesti konsernin tulokseen ja taloudelliseen asemaan, eikä niinkään konserniin kuuluvien yksittäisten juridisten yhtiöiden tilanteeseen. Rahoittajien ja sijoittajien

on kuitenkin tiedettävä, miten konsernin eri liiketoiminnot ovat menestyneet. Tästä johtuen suomalainen kirjanpitokäytäntö sekä IFRS edellyttävät, että eri liiketoiminta-alueiden taloudellista tilannetta selvitetään konsernitilinpäätöksen liitetiedoissa. Liiketoiminta-alue voi koostua useasta yrityksestä tai yksi yritys voi kuulua useampaan liiketoiminta-alueeseen, mikä kuvaa sitä että liiketoiminta-alueet eivät ole sidoksissa juridisiin yrityksiin. IFRS:n mukaan liiketoiminnoista, jotka konserni on kyseisen tilikauden aikana hankkinut tai joista se on luopunut taikka suunnitteilla luopua, on esitettävä yksityiskohtaiset tiedot. Oma merkityksensä on erityisesti konsernin emoyhtiön tilinpäätöksellä, sillä voitonjako saattaa määräytyä sen perusteella. (Mäkelä ym. 2009, 19–20)

5.3 Konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuus

Emoyrityksen on laadittava konsernitilinpäätös kirjanpitolain mukaan, jos se on osakeyhtiö tai henkilöyhtiö, jonka taustalla on osakeyhtiö. Kaikki muutkin emoyritykset, jotka harjoittavat liiketoimintaa joutuvat laatimaan konsernitilinpäätöksen lukuun ottamatta ammatinharjoittajaa. Emoyhtiön jakaessa osinkoa edellyttää osakeyhtiölaki aina konsernitilinpäätöksen laatimista. Pienimpiäkään yhtiöitä ei ole vapautettu tästä velvollisuudesta. Vastaavasti kirjanpitolain mukaan konsernitilinpäätöstä ei tarvitse laatia, jos enintään yksi seuraavista rajoista on ylittynyt sekä päättyneellä että sitä edeltäneellä tilikaudella:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa
- taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Laskemalla yhteen emoyhtiön ja tytäryritysten luvut saadaan selvitettyä rajojen toteutuminen. Silloin kun emoyritys ei jaa osinkoa ei siis pienestä konsernista tarvitse laatia konsernitilinpäätöstä. Emoyhtiön jakaessa osinkoa epäsäännöllisesti on suositeltavaa laatia konsernitilinpäätös vuosittain eikä vain satunnaisesti osinkoa jakaessa. (Mäkelä ym. 2009, 19–20)

Sellaiset yritykset, joiden arvopaperit ovat julkisen kaupankäynnin kohteena, joutuvat laatimaan konsernitilinpäätöksensä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja

(IFRS) noudattaen. Halutessaan kaikki kirjanpitovelvolliset saavat laatia konserniti-linpäätöksensä IFRS:n mukaisesti. IFRS -konserniti-linpäätös tulee olla kaikilta osilta IFRS:n mukainen vaikka sen laatiminen olisi ollut vapaaehtoista. Vastaa-vasti konserniti-linpäätöksessä, joka on laadittu kirjanpitolain mukaan, tulee kaikil-ta osin noudattaa kirjanpitolain vaatimuksia, kuten esimerkiksi konserniliikearvos-ta on tehtävä vuosittain poistot. Mikäli kaikkiin laadintateknisiin kysymyksiin ei löydy vastausta kirjanpitolaista on suositeltavaa hankkia ja käyttää IFRS:n mukai-sia soveltamisohjeita. (Mäkelä ym. 2009, 21)

5.4 Konserniti-linpäätöksen sisältö

Emoyrityksen oman tilinpäätöksen lisäksi konserniti-linpäätös sisältää kaikki kon-serniin kuuluvat suomalaiset ja ulkomaiset tytäryritykset sekä kaikki suomalaiset ja ulkomaiset osakkuusyrittymiset. (Alhola ym. 2003, 29)

Virallisesti julkistettava konserniti-linpäätös sisältää konsernin tuloksen muodos-tumista kuvaavan konsernituloslaskelman, tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavan konsernitaseen sekä näiden liitteenä ilmoitettavat liitetiedot. Kaikista konsernituloslaskelman ja -taseen eristä on esitettävä vastaava tieto myös viimeis-tä edeltäneeltä tilikaudelta. Konserniti-linpäätökseen on lisäksi liitettävä myös kon-sernin rahoituslaskelma, emoyhtiön ollessa julkinen osakeyhtiö tai sellainen yksi-tyinen osakeyhtiö joka kirjanpitolain mukaan on velvollinen laatimaan konserniti-linpäätöksen. Lisäksi tiedot konsernin toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista esitetään emoyrityksen toimintakertomuksessa. (Alhola ym. 2003, 31–32)

5.5 Konsernin omistussuhteet muissa yrityksissä

Seuraavassa selvitetään konsernin omistussuhteita muissa yrityksissä ja konserni-tilinpäätöksen termien sisältöä.

Omistusyhteisyrittymis

Kirjanpitolain määritelmän mukaan omistusyhteisyrittymis on kirjanpitovelvollisen konserniin kuulumaton kotimainen tai ulkomainen yritys, jossa kirjanpitovelvollis-

sella on sellainen omistusosuus, joka luo kirjanpitovelvollisen ja yrityksen välille pysyvän yhteyden ja on tarkoitettu edistämään kirjanpitovelvollisen tai sen kanssa samaan konserniin kuuluvan yrityksen toimintaa. Yritystä pidetään omistusyhteyserityksenä, jos kirjanpitovelvollisella on vähintään 20 prosentin osuus yrityksen osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta, ellei kirjanpitovelvollinen muuta näytä. (Alhola ym. 2003, 19)

Osakkuuseritys

Kirjanpitolain määritelmän mukaan osakkuuseritys on omistusyhteyseritys, jossa kirjanpitovelvollisella on huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen hoitamisessa, mutta joka ei kuulu kirjanpitovelvollisen konserniin. Omistusyhteyseritystä pidetään osakkuuserityksenä, jos kirjanpitovelvollisen omistuksessa on vähintään 20 prosenttia ja enintään 50 prosenttia omistusyhteyserityksen osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä, ellei kirjanpitovelvollinen muuta näytä. (Alhola ym. 2003, 19)

Omistusyhteyserityksen ja osakkuuserityksen määritelmässä säädettyä, sovelletaan myös, jos kirjanpitovelvollisella yhdessä yhden tai useamman tytäryhteyserityksenä taikka kirjanpitovelvollisen tytäryhteyserityksellä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteyseritysten kanssa on huomattava vaikutusvalta ja vähintään 20 prosentin omistusosuus yrityksessä. (Alhola ym. 2003, 19–20)

Merkityksellisiä konsernitilinpäätöksen kannalta ovat vain ne omistusyhteyseritykset, jotka ovat osakkuuserityksiä, koska omistusyhteyserityksistä vain osakkuuseritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen. Toisin sanoen konsernitilinpäätökseen yhdisteltäviä osakkuuserityksiä ovat sellaiset, joiden osakkeista tai osuuksista ja äänistä konsernilla on vähintään 20 prosenttia ja enintään 50 prosenttia. (Alhola ym. 2003, 20)

5.6 Vähemmistöosuus

Omana eräänään konsernitaseeseen on merkittävä ulkopuolisten tytäryhtiöissä omistamia osakkeita vastaavat osuudet. Selkeyden vuoksi kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan on lisäksi syytä esittää vähemmistöosuus tilikauden tulokses-

ta konsernituloslaskelmassa. Tämä on myös kansainvälisen käytännön mukaista. (Ahti, Tikkanen & Viljanen 1990, 79)

Ulkopuolisten tytäryhtiöissä omistamia osakkeita vastaavia osuuksia konsernin omasta pääomasta ja tilikauden tuloksesta nimitetään vähemmistöosuuksiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että sitä osaa tulosta ja varallisuudesta, joka kuuluu jonkin tytäryhtiön vähemmistöosakkaille, ei voida lukea konsernin tulokseksi eikä omaksi pääomaksi. (Ahti ym. 1990, 79)

Vain konsernin osuus tytäryrityksen tilikauden tuloksesta ja muista pääoman eristä voidaan esittää konsernitalinpäätöksessä omana pääomana. Tämän vuoksi on tytäryrityksen erillistalinpäätöksestä poistettava vähemmistön osuus kaikista pääoman eristä. Konsernituloslaskelmassa esitetään erillisenä eränä vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta ennen konsernille kuuluvaa osuutta tilikauden tuloksesta. Lisäksi konsernitaseessa esitetään myös muista pääoman eristä, kuten esimerkiksi osakepääomasta ja edellisten tilikausien voittovaroista vähemmistön osuus omana eränään. (Alhola ym. 2003, 75)

Määriteltäessä vähemmistöosuutta täytyy selvittää missä konsernin tytäryrityksissä on omistajana muita kuin samaan konserniin kuuluvia yrityksiä. Vähemmistön omistusosuuden määrä lasketaan yleensä vähemmistöosuusprosentteina. Vähemmistöosuuden kokonaismäärä merkitään konsernitaseeseen. Tämä konsernitaseeseen merkittävä vähemmistöosuuden kokonaismäärä sisältää konserniin kuuluvien tytäryritysten vähemmistöomistajien osuuden tytäryrityksen

- tilikauden tuloksesta
- kaikista muista oman pääoman eristä
- tuloslaskelmaan kirjatusta laskennallisella verovelalla vähennetystä tilinpäätössiirtojen muutoksesta ja
- taseeseen sisältyvistä aikaisemmilla tilikausilla kirjatuista laskennallisella verovelalla vähennetyistä tilinpäätössiirtojen kertymästä. (Alhola ym. 2003, 75)

Vähemmistöosuus ei koskaan voi olla emoyrityksessä vaan ainoastaan tytäryrityksessä. Tytäryrityksen kaikki muu kuin samasta konsernista tuleva omistus on vähemmistön omistusta. Konsernin kannalta katsottuna muut omistajat ovat ulkopuolisia omistajia. (Alhola ym. 2003, 76)

Vähemmistöosuus voi olla konsernin kannalta joko kuluerä tai tuottoerä. Kulueränä vähemmistöosuutta voidaan pitää jos tytäryritys on tuottanut voittoa. Tämä johtuu siitä, että vähemmistölle kuuluu voitosta sen omistusosuuden mukainen määrä. Vastaavasti tuottoeränä vähemmistöosuutta voidaan pitää silloin, kun tytäryritys on tuottanut tappiota, koska vähemmistölle kuuluu tappiosta sen omistusosuuden mukainen määrä. Näin ollen konsernin osuus tappiosta pienentyy. (Alhola ym. 2003, 79–80)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSTULOKSET

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia toimeksiantajayritys Restel Ravintolat Oy:n taloudellista tilannetta ja taloustilanteen taantumien vaikutuksia liiketoimintaan sekä verrata tilannetta muihin tutkimukseen osallistuvaan neljään ravintolaketjuun. Tässä luvussa käsitellään tutkimusaineistoa ja -menetelmiä sekä esitellään kohdeorganisaatiot. Tämän jälkeen analysoidaan tutkimukseen osallistuvien yritysten tunnuslukujen arvoja yksityiskohtaisesti teoriaosaa apuna käyttäen. Lopuksi otetaan kantaa tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin.

6.1 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tämän tutkimuksen toimeksiantajayritys Restel Ravintolat Oy:n tilinpäätöstiedot on hankittu Suomen asiakastieto Oy:n kautta ostamalla maksullinen yritystietojen tarkastusraportti, joka sisältää tuloslaskelmat ja taseet viideltä tarkasteluvuodelta. (LIITE 1) Tässä tutkimuksessa on tarkkailtu vuosien 2007–2011 tilinpäätöstietoja. Lisäksi sain postitse tilaamani vuosikertomukset Tampereen Restelin talousyhtiöstä, jotka koskevat koko Restel Oy:n konsernia ei vain tytäryhtiö Restel Ravintoloita. Myös näistä asiakirjoista voi poimia mukaan analysoimista helpottavia näkökohtia. Restel Ravintolat oli yrityksenä mielenkiintoinen, koska olen itse eräässä ketjun ravintolassa töissä.

Neljän muun yrityksen tiedot on hankittu Vaasan ammattikorkeakoululta lainatulta voitto/plus cd:ltä, jonka tiedot ovat alkuperältään myös Suomen asiakastieto Oy:ltä hankittuja. Valitsin levykkeeltä neljä saman toimialan yritystä, joiden liikevaihdot olivat samaa luokkaa Restel Ravintoloiden kanssa. Nämä neljä valitsemaani ravintolaketjua ovat jo aikaisemminkin mainitut PK Ravintolat Oy, Aveca Ravintolat Oy, Royal Ravintolat Oy ja Select Service Partner Finland Oy, josta jatkossa käytetään lyhennystä SSPF Ravintolat. Nämä tutkimuksen ravintolat ovat melkein kaikki osa jotain isompaa konsernia jossa on mukana myös hotellitoimintaa ja muita tytäryhtiöitä. Tämä opinnäytetyö käsittelee kuitenkin vain ravintolatoimintaa ja niistä koostuvia tytäryhtiöitä.

Tutkimusmenetelmä on pääasiallisesti kvantitatiivinen, koska se perustuu numeerisiin arvoihin ja niiden analysointiin. Osittain tutkimusta voi kutsua kuitenkin myös kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi, koska numeerisia arvoja kuvaillaan ja kerrotaan sanallisesti niiden merkityksestä talouden kannalta.

Tutkimuksen tekoa hankaloittaa se, että täysin oikaistuja nämä tuloslaskelmat ja taseet eivät ole, koska liitetietoja ei ole esimerkiksi korollisten velkojen ja poistojen erittelemiseksi. Niitä oli täysin mahdoton saada, joten täytyi tehdä analyysi olemassa olevien tietojen mukaan, ja erot tunnuslukujen arvoissa tuskin olisivat mittavia. Käytin tutkimuksen tekemiseen Teemu Ahon Navita yritysmalli -tilinpäätösanalyysiohjelmaa. Ohjelmaan syötettiin tarkasti viiden eri ravintolaketjun tuloslaskelmat sekä taseet ja sen jälkeen ohjelmalla pystyi laskemaan tunnuslukujen arvot ja muodostamaan pylväsiagrammikuviota. Ohjelma myös itsessään oikaisi muun muassa varastojen muutokset, jotta arvot olisivat tarkkoja. Aivan kaikkia tunnuslukuja ei ollut valikoimissa esimerkiksi kokonaispääoman tuottoa. Tämän vuoksi laskin tämän tunnusluvun itse käsin ja muodostin kuvion Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Halusin varmistua arvojen oikeellisuudesta ja laskin myös muut tunnusluvut kuitenkin itse käsin, mikä oli mielestäni järkevää myös siksi, että analysoijan täytyy tietää mistä luvut tulevat ja miten ne lasketaan.

Tilinpäätösanalyysiin valitsemani tunnusluvut kuvasivat ravintolaketjujen taloudellista tilannetta kannattavuuden, vakavaraisuuden, maksuvalmiuden ja tehokkuuden kannalta. Kannattavuutta arvioin useamman tunnusluvun avulla siksi, että siitä saataisiin tarkempi kuva, sillä tunnusluvut mittaavat erilaisista lähtökohdista kannattavuutta ja useampi tunnusluku auttoi muodostamaan kokonaisvaltaiseman käsityksen. Kannattavuuden tunnusluvuiksi valitsin seuraavat luvut: liiketulos - %, rahoitustulos - %, oman pääoman tuotto - % ja kokonaispääoman tuotto - %. Sijoitetun pääoman tuotto % olisi vaatinut tarkemmat erittelyt korollisen ja korottoman velan määristä ja koska niitä ei ollut, oli kokonaispääomantuotto - % parempi vaihtoehto. Vakavaraisuutta analysoitiin omavaraisuusasteen ja suhteelliseen velkaantuneisuuden perusteella. Puolestaan maksuvalmiutta analysointiin sekä Quick Ration että Current Ration avulla. Lopuksi analysoitiin tehokkuutta myyntisaamisten kiertoaikojen ja ostovelkojen kiertoaikojen perusteella.

6.2 Tutkimuksen kohdeorganisaatioiden esittely

Restel Ravintolat Oy

Restel Oy on Osuuskunta Tradeka -yhtymän tytäryhtiö ja Restel -konsernin hallinto- ja emoyhtiö, jonka tytäryhtiöitä ovat Restel Ravintolat Oy, Cumulus Oy, Rantasipi Oy, Restel Liikenneasemat Oy, Restel Kylpylähotellit Oy, Kansainväliset Restel Hotellit Oy, Rax Ravintolat Oy ja Ikaalisten Kylpylä Oy. (Restel Vuosikertomus 2011)

Restel Oy on johtava hotelli- ja ravintola-alan palveluyritys Suomessa, jonka yksi tytäryritys Restel Ravintolat on. Restel Ravintoloita on noin 90, eri puolella Suomea. Henkilökunnan määrä toimipisteissä on yhteensä noin 707 työntekijää. Restel Ravintolat tarjoavat laajan valikoiman erityyppisiä ravintoloita, kuten iltaravintoloita viihtymiseen ja seurusteluun, ruokaravintoloita nautiskeluun, pubeja kohtaamispaikoiksi ja tapahtumaravintoloita, joissa viihdytään hyvän ruoan ja juoman parissa. Esimerkkejä tunnetuista Restelin ravintoloista ovat Martina Ravintolat, Huviretki Ravintolat, Hemingway`s, Wanha Mestari sekä Rantasipi monitoimiravintolat. Uusina ravintolakonsepteina tuotiin markkinoille vuonna 2011 Lauantai, Mario ja Bambu Ravintolat. (Restel Ravintolat 2013)

Royal Ravintolat Oy

Royal Ravintolat on suurin alansa yksityinen yrityskokonaisuus. Siihen kuuluu emoyhtiö Royal Ravintolat Oy:n lisäksi sen omistuksessa oleva tytäryhtiö Oy Union Hotels Ab. Toimipisteitä ovat Hotel Haven, Hotel Fabian ja 22:ssa eri toimipisteessä toimivat 29 ravintolaa. Yhdessä nämä toimipisteet työllistävät Helsingissä yli 500 henkilöä. Helsingissä sijaitsevassa Hotel Havenissa on 77 tasokasta huonetta, jotka soveltuvat sekä vapaa-ajan matkailijoiden että liikematkailijoiden tarpeisiin. Hotelli on ensimmäinen suomalainen Small Luxury hotels of the World -ketjun jäsen. Hotel Fabian puolestaan tarjoaa erinomaiset puitteet rentouttavaan kaupunkilomaan. Huoneita on 58 ja hotelli on osa World Hotels -ketjua. Ravintolat omaavat oman ilmeen, perinteet ja toimintatavan sekä tarjoavat monenlaisen makuun ravintolapalveluja Helsingin ydinkeskustassa. Näistä esimerkkinä mainit-

takoon Crowne Plaza Helsinki hotellin kokous- ja ravintolatoiminta, Savoy-teatterin yhteydessä toimiva uniikki Ravintola Katsomo, Casino Helsingin yhteydessä toimiva ravintola sekä esimerkiksi Finlandia-talon yhteydessä toimiva Alvar Aalto henkinen Finlandia-ravintola. (Royal Ravintolat 2013)

Avecra Oy

VR Yhtymä ja Rail Gourmet Group omistavat ravintolayhtiö Avecra Oy: n, joka tarjoaa monipuolisia ravintola-, kahvila- ja kioskipalveluita rautatieasemilla ja kaukoliikenteen junissa. Noin 350 työntekijää työskentelee Avecra Oy:n palveluksessa, jotka palvelevat päivittäin tuhansia asiakkaita 160 junassa ja 17 myyntipisteessä ympäri Suomea. (Avecra 2013)

Esimerkkinä ravintolatoiminnasta mainittakoon erilaiset Take away -eväät ja leppoisat lounaat. Rautatieasemilla sijaitsevat Baguette & Co ravintolat tarjoavat tuotteita, käsintehtyjä patonkeja, sämpylöitä, wrappeja, salaatteja ja leivonnaisia sekä raikkaita juomia ja vastapaahdettua kahvia matkailijoille. Stop@station kioskeilla on matkailijalle tai kaupunkilaiselle tarjolla laaja valikoima kioskituotteita, online veikkauspaiste, lehtiä, makeisia, elintarvikkeita, kahvia ja pikku purtavaa. Robert's Coffee kahvilat ovat tunnettuja kahvinystävien kohtaauspaikkoja. Myös junien ravintolavaunuissa on hyvät valikoimat pientä purtavaa, kahvia, juomia ja ruoka-annoksia. Helsingin rautatieaseman ravintolat Eliel ja Pullman sekä Pasilan rautatieaseman Nelmanni tarjoavat myös vaihtoehtoja erilaisien tilaisuuksien järjestämiseen, kuten kokouksia, koulutuksia, cocktail- ja yritystilaisuuksia parhaiden julkisten kulkuyhteyksien varrella suomessa. Ravintola Eliel ja Ravintola Neumannin tarjoavat myös maistuvaa kotiruokaa buffet-pöydästä. (Avecra asemaravintolat 2013)

PK Ravintolat Oy

Kämp Group on suomalainen hotelli- ja ravintolakonserni, johon kuuluu Helsingin maineikkaimpia hotelleja ja ravintoloita sekä Kämp Spa. Kämp Groupissa työskentelee noin 500 ihmistä. Ravintolayksiköitä on yli 20 ja hotelleja viisi. Tunnetuin konsernin hotelli on kansainvälisesti tunnettu Hotel Kämp, joka on pe-

rustettu vuonna 1887. Voidaankin sanoa, että Kämp Groupin käsitteellistämä moderni luksus on asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita huomioivaa, rentoa, mutkatonta ja aina elämyksellistä. Vuodesta toiseen Helsingin parhailla paikoilla sijaitsevat Kämp Group ravintolat ovat suosittuja kohtaamispaikkoja kaikille, jotka arvostavat hyvällä maulla aistikkaasti loihdittuja herkkuja uniikeissa jokaista yksityiskohdasta myöten mietityissä ravintolamiljöissä. Laadun ystäviä palvelevat ympäri vuoden Helsingissä ja Espoossa Kämp Group -ravintolat. Kaupungin parhailta paikoilta Helsingin keskustassa ja Espoon sydäimestä löytyvät Kämp Group -hotellit. Hotellien huoneet ovat avaria ja luksustyyliä ja niihin tullaan niin liikematkoilla kuin vapaa-ajallakin. Laadukas, yksilöllinen ravintolapalvelu kruunaa hotellimajoituksen. (Palace Kämp 2013)

Select Service Partner Finland Oy

Select Service Partner Finland lyhennettynä SSP Finland tarjoaa Helsinki-Vantaan lentoasemalla monipuolisen valikoiman laadukkaita ravintola-, kioski-, lounge- ja kokouspalveluita. Yhteensä yli 20 palvelupistettä lentoaseman portti- ja yleisöalueella sekä Helsinki Airport Congressin kokouspalvelut kuuluvat yrityksen toimintaan. Lisäksi toimintaa on Hello Cafe franchising yrittäjänä Turun, Oulun ja Rovaniemen lentoasemilla. Noin 450 työntekijää on SSP Finlandin palveluksessa. SSP Finland on osa maailmanlaajuisia SSP Groupia, jolla on toimintaa yli 30 maassa, lähinnä lento- ja rautatieasemilla. (SSP Finland 2013 a)

Terminaaleista löytyy viihtyisiä kahviloita, baareja ja täyden palvelun ravintoloita erilaisiin tilanteisiin sopien. Lentoasemalle saapuessa voi nauttia kahvia, lounasta tai juotavia ennen matkalle lähtöä ja myös matkalle otettavaksi voi ostaa take away aamiaisia ja -lounaita. Helsinki-Vantaan lentoasemalla sijaitsevat ravintolat, kahvilat, baarit ja pubit ovat erilaisia niin tarjoamaltaan kuin tunnelmaltaan. Makunautintoja tarjoaa Seasons Restaurant & Cafe kahvila-ravintolamaailma. Ravintolasta löytyy menukokonaisuuksia, suomalaisia herkkuja sekä tuttuja ravintoloiden keustosuosikkeja. Kahvilat tarjoavat suolaista ja makeaa purtavaa ja juomatuotteita sekä mukaan että paikan päällä nautittavaksi. Bar Delight tarjoaa laajan valikoiman juomia oluista ja viineistä klassisiin drinkkeihin ja samppanjaan asti sekä suolaista purtavaa. Lentoaseman terminaalissa Helsinki Airport Congress

tarjoaa myös toimivat ja monipuolisesti muuntautuvat nykyaikaiset kokoustilat ainutlaatuisine kiitotienäkymineen. (SSP Finland 2013 b)

6.3 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteetti eli reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Puhuttaessa tutkimuksen tai mittauksen reliabeliudesta tarkoitetaan sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimustuloksen voidaan sanoa olevan reliabeli, kun kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231)

Tutkimuksen reliabiliteetti oli mielestäni melko hyvä, sillä saman tutkimusmateriaalin mukaan saataisiin samat tulokset tekemällä tutkimus uudelleen tai jos sen tekisi joku muu henkilö. Ainoastaan se huonontaa hieman reliabiliteettia, että käytössä ei ollut täysin oikaistuja tilinpäätöstietoja ja liitetietoja niiden aikaansaamiseksi. Tämän en usko kuitenkaan muuttavan tutkimustuloksia niin radikaalisti, että ne antaisivat erilaisen kuvan tutkimuksen ravintoloista.

Tutkimuksen validiteetti eli validius on toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksella oli alun perin tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 2009, 231)

Opinnäytetyön validiteetti oli hyvä, sillä tutkimusosiolla mitattiin juuri sitä mitä oli tarkoituskin mitata. Tutkimuksen avulla saatiin vertailukykyistä informaatiota Restel Ravintoloiden ja muiden tutkimuksen ravintoloiden taloudellisesta tilanteesta sekä saatiin vastaus tutkimusongelmaan eli siihen miten taloustilanteen taantuma on vaikuttanut ravintola-alan yritysten taloustilanteeseen.

6.4 Ravintoloiden tunnuslukuanalyysin tulokset

Restel Ravintolat Oy:n ja vertailukohteina olevien neljän muun ravintolaketjun: PK Ravintolat Oy:n, AVECRA Ravintolat Oy:n, Royal Ravintolat Oy:n ja Select Service Partner Finland Oy:n lisäksi on analysoinnin apuna käytetty toimialan vastaavia tunnuslukujen arvoja. (LIITE 2)

6.4.1 Ravintoloiden kannattavuus

Kannattavuudella tarkoitetaan yrityksen kykyä tuottaa liiketoiminnallaan tuloja enemmän kuin mitä tulojen hankkimiseksi on tarvinnut uhrata menoja. Ravintoloiden kannattavuutta arvioidaan seuraavien tunnuslukujen avulla: liiketulos - %, rahoitustulos - %, oman pääoman tuotto - % ja kokonaispääoman tuotto - %.

Liiketulos - %

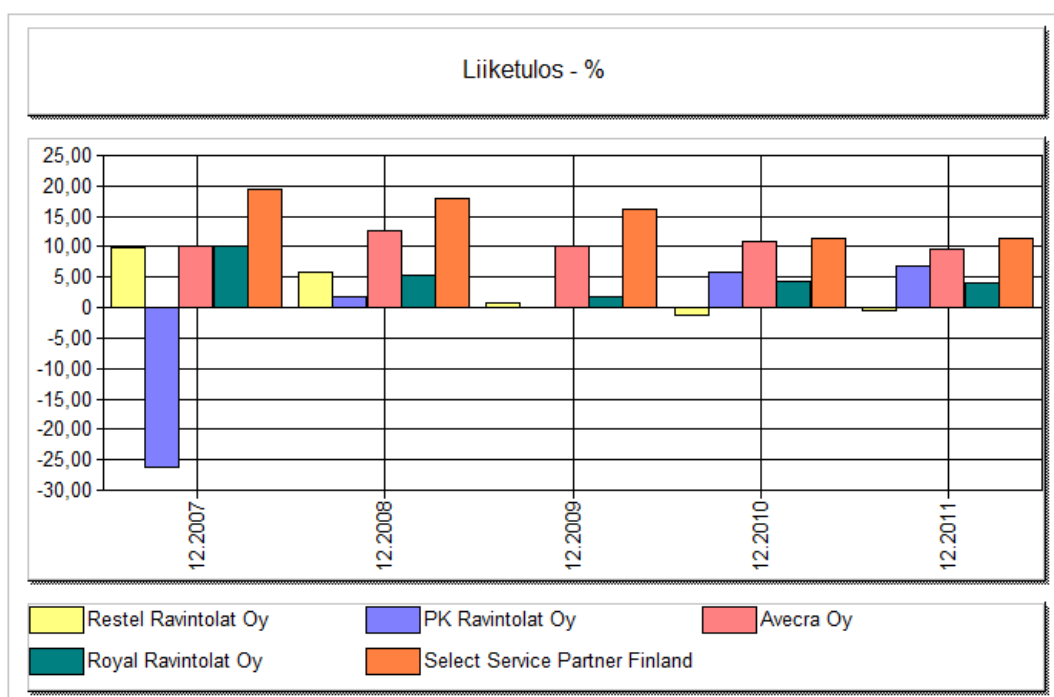
Liiketulosprosentti kertoo, kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäänyt jäljelle ennen rahoituseriä ja veroja. Myös yrityksen käyttöomaisuuden kuluminen eli poistot on huomioitu toimintakulujen lisäksi tässä tunnusluvussa. Kuvio 2. esittää ravintoloiden liiketulosprosentin arvoja vuosina 2007–2011.

Tarkasteltaessa Restel Ravintoloita on liiketulosprosentti ollut tyydyttävällä tasolla arvon ollessa 9,9 % vuonna 2007. Vuonna 2008 arvo laski 5,9 %:iin. Taloustilanteen taantuma on selvästi vaikuttanut laskuun liikevoittoprosentin laskiessa pahimmillaan -1,2 %:iin vuonna 2010 ollen hyvin heikolla tasolla. Arvo oli negatiivinen myös vuonna 2011 ollen -0,5 %. Liikevaihto laski asteittain vuodesta 2007 vuoteen 2010 melkein 19 000 € (tuhansina euroina), mistä huomaa taantumien vaikutuksen asiakkaiden rahan käytössä.

Verrattaessa tilannetta muihin ravintoloihin, on laskua huomattavissa myös muissa ravintoloissa. Royal Ravintoloiden liiketulosprosentti oli 10,1 % vuonna 2007 eli hyvällä tasolla, josta se on laskenut heikolle tasolle ollen 4,1 % vuonna 2011. AVECRA arvo on pysytellyt hyvällä tasolla samoin kuin SSPF Ravintoloiden, jonka liiketulosprosentit ovat parhaat. PK Ravintoloiden liiketulosprosentti oli vuonna 2007 erittäin heikko ollen -26,1 %. Tämä johtuu liiketoiminnan laajentamisen aiheuttamista suurista kuluista suhteessa pieniin tuottoihin. Liiketoiminta on laajentunut vuonna 2008 ravintolayksiköiden lisääntyessä ja toiminnan laajentuessa. Tämän johdosta liiketulosprosentti nousi positiiviseksi 1,8 %:iin vuonna 2008. Tilanne on kohentunut liikevaihdon parantuessa ollen 6,8 % vuonna 2011 eli tyydyttävällä tasolla. Toimialan keskimääräinen liiketulosprosentti on ollut

heikolla tasolla viiden vuoden aikana, ollen 3,7 % vuonna 2007, 1,4 % vuonna 2009 ja 3,2 % vuonna 2011.

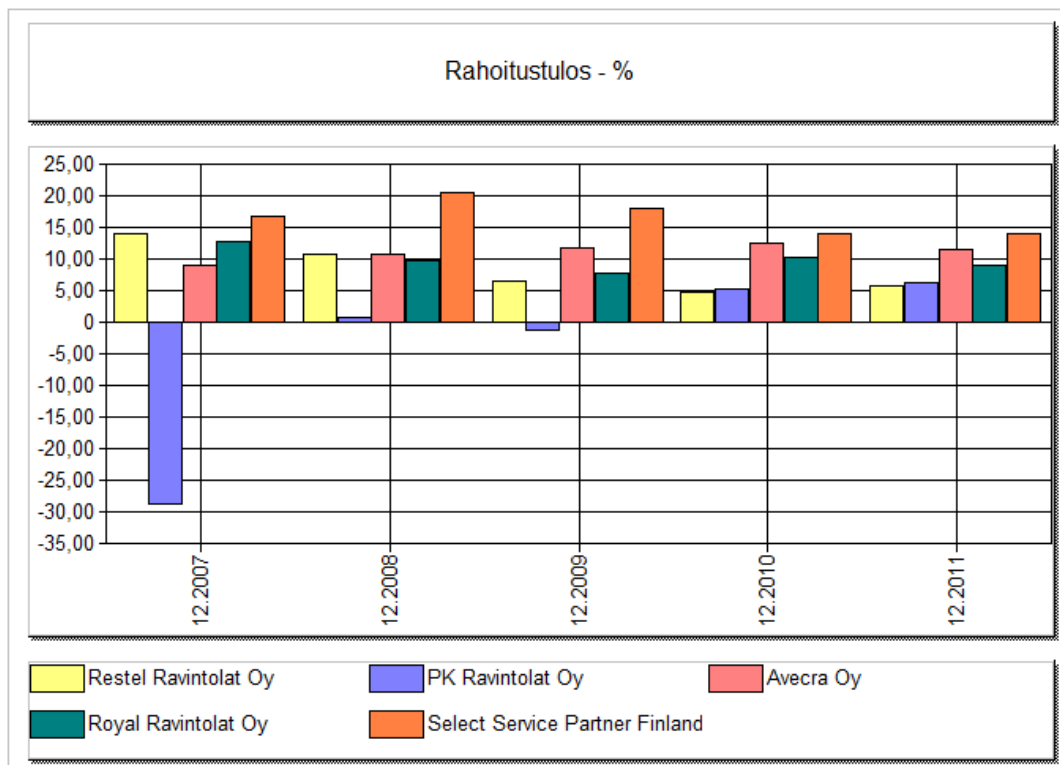
Liiketuloksellaan yrityksen tulee kattaa rahoituskulut, verot ja mahdollinen voitonjako. Tunnusluvun paremmuuteen vaikuttavat velan- ja oman pääoman määrät ja se on oltava sitä korkeampi mitä pääomavaltaisempi yritys on. AVECRA ja SSPF Ravintoloiden luvut ovatkin tästä johtuen huomattavasti parempia. Negatiivinen liikevoittoprosentti kertoo liiketoiminnan operatiivisista vaikeuksista ja sen tulisi ehdottomasti olla positiivinen.

Kuvio 2. Ravintoloiden liiketulos - %

Rahoitustulos -%

Rahoitustulos kertoo, kuinka paljon yrityksen varsinainen liiketoiminta tuottaa tulorahoitusta ja kuvaa yrityksen kykyä suoriutua varsinaisen liiketoiminnan tuotoilla lainojen lyhennyksistä, investointien omarahoituksesta ja käyttöpääoman lisäyksestä. Myös omistajien voitonjakotarpeet tulisi pystyä täyttämään rahoitustuloksella. Kuvio 3. esittää ravintoloiden rahoitustulosprosenttia vuosina 2007–2011.

Kuvio 3. Ravintoloiden rahoitustulos - %

Restel ravintoloita tarkasteltaessa tulos ei näytä niin pahalta kuin liikeluosta tutkittaessa olisi voinut ajatella. Syynä on osaksi että nettotulokseen, josta rahoitustuotot ja -kulut on vähennetty, on lisätty suunnitelman mukaiset poistot, mikä luonnostaan parantaa tilannetta. Poistot ovat kuluja, jotka on jaettu esimerkiksi käyttöomaisuuden kohdalta vuosille, joina sen ajatellaan tuottavan tuloa. Rahoitustulos on siis positiivinen, mikä tarkoittaa, että yritys on pystynyt kattamaan juoksevia rahoituskulujaan ja myös lainojen lyhennyksiin on riittänyt varoja. Restel Ravintoloiden rahoitustulosprosentti oli 14,1 % vuonna 2007. Vuonna 2008 arvo laski 10,7 %:iin. Myös rahoitustulokseen on vaikuttanut taloustilanteen taantuma laskevasti rahoitustulosprosentin laskiessa vuoteen 2011 mennessä 5,9 %:iin.

Verrattaessa tilannetta muihin ravintoloihin, on laskua huomattavissa myös muissa ravintoloissa. Royal Ravintoloiden liikeluulosprosentti oli 12,7 % vuonna 2007, josta se on laskenut ollen 8,9 % vuonna 2011. AVECran arvot ovat pysytelleet hyvällä tasolla samoin kuin SSPF Ravintoloiden, jonka rahoitustulosprosentit ovat parhaat. SSPF Ravintoloiden rahoitustulosprosentti on lähennellyt 20 prosenttia

laskien vasta vuonna 2010 noin 14 %:n tuntumaan. Tulorahoitus on pystynyt hyvin kattamaan juoksevien rahoituskulujen ja lainojen lyhennyksien lisäksi myös omistajien voitonjakotarpeet.

PK Ravintoloiden rahoitusulosprosentti oli vuonna 2007 erittäin heikko ollen negatiivinen -28,9 %. Myös 2009 vuonna rahoitustulosprosentti oli negatiivinen -1,2 %. Rahoitustulosprosentti tulisi olla positiivinen ja negatiivinen arvo kertoo, että yritys on joutunut kattamaan juoksevia rahoituskulujaan lisävelalla tai purkamalla likviditeettiään. Lainojen lyhennyksiin ja voitonjakoon ei ole riittänyt lainkaan tulorahoitusta. On kestävän kehityksen mukaista että vähintään lainojen lyhennystarve katettaisiin yrityksen tulorahoituksella. PK Ravintoloiden heikko tunnusluvun arvo johtuu tässäkin tapauksessa laajennetun liiketoiminnan suurista kuluista suhteessa pieniin tuottoihin. Rahoitustulosprosentti on samaa luokkaa liikeulosprosentin kanssa, sillä PK Ravintoloilla ei ole suunnitelman mukaisia poistoja tuloslaskelmissa. Tilanne on kohentunut liikevaihdon parantuessa ollen 6,3 % vuonna 2011 eli tyydyttävällä tasolla.

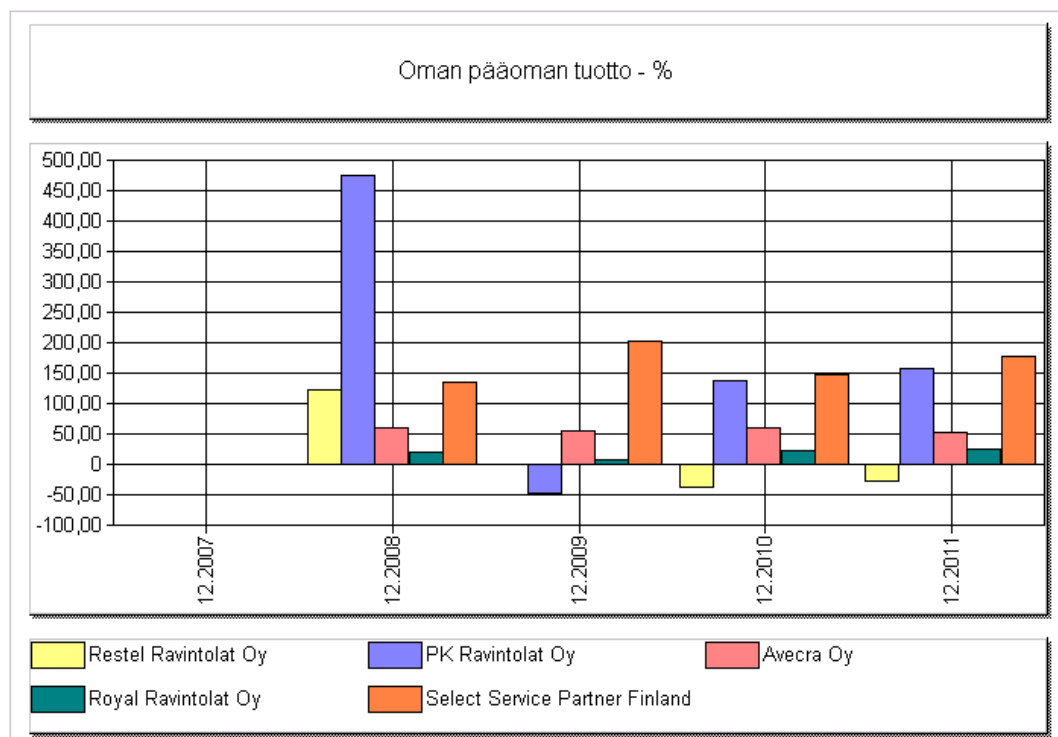
Oman pääoman tuotto -%

Yrityksen kannattavuutta mitattaessa oman pääoman sijoittajan näkökulmasta yrityksen tilikauden tuotto suhteutetaan oman pääoman määrään. Oman pääoman tuottoprosentin riittävän tason määrittelee oman pääoman sijoittajien tuottovaatimukset. Kuvio 4. esittää ravintoloiden oman pääoman tuottoprosenttia vuosina 2008–2011. Vuoden 2007 arvoa ei saada laskettua, koska vuoden 2006 tasetta ei ole mukana tutkimuksessa ja laskukaava vaatii edellisen vuoden ja kuluvan vuoden oman pääoman määrän.

Restel Ravintoloiden oman pääoman tuotto on 123,2 % vuonna 2008, mikä on ohjearvojen mukaan erinomaisella tasolla jo ollessaan yli 20 %. Tällöin omalle pääomalle kertyi hyvin tuottoa. Vuonna 2009 arvo oli vain 1,0 % mikä on ohjearvojen mukaan heikolla tasolla. Tunnusluvun arvo oli negatiivinen -37,3 % vuonna 2010 ja -26,9 % vuonna 2011 eli erittäin heikolla tasolla. Tällöin kyky huolehtia omistajien yritykseen sijoittamista pääomista on heikko ja omalle pääomalle ei ole kertynyt tuottoa lainkaan. Tarkasteltaessa Restel Ravintoloiden tuloslaskelmia ja

taseita vuosilta 2007–2011 huomataan että nettotuloksen määrä on ollut suuri vuonna 2007–2008 ja pienentynyt negatiiviseksi vuosien 2010–2011 aikana. Myös vieraan pääoman määrä on melko korkea tarkasteltavana ajanjaksona. Tästä voidaankin päätellä että Restel Ravintoloiden nettotulos on kasvanut vieraan pääoman lisäyksien myötä, kun vieraalla pääomalla rahoitettujen investointien tuotto on kasvattanut nettotuloksen määrää. Nettotuloksen määrän kasvaessa ja oman pääoman pysyessä samalla tasolla kasvaa oman pääoman tuotto prosentti, mistä kertoo vuoden 2008 tunnusluvun arvo. Tällainen runsas vieraan pääoman käyttö kasvattaa voimakkaasti oman pääoman tuottoa hyvinä aikoina, mutta vastaavasti se heikentää sitä yhtä voimakkaasti huonoina aikoina aiheuttaen pahimmillaan rahoituskriisin. Tästä kertoo Restel Ravintoloiden tunnusluvun arvot vuosina 2009–2011 jolloin oman pääoman tuotto prosentti on heikentynyt negatiiviseksi. Vuonna 2009 näkyy jo taloudellisen taantuman vaikutus jonka jälkeen tilanne on huonontunut entisestään. Kuviosta 4. näkyy, miten laskeva oman pääoman tuotto prosentti on Restel Ravintoloilla verrattaessa muihin ravintoloihin.

Kuvio 4. Ravintoloiden oman pääoman tuotto - %

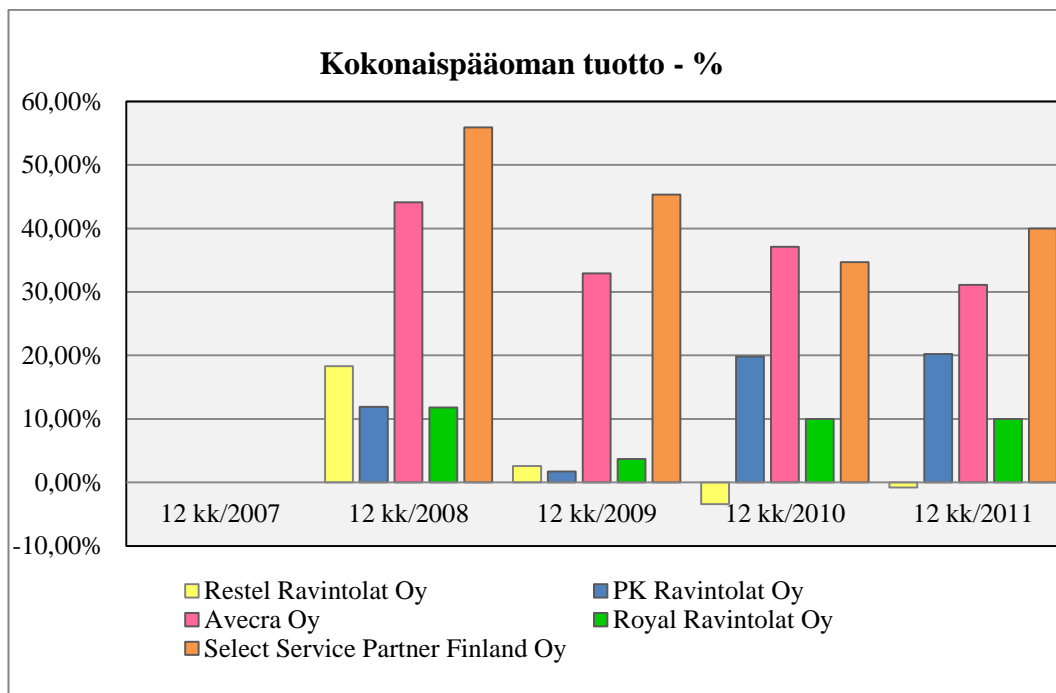
Verrattaessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin huomataan että muilla ravintoloilla oman pääoman tuotto on paremmalla tasolla. Kuviosta 4. huomataan,

että Royal Ravintoloilla on oman pääoman tuotto prosentti ollut ohjearvojen mukaan erinomaisella tasolla ollessaan yli 20 %. Ainoastaan vuonna 2009 arvo laski 7,4 %:iin eli välttävälle tasolle. Vuonna 2011 oman pääoman tuotto oli noussut jopa 24,5 %:iin. PK Ravintoloita tarkasteltaessa on sen oman pääoman tuotto prosentti vuonna 2008 todella korkea ollen 474,0 %, mikä johtuu nettotuloksen korkeasta määrästä suhteessa vähäiseen pääoman määrään. Vuonna 2009 oman pääoman tuotto oli negatiivinen -47,0 %. Tähän vaikuttaa se, että liiketoiminnan kasvussa oli oman pääoman sijoitusten määrä noussut, vastaavasti korko- ja muiden rahoituskulujen määrä oli muita vuosia korkeampi ja nettotulos oli negatiivinen. Tämän jälkeen pääoman tuotto on noussut reippaasti ollen 137,8 % vuonna 2010 ja 157,3 % vuonna 2011 ja sen voidaan sanoa olevan erittäin hyvällä tasolla ja tuottaen voittoa sijoitetulle omalle pääomalle.

Avecran oman pääoman tuotto on myös erittäin hyvällä tasolla ollen 59,0 % vuonna 2008 ja 51,4 % vuonna 2011. Se on pysytellyt tasaisesti 50–60 %:n tuntumassa tarkastelujakson aikana ja näin ollen tuottaa hyvin voittoa sijoitetulle omalle pääomalle. Kaikkein paras oman pääoman tuotto on SSPF Ravintoloilla. Sen oman pääoman tuotto oli 134,2 % vuonna 2008, josta se nousi jopa 208,0 %:iin vuonna 2009. Vuonna 2011 arvo oli edelleen korkea 188,9 %. Näin ollen SSPF Ravintolat tuottaa omalle pääomalle voittoa reippaasti ja omistajat saavat suuria voittoja sijoituksilleen. Tämä kertoo myös, että ravintolatoiminta on todella kannattavaa.

Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto - %

Kokonaispääoman tuotto prosentti mittaa yrityksen kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Kuvio 5. esittää ravintoloiden kokonaispääoman tuotto prosenttia vuosina 2008–2011. Kokonaispääoman tuotto prosentti on sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin verrattuna parempi kannattavuuden mittaja, koska velkojen jako korolliseen ja korottomaan ei onnistu tarpeellisten liitetietojen puutteesta johtuen. Vuoden 2007 arvoa ei saada laskettua, koska vuoden 2006 tasetta ei ole mukana tutkimuksessa ja laskukaava vaatii edellisen vuoden ja kuluvan vuoden taseen loppusumman.

Kuvio 5. Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto - %

Restel Ravintoloita tarkasteltaessa huomataan, että sen kokonaispääoman tuotto on 18,3 % vuonna 2008 ollen ohjearvojen mukaan hyvällä tasolla jo ollessaan yli 10 %. Tämä kertoo, että yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle on kertynyt tuottoa tilikauden aikana. Vuonna 2009 oli kokonaispääoman tuotto laskenut heikolle tasolle ollessaan vain 2,6 %. Tämän jälkeen kokonaispääoman tuotto on laskenut negatiiviseksi ja vuonna 2010 oli arvo -3,4 % ja vuonna 2011 -0,8 %. Täällä ei yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle kerry tuottoa lainkaan. Kuviosta 5. näkyy, että kokonaispääoman tuottoarvo on laskeva Restel Ravintoloilla.

Verrattaessa muihin ravintoloihin Restel Ravintoloita on sen kokonaispääoman tuotto muita ravintoloita heikommalla tasolla. Royal Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto oli 11,8 % vuonna 2008 eli hyvällä tasolla, josta se laski 2009 vuonna heikolle tasolle 3,7 %:iin. Tämän jälkeen arvo on kuitenkin noussut jälleen 10,0 %:n tuntumaan vuosina 2010–2011 eli hyvälle tasolle. PK Ravintoloita tarkasteltaessa oli kokonaispääoman tuotto hyvällä tasolla ollessaan 11,9 % vuonna 2008. Myös PK Ravintoloilla arvo laski heikolle tasolle 1,7 %:iin vuonna 2009. Vuonna 2010 kokonaispääoman tuotto kuitenkin nousi erittäin hyvälle tasolle 19,8 %:iin ja vuonna 2011 arvo oli jopa 20,2 %.

Avecran ja SSPF Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto on ollut tutkimuksen ravintoloista parhaalla tasolla. Avecran kokonaispääoman tuotto oli vuonna 2008 jopa 44,1 %, josta se laski vuoteen 2009 mennessä 32,9 %:iin. Tämän jälkeen arvot ovat pysyneet korkealla ollen 37,1 % vuonna 2010 ja 31,1 % vuonna 2011. SSPF Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto oli vielä korkeampi ollen 55,9 % vuonna 2008. Vuonna 2009 arvo oli 45,3 %, josta se jonkin verran laski ollen 34,7 % vuonna 2010 ja noin 40,0 % vuonna 2011. Avecran ja SSPF Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto on erinomaisen hyvällä tasolla ja yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle kertyy reilusti tuottoa tilikausien aikana. Arvot ovat myös pysytelleet korkealla tutkimuksessa tarkkailtavien vuosien aikana. Tunnusluvun arvoja varmasti nostaa se että Avecra ja SSPF Ravintolat ovat muita ravintoloita omavaraisempia ja velkojen määrät ovat pienempiä.

Toimialaan verrattaessa on Restel Ravintoloiden kokonaispääoman tuotto hieman alan keskimääräisiä arvoja heikompaa. Toimialan keskimääräiset arvot ovat pysytelleet heikolla tasolla ollen 2–4 % vuosina 2008–2010. Vuonna 2011 kokonaispääoman tuoton arvo nousi toimialalla tyydyttävälle tasolle 5,8 %:iin. Royal Ravintoloilla ja PK Ravintoloilla kokonaispääoman tuottoprosentin arvot ovat toimialan keskimääräisiä arvoja parempia ja Avecran ja SSPF Ravintoloiden arvot taas ovat jopa kymmenkertaisia verrattuna toimialaan.

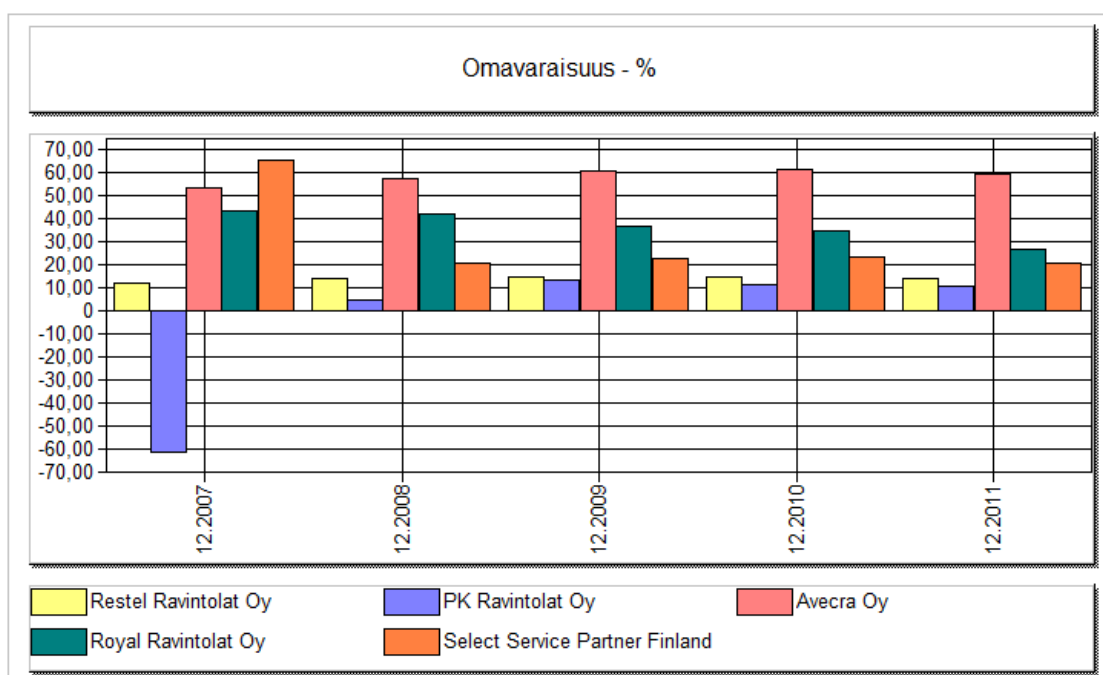
Yleisesti ottaen kannattavuuden tunnuslukujen huonontuneisiin arvoihin vaikuttaa voimakkaasti liikevaihdon pienentyminen. Restel Ravintoloiden tuloslaskelmien mukaan vuoden 2008 jälkeen tilikauden tulos on ollut pieni ja vuosina 2010–2011 negatiivinen. Restel Ravintoloiden tunnusluvun arvoihin vaikuttaa lisäksi se, että tilinpäätöksiä tarkastelemalla huomataan liiketoiminnan muiden kulujen olevan hyvin korkeat ja samoin henkilökuntakulujen. Lisäksi myös poistojen määrä ja varsinkin korko- ja rahoituskulut ovat nousseet huomasti.

6.4.2 Ravintoloiden vakavaraisuus

Tarkasteltaessa vakavaraisuutta tutkitaan yrityksen vieraan ja oman pääoman osuutta koko pääomassa. Ravintoloiden vakavaraisuutta arvioidaan tässä omavaraisuusasteen ja suhteellisen velkaantuneisuuden avulla.

Omavaraisuusaste - %

Omavaraisuusasteen avulla kuvataan omistajien omien varojen osuutta yrityksen kokonaisrahoituksesta. Yrityksellä on sitä paremmat mahdollisuudet selviytyä vieraan pääoman maksuista, mitä enemmän omistajat ovat sijoittaneet omaa pääomaa yritykseen. Yrityksen ollessa vakavarainen vieraan pääoman osuus koko pääomasta ei ole liian suuri ja yrityksen täytyy pystyä vaivatta selviytymään vieraan pääoman korkomaksuista. Seuraava kuvio 6. esittää ravintoloiden omavaraisuusastetta vuosina 2007–2011.

Kuvio 6. Ravintoloiden omavaraisuusaste - %

Tarkasteltaessa Restel Ravintoloiden omavaraisuusastetta huomataan että se on ohjearvojen mukaan heikolla tasolla ollen alle 20 %. Vuonna 2007 se oli alhaisimmillaan 12,3 % ja sen jälkeen se on pysytellyt noin 15 % tuntumassa ollen 14,2 % vuonna 2011.

Verrattaessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin ovat tunnusluvun arvot parempia muilla paitsi PK Ravintoloilla, jonka omavaraisuusaste oli vuonna 2007 negatiivinen -61,2 % eli tilanne on todella heikko. Tämä johtunee jälleen yrityksen suuresta vieraan pääoman määrästä ja suhteellisen pienestä oman pääoman määrästä. Lisäksi vuoden 2007 pienet liikevaihdot pahentavat luvun arvoa. Vuon-

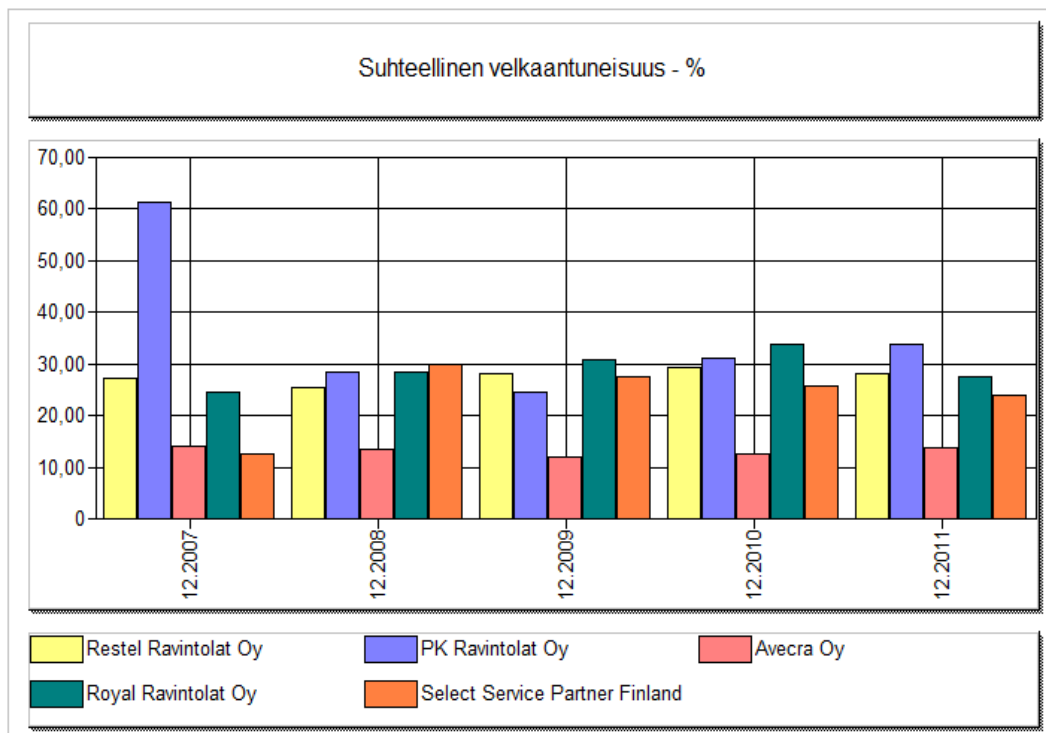
na 2008 tilanne on jo kuitenkin 5 % positiivinen ja on noussut reippaasti yli kymmenen ollen 10,6 % vuonna 2011. Tämä johtuu jälleen toiminnan laajentumisesta ja uusista oman pääoman sijoituksista sekä liikevaihdon parantumisesta. Omavaraisuus on kuitenkin yhä heikko kuten Restel Ravintoloillakin. Heikko vakavaraisuus merkitsee suurta vieraan pääoman määrää ja suuria korkomaksuja. Varsinkin taloustilanteen huonontuessa tämä on yrityksen maksukyvyllä haitallista.

Royal Ravintoloilla omavaraisuusaste on ohjearvojen mukaisesti tyydyttävällä tasolla ollen 39,8 % vuonna 2007. Omavaraisuusaste on laskenut vuoden 2008 jälkeen jolloin se oli 38,6 % ollen 25,3 % vuonna 2011. Myös SSPF Ravintoloilla on omavaraisuusaste laskenut sen ollessa vuonna 2007 erittäin hyvällä tasolla 65,5 % ja vuonna 2008 tyydyttävällä tasolla eli 20,9 %. Vuonna 2011 arvo oli jopa heikon puolella 19,8 %. AVECRA:n tunnuslukujen arvot puolestaan ovat pysytelleet koko ajan hyvinä lähennellen 60 %:a. Vuonna 2007 arvo oli alhaisin 53,8 % ja on noussut vuosittain ollen 59,6 % vuonna 2011. AVECRA on selvästi vakavarainen yritys ja sillä on korkea omavaraisuusaste. Tähän ovat myötävaikuttaneet tilikauttien hyvät tulokset ja velan määrän vähäisyys.

Toimialan keskimääräiset omavaraisuusasteen arvot ovat laskeneet vuosi vuodelta vuoden 2007 jälkeen, jolloin arvo oli 24,6 % ollen 21,4 % vuonna 2011. Toimialan arvot ovat tyydyttävällä tasolla. Verrattaessa Restel Ravintoloiden omavaraisuusastetta toimialan arvoihin ovat Restel Ravintoloiden arvot noin 6–7 % huonompia. Restel Ravintoloiden omavaraisuutta huonontaa selvästi se, että Restel Oy:n vuosikertomuksista huomataan Restel Ravintoloiden antaneen emoyhtiölleen 6 900 euron (tuhansina) konserniavustuksen vuonna 2007, myös muina vuosina on annettu pienempiä konserniavustuksia. Näin oma pääoma ei pääse kasvamaan ja se vaikuttaa negatiivisesti tytäryhtiön taloustilanteeseen. Lisäksi pieneksi jääneet ja jopa negatiiviset tilikauden tulokset huonontavat omavaraisuutta.

Suhteellinen velkaantuneisuus - %

Suhteellinen velkaantuneisuus lasketaan suhteuttamalla yrityksen vieras pääoma liikevaihtoon. Seuraava kuvio 7. esittää ravintoloiden suhteellista velkaantuneisuutta vuosina 2007–2011.

Kuvio 7. Ravintoloiden suhteellinen velkaantuneisuus - %

Tarkasteltaessa Restel Ravintoloiden suhteellista velkaantuneisuutta on vakavaraisuus sen mukaan hyvällä tasolla ollen alle 40 % koko viiden vuoden seurantajakson aikana. Esimerkiksi vuonna 2007 arvo oli 27,2 %, vuonna 2009 27,9 % ja vuonna 2011 28 %.

Verrattaessa muita ravintoloita Restel Ravintoloihin on Royal Ravintoloiden suhteellinen velkaantuneisuus suurin piirtein samaa luokkaa. SSPF Ravintoloilla suhteellinen velkaantuneisuus oli vuonna 2007 vain 12,6 % mutta on sen jälkeen noussut myös samalle tasolle kuin Restel Ravintoloilla. PK Ravintoloilla suhteellinen velkaantuneisuus oli vuonna 2007 tyydyttävällä tasolla ollen melko korkea 61,3 %, eli vieraan pääoman määrä suhteutettuna liikevaihtoon oli suuri. Kuitenkin jo 2008 vuonna arvo oli puolittunut 28,3 % eli hyvälle tasolle. Vuonna 2011 arvo puolestaan oli hieman noussut ja oli 33,8 %. AVECRA:n suhteellinen velkaantuneisuus on myös hyvällä tasolla, mutta on muita selvästi parempi ollessaan alle 14 prosenttia tarkastelujakson ajan. Tämän mukaan AVECRA:n vakavaraisuus on muita noin puolet parempi. Suhteellisen velkaantuneisuuden arvot ovat vuoden 2008 jälkeen nousseet hieman, mihin vaikuttaa taloustilanteen heikkenemisen myötä pienempi saavutettu liikevaihto. Yleisesti ottaen vakavaraisuus on kuitenkin

kin tämän tunnusluvun mukaan hyvällä tasolla tutkimuksen kaikilla ravintoloilla ja merkittävää nousua ei ole arvoissa huomattavissa.

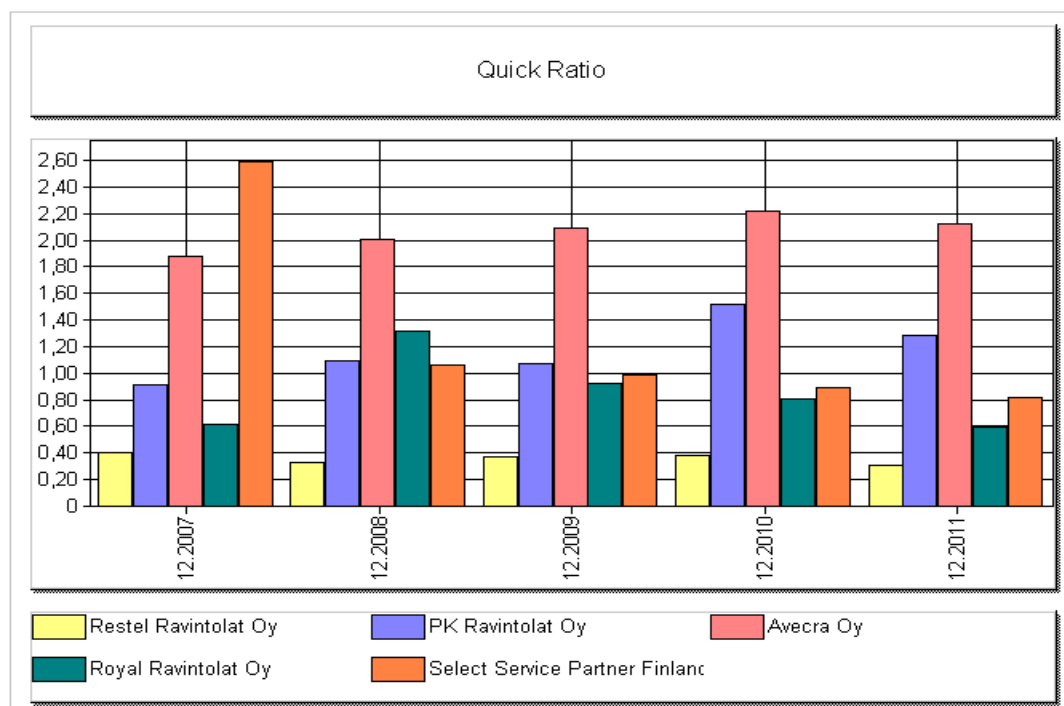
Toimialan keskimääräiset suhteellisen velkaantuneisuuden arvot ovat noin 24–26 % välillä kyseisenä viiden vuoden tarkastelujaksona. Eli hieman alhaisempia ja näin ollen parempia kuin Restel Ravintoloiden arvot.

6.4.3 Ravintoloiden maksuvalmius

Maksuvalmiudella eli likviditeetillä tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista maksusitoumuksistaan niiden erääntyessä. Maksuvalmiudella kuvataan yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyttä. Tässä käsitellään ravintoloiden maksuvamiutta quick ration ja current ration avulla.

Quick Ratio

Quick ration mukaan vain rahoitusomaisuudella arvioidaan olevan arvoa siinä tapauksessa että yrityksen toiminta lopetettaisiin ja sen omaisuus myytäisiin. Seuraava kuvio 8. esittää ravintoloiden quick ration arvoja vuosina 2007–2011.

Kuvio 8. Ravintoloiden Quick ratio arvot

Tarkasteltaessa quick ration arvoja Restel Ravintoloiden osalta huomataan, että arvot ovat melko alhaisia. Vuonna 2007 quick ratio oli 0,4 sen jälkeen se on laskenut pysytellen 0,3–0,4 välillä ollen heikoimmillaan lähes tasan 0,3 vuonna 2011. Yritysneuvottelulautakunnan antamien ohjearvojen mukaan alle 0,5:n olevat quick ration arvot ovat heikolla tasolla. Näin ollen Restel Ravintoloiden kyky selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillä on heikko ja varoja ei ole käytettävissä mahdollisiin yllättäviin menoihin, tällöin yritys joutuu turvautumaan lyhytaikaisen lainan ottamiseen. Koska omavaraisuusaste oli myös alhainen, ei tilanne näytä hyvältä.

Verrattaessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin huomataan että quick ratio arvot olivat muilla ravintoloilla parempia. Royal Ravintoloilla quick ratio arvo oli 0,6 vuonna 2007 eli tyydyttävällä tasolla ohjearvojen mukaan. Vuonna 2008 arvo oli 1,3 eli hyvällä tasolla. Tästä se on laskenut vuosien aikana tyydyttävälle tasolle ja vuonna 2011 arvo oli 0,6. PK Ravintoloiden arvot ovat hieman parempia ja vuonna 2007 quick ratio arvo oli 0,9 joka on tyydyttävää tasoa, sen jälkeen arvo on nousut hyvälle tasolle ollen yli yksi. Vuonna 2010 arvo oli jopa erinomaisen hyvä ollen 1,5 ja 1,2 vuonna 2011. PK Ravintoloiden omavaraisuus on aika matalalla tasolla, joten on hyvä että maksuvalmius on hyvällä tasolla. Mitä lähempänä arvo on yhtä, sitä paremmin yrityksen rahoitusomaisuus kattaa lyhytaikaisten velkojen määrän. SSPF Ravintoloilla quick ratio arvo oli erittäin korkea ollen 2,6 vuonna 2007, eli erinomaisen hyvä, jopa tarpeettoman korkea. Vuonna 2008 arvo laski 1,0 ja sen jälkeen alle yhden ollen 0,8 vuonna 2011 eli tyydyttävällä tasolla.

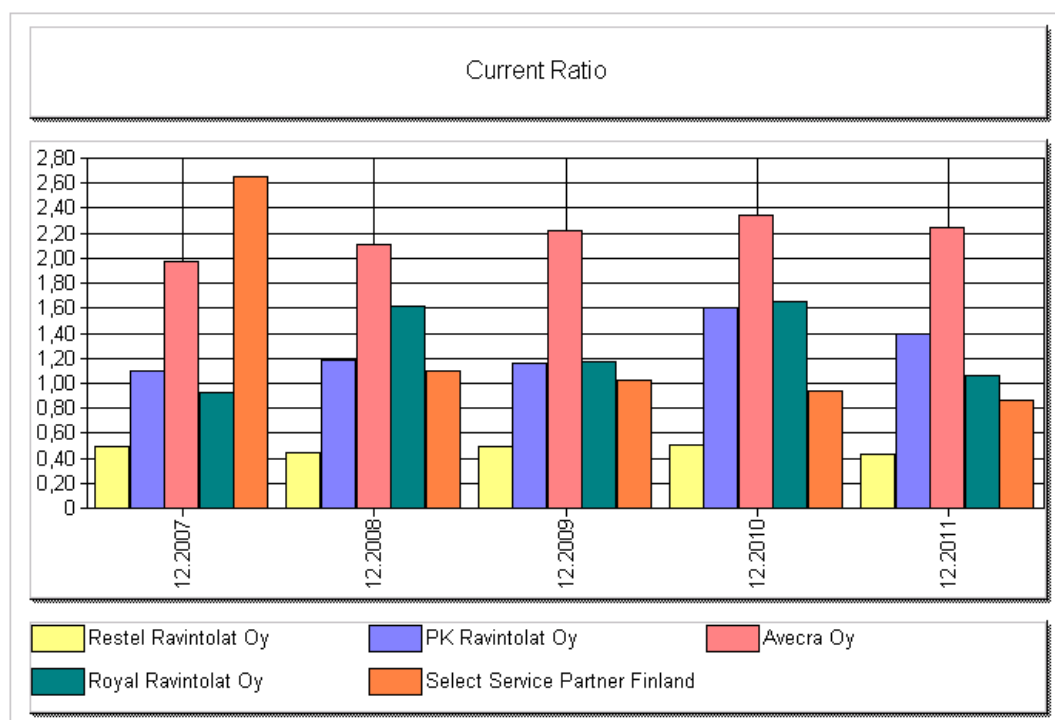
Parhain maksuvalmius oli Avecralla, jolla arvot ovat korkeita koko tarkastelujakson. Vuonna 2007 arvo oli 1,8 sen jälkeen se on noussut yli kahden ollen 2,1 vuonna 2011. Quick ratio arvot ovat Avecralla erinomaisen hyviä jopa tarpeettoman hyviä, sillä koska tulorahoitus on runsas ja vakaa tulee se toimeen myös pienemmällä rahoituspuskurilla. Tarpeettoman korkea maksuvalmius ei ole suositeltavaa myöskään, koska se sitoo yrityksen omaisuutta huonosti tuottavaan kassa-reserviin.

Toimialan keskimääräiset tunnusluvut on hyvä ottaa huomioon ja ne ovat tyydyttävällä tasolla ollen 0,9 vuonna 2007 ja sen jälkeen 0,8 tasolla. Tähän verrattuna

Restel Ravintoloiden maksuvalmius on selvästi myös toimialaa heikommalla tasolla. Myös omavaraisuusaste on heikoin Restel Ravintoloilla ja tukee samaa linjaa.

Current Ratio

Current ration erona quick ratioon verrattuna on, että laskukaavassa on mukana myös lyhytaikaiset saamiset sekä vaihto-omaisuus. Tämän tunnusluvun mukaan oletetaan että likvidointitilanteessa myös yrityksen vaihto-omaisuudella on myyntiarvoa. Seuraava kuvio 9. esittää ravintoloiden current ratio arvoja vuosina 2007–2011.

Kuvio 9. Ravintoloiden current ratio arvot

Tarkkailtaessa Restel Ravintoloita huomataan, että maksuvalmiuden tunnusluvun arvot ovat heikkoja myös current ration mukaan. Current ratio arvo oli 0,5 vuonna 2007, sen jälkeen arvot ovat pysytelleet melko samansuuntaisina ja vuonna 2011 arvo oli 0,4. Tutkimusneuvottelukunnan ohjearvojen mukaan alle yhden olevat arvot ovat heikkoja. Näin ollen Restel Ravintoloiden kyky selviytyä lyhytaikaisista maksusitoumuksistaan niiden erääntyessä on heikko ja varoja ei ole käytettävissä mahdollisiin yllättäviin menoihin ilman ulkopuolista lisärahoitusta. Verrattaes-

sa Restel Ravintoloiden current ration arvoja muiden ravintoloiden arvoihin huomataan, että Royal Ravintoloiden arvot ovat jälleen korkeammat. Vuonna 2007 arvo oli 0,9 ollen heikolla tasolla, mutta nousseen siitä tyydyttävälle tasolle ollen 1,6 vuonna 2008. Vuonna 2011 current ration arvo oli 1,1 ollen yhä tyydyttävä. PK Ravintoloiden arvot puolestaan ovat pysytelleet koko ajan tyydyttävällä tasolla ollen 1,0 vuonna 2007 ja jopa 1,6 vuonna 2010. Vuoden 2011 arvo oli 1,4.

SSPF Ravintoloiden current ratio oli vuonna 2007 poikkeuksellisen korkea noin 2,7 eli erinomaisen hyvä, josta se kuitenkin laski vuonna 2008 1,1:een. Arvo on pysytellyt noin yhden tuntumassa ollen 0,9 vuonna 2011 ja maksuvalmius vaihtelee heikon ja tyydyttävän välillä. Parhaat current ratio arvot ovat Avecralla, ollen noin 2,0 vuonna 2007, sen jälkeen arvot ovat hieman nousseet ja vuoden 2011 arvo oli 2,2. Avecralla on myös tämän tunnusluvun mukaan paras maksuvalmius ja näin ollen sen kyky selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillä on hyvä. Koska myös omavaraisuusaste on korkea, riittäisi ehkä pienempikin rahoituspuskuri, sillä yrityksellä on mahdollisuus paikata rahoitusvajetta lyhytaikaisella velalla.

Toimialan keskimääräiset current ratio arvot ovat olleet kyseisenä viiden vuoden tarkastelu ajanjaksona 1,0 ja ainoastaan vuonna 2009 arvo oli 0,9 eli tyydyttävällä tasolla. Restel ravintoloiden arvot ovat selvästi alhaisempia ja maksuvalmius heikko verrattaessa alan keskimääräisiin arvoihin tai muihin tutkimuksen ravintoloihin. Royal Ravintoloiden, PK Ravintoloiden sekä myös SSPF Ravintoloiden tunnusluvun arvot näyttävät olevan toimialan arvojen kanssa samansuuntaiset.

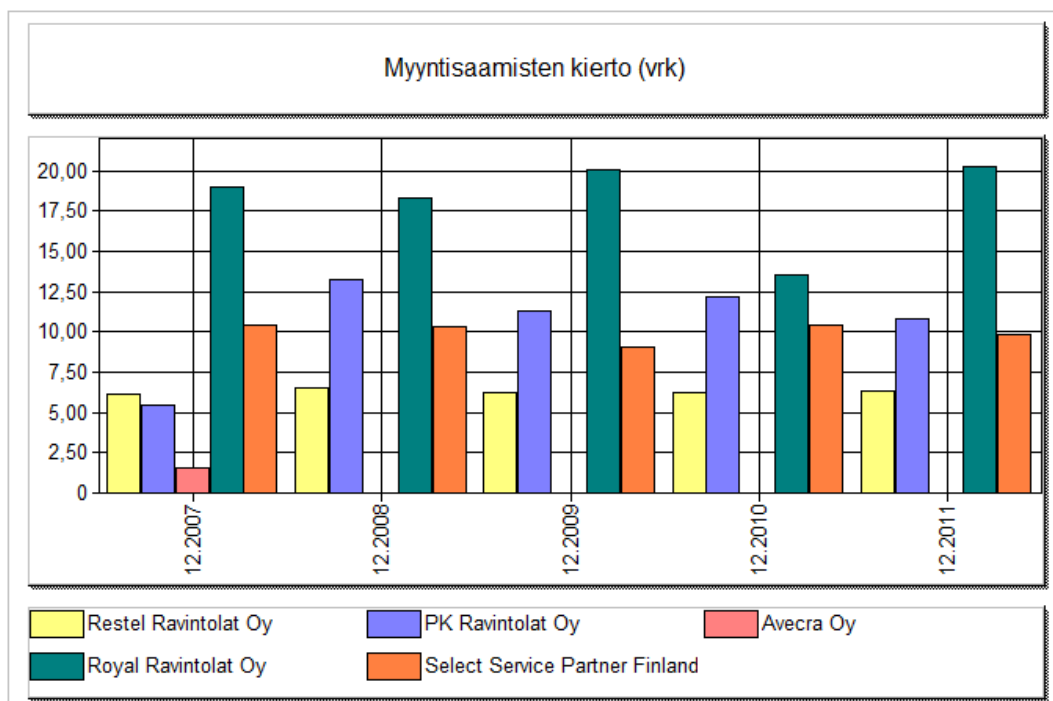
Restel Ravintoloiden maksuvalmiuden tunnuslukujen arvoja huonontaa se, että tilinpäätöksistä huomataan sillä olevan melkoisen paljon lyhytaikaista velkaa, joka koostuu suurimmaksi osaksi muista veloista ja siirtovelosta sekä lisäksi myös melko isoista lyhytaikaisista veloista saman konsernin yrityksille. Tämä alentaa tunnuslukujen arvoja ja huonontaa maksuvalmiutta.

6.4.4 Ravintoloiden tehokkuus

Kiertonopeustunnusluvut antavat mahdollisuuden tutkia yrityksen toiminnan taloudellisuutta ja tehokkuutta. Analysoitaessa kiertonopeustunnuslukuja kannattaa niitä verrata toimialan vastaaviin lukuihin, koska ne ovat usein riippuvaisia toiminnan ja toimialan luonteesta.

Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaika

Myyntisaamisten kiertoajan avulla mitataan sekä yrityksen perinnän tehokkuutta että yrityksen asiakkailleen antamia maksuaikoja. Seuraava kuvio 10. esittää ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaikaa vuosina 2007–2011.

Kuvio 10. Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaika

Restel Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaika on 6–7 vuorokautta eli lähes viikko. Tästä voidaan päätellä perinnän olevan tehokasta ja myyntisaamisten kiertoajan hyvällä tasolla. Myös myyntisaamisten määrät ovat maltillisia. Myyntisaamisten nopean kiertoajan myötä yritys voi nostaa tulorahoituksensa riittävyyttä ja parantaa likviditeettiään.

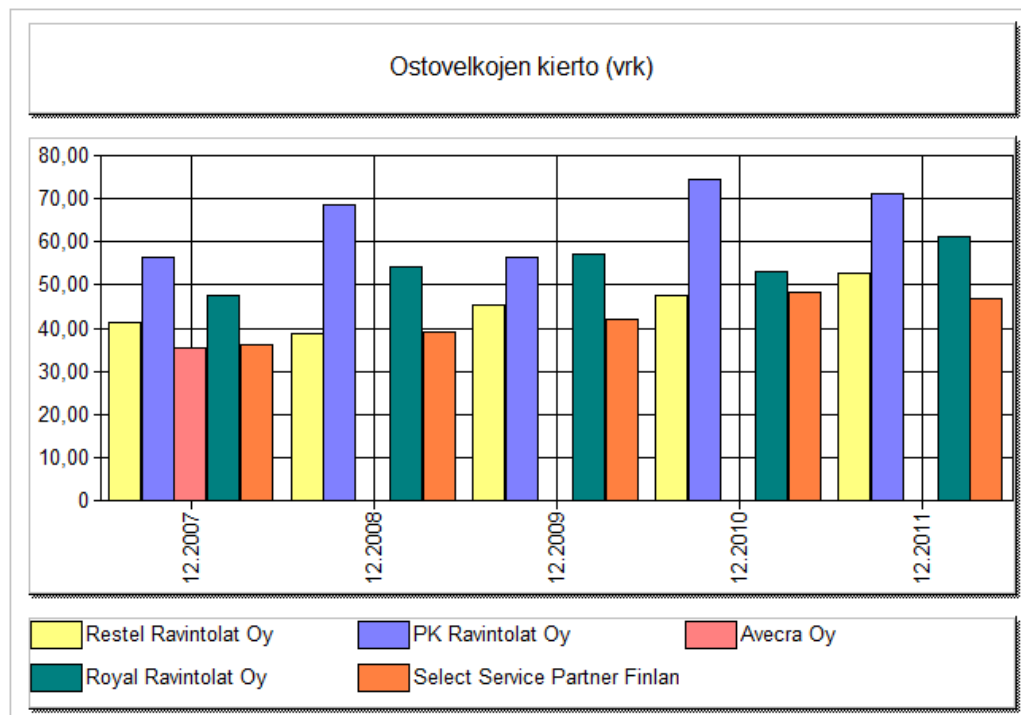
Verrattaessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin huomataan, että SSPF Ravintoloiden ja PK Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoajat ovat noin 9–13 vuorokauden pituisia eli melkein puolet pitempiä kuin Restel Ravintoloilla. Royal Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoajat ovat kaikkein pisimpiä ollen noin 14–21 vuorokautta ja ne ovat lähes kolminkertaisia Restel Ravintoloihin verrattuna. Royal Ravintoloiden kannattaisi lyhentää myyntisaamisten maksuaikoja ja tehostaa perintää, jotta kiertoajat lyhenisivät. Näin pitkä kiertoaika sitoo pääomaa ja huonontaa samalla sekä kannattavuutta että maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. Tarkasteltaessa Royal Ravintoloiden taseita huomataan myös että myyntisaamisten määrät ovat suuria verrattuna muihin yrityksiin. Esimerkiksi liikevaihto on samaa luokkaa Restel Ravintoloiden kanssa ja myyntisaamiset kolminkertaiset suuruudeltaan. Avecralla myyntisaamisten kiertoaika on 2 vuorokautta vuonna 2007 ja muina vuosina luku näyttää nolaa. Myyntisaamisia ei ole ollenkaan myöskään taseiden mukaan, mikä kertoo että velaksi ja luotolla ei juuri myydä. Tämä johtuu varmaan siitä, että asiakkaat Avecralla ovat yleensä yksittäisiä henkilöitä ja ostokset hintamääräisesti pieniä.

Toimialaan verrattuna myyntisaamisten kiertoajat ravintola-alalla ovat keskimäärin noin 5–7 vuorokautta, josta voidaan päätellä, että Restel Ravintoloilla myyntisaamisten kiertoaika on toimialaan verrattuna juuri samaa luokkaa.

Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika

Ostovelkojen kiertoaika mittaa miten monta vuorokautta keskimäärin kuluu, kun yritys maksaa ostovelkansa pois. Kuvio 11. esittää ravintoloiden ostovelkojen kiertoaikaa vuosina 2007–2011.

Restel Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika on ollut 42 vuorokautta vuonna 2007. Vuonna 2008 se oli 39 vuorokautta, josta se on noussut vuosi vuodelta ollen 53 vuorokautta vuonna 2011. Ostovelkojen kiertoajan tulisi olla yhtä pitkä tai hieman pitempi kuin myyntisaamisten kiertoajan. Tässä tapauksessa se on kuitenkin noin 6–7 kertaa pitempi kuin myyntisaamisten kiertoaika.

Kuvio 11. Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika

Verrattaessa Restel Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaikaa muihin yrityksiin huomataan, että SSPF Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika on melko samaa luokkaa. Vuonna 2007 ostovelkojen kiertoaika oli 37 vuorokautta josta se on noussut vuosittain ollen 47 vuorokautta vuonna 2011. Royal Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika puolestaan on hieman korkeampi. Vuonna 2007 se oli 48 vuorokautta, josta se on noussut vuosi vuodelta ollen 62 vuorokautta vuonna 2011. Kaikkein korkeimpia ostovelkojen kiertoaikat ovat PK Ravintoloilla. Vuonna 2007 ostovelkojen kiertoaika oli 57 vuorokautta ja vuonna 2011 jopa 72 vuorokautta. Tunnusluvun arvo on korkea ja koska PK Ravintoloilla on melko paljon velkaa liikevaihtoon nähden ja myös muiden tunnuslukujen arvot ovat heikompia kuin muilla ravintoloilla, näin ollen se saattaa pyrkiä parantamaan tulorahoituksen riittävyyttä lykkäämällä ostovelkojensa maksamista. Tämän perusteella näyttäisi siltä, että yrityksellä on jonkinasteisia maksuvaikeuksia. Tunnusluvun arvon korkeuteen voi vaikuttaa myös se, että ravintoloiden laajentaessa toimintaa, saattaa ostovelkoissa olla mukana erilaisia lyhytaikaisia investointeja, mikä nostaa tunnusluvun arvoja.

Avecralla ostovelkojen kiertoaika on 36 vuorokautta vuonna 2007 ja muina vuosina sillä ei näy ostovelkoja olevan. Tämä kertoo, että Avecralla ei ainakaan tilinpäätöshetkellä ole ostovelkoja. Ostot saatetaan maksaa ostopaikan toimipisteisiin ja tukkuihin ostohetkellä eli pankki- ja kassavaroilla. Koska myytävät tuotteet ja raaka-aineet ovat halvempia tuotevalikoimaan perustuen ja niiden varastot eivät ole suurehkoja, vaikuttavat pienemmät kulut myös ostovelkoihin alentavasti.

Toimialan keskimääräiset ostovelkojen kiertoaajat ovat 28 vuorokautta vuosina 2007–2008, minkä jälkeen arvo on laskenut 26 päivään pysytellen siinä. Restel Ravintoloihin kuten muihinkin tutkimuksen ravintoloihin verrattuna ovat ostovelkojen kiertoaajat reippaasti alempia toimialalla. PK Ravintoloilla ostovelkojen kiertoaajat ovat jopa kolme kertaa suuremmat.

Tunnusluvun arvoja tarkasteltaessa huomataan, että taloustilanteen heikentyminen näkyy selvästi nousevina ostovelkojen kiertoaikoina, eli laskujen maksuaikojen pidentymisenä. Tämän perusteella saattaa olla, että yritykset käyttävät ostovelkojen myötä saatuja maksuaikoja hyväkseen, yrittäen näin parantaa tulorahoituksen riittävyttä. Ostovelkojen kiertoaikojen tulisi olla hieman pitempiä kuin myyntisaamisten kiertoaajat, tarkasteltaessa ravintoloita huomataan niiden olevan monta kertaa suuremmat jokaisella ravintolalla. Ostovelkojen kiertoaikaa tulisi lyhentää mahdollisuuksien mukaan, sillä pitkä kiertoaika ei ole taloudellisesti kannattavaa eikä myöskään hyväksi yrityksen imagolle.

7 YHTEENVETO

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia toimeksiantajayritys Restel Ravintolat Oy:n taloudellista tilannetta ja taloustilanteen taantuman vaikutuksia liiketoimintaan sekä verrata tilannetta muihin tutkimukseen osallistuvaan neljään ravintolaketjuun, jotka ovat Royal Ravintolat, PK Ravintolat, Vecra ja SSPF Ravintolat. Seuraavassa on yhteenveto tuloksista ja taulukot 7–10 joiden tarkoitus on selvittää ravintoloiden kannattavuuden, vakavaraisuuden, maksuvalmiuden ja tehokkuuden tulkitsemista. Toimialan keskimääräiset vastaavat tunnusluvun arvot on liitetty mukaan käyttäen apuna liitteen 2. arvoja. Taulukossa on vahvennettuna Restel Ravintoloiden tunnuslukujen arvot vertailtavuuden helpottamiseksi.

Kannattavuutta arvioitiin neljän eri tunnusluvun mukaan, jotta saataisiin hyvä käsitys eri näkökulmia huomioiden. Taulukko 7. esittää miten ravintoloiden kannattavuus on tunnuslukujen mukaan kehittynyt vuosien 2007–2011 aikana. Liiketuulosprosenttia analysoimalla oli Restel Ravintoloiden kannattavuus tyydyttävällä tasolla vuonna 2007, tämän jälkeen arvo on laskenut ollen heikolla tasolla ja muuttuen jopa negatiiviseksi vuoden 2010 jälkeen.

Restel Ravintoloiden rahoitustulosprosentti oli hyvä vuonna 2007, josta se on asteittain laskenut vuoteen 2011 mennessä. Tilanne on parempi kuin liiketuulosprosentin mukaan ja kannattavuus on tämän mukaan tyydyttävällä tasolla. Rahoitustulosprosentin ollessa positiivinen on Restel Ravintolat pystynyt kattamaan juoksevia rahoituskulujaan ja myös lainojen lyhennyksiä. Taloustilanteen taantuma on vaikuttanut laskevasti sekä liiketuulosprosentin että rahoitustulosprosentin arvoon.

Oman pääoman tuottoprosentti mittaa yrityksen kannattavuutta oman pääoman sijoittajan näkökulmasta. Vuonna 2008 oli oman pääoman tuottoprosentti Restel Ravintoloilla erinomaisen hyvä ja pääomalle kertyi hyvin tuottoa. Tämän jälkeen oman pääoman tuottoprosentti on laskenut huomasti ollen vuonna 2010 ja 2011 todella heikko ja negatiivinen, näin ollen kyky huolehtia omistajien sijoittamista pääomista on huono, eikä tuottoa synny. Vieraan pääoman määrä on korkea tarkasteltavien vuosien aikana. Tästä voidaan päätellä, että Restel Ravintoloiden vieraalla pääomalla rahoitettujen investointien tuotto on kasvattanut nettotuloksen

määrää oman pääoman määrän pysyessä samalla tasolla. Tällainen runsas vieraan pääoman käyttö kasvattaa voimakkaasti oman pääoman tuottoa hyvinä aikoina ja vastaavasti heikentää yhtä voimakkaasti huonoina aikoina.

Kokonaispääoman tuotto puolestaan mittaa kykyä tuottaa tulosta kaikelle toimintaan sitoutuneelle pääomalle. Restel Ravintoloiden kokonaispääoman tuottoprosentti oli hyvällä tasolla vielä vuonna 2008, josta se laski heikolle tasolle ollen negatiivinen vuosina 2010–2011. Tällöin yritystoimintaan sitoutuneelle pääomalle ei kerry tuottoa lainkaan. Oman pääoman tuottoprosentti ja kokonaispääoman tuottoprosentti ovat molemmat laskevia tarkasteluajanjaksona verrattaessa muihin ravintoloihin.

Kuten seuraavan sivun taulukosta 7. huomataan, on Restel Ravintoloiden kannattavuus ollut vuonna 2007 tyydyttävällä, lähes hyvällä tasolla, mutta heikentynyt sen jälkeen heikolle tasolle ollen muita tutkimuksen ravintoloita sekä toimialaa huonompi. Royal Ravintolat kulkee rinnalla hieman paremmalla kannattavuudella ollen kokonaisuudessaan tyydyttävällä tasolla. PK Ravintolat ovat puolestaan onnistuneet vuoden 2007 huonosta kannattavuudesta huolimatta parantamaan tulosta liiketoiminnan laajentumisen myötä, vaikka taloustilanne on huono ja kannattavuus on noussut paremmalle tasolle. AVECRA ja SSPF Ravintoloiden kannattavuus puolestaan on pysynyt hyvällä tasolla koko tarkastelujakson ajan.

Restel Ravintoloiden vuoden 2007 parempi kannattavuus johtuu kyseisen vuoden erittäin hyvästä liikevaihdosta. Liikevaihdon huonontuessa myös kannattavuus on laskenut. Restel Ravintoloiden tilinpäätöksiä tarkastelemalla, huomataan että liiketoiminnan muut kulut, jotka sisältävät liiketoiminnan ylläpitokustannuksia sekä liiketilojen ja rakennuksien vuokria ovat todella korkeat, yksi kolmasosa liikevaihdon määrästä. Samoin henkilökuntakulut ovat korkeat yksi kolmasosa liikevaihdon määrästä. Liikevaihdon pienentyessä ovat kuitenkin liiketoiminnan muut kulut ja henkilökuntakulut pysytelleet yhtä korkeina. Vuonna 2009 ja 2010 henkilökuntakulut olivat jopa korkeammat kuin vuonna 2007 vaikka liikevaihto oli melkein neljäsosan pienempi. Tämä huonontaa kannattavuutta. Tilannetta edesauttaa se, että ostokulut ovat pysytelleet melko samana. Lisäksi poistojen määrät sekä korko- ja rahoituskulujen määrät ovat vastaavasti nousseet. Näiden

kulujen tarkempi tarkastelu ja mahdollinen minimointi, olisi kannattavuuden kannalta tärkeää. Restel Ravintoloiden tuloslaskelmista huomataan, että tilikauden tulos on pienentynyt vuoden 2007 jälkeen ollen vuonna 2010–2011 negatiivinen. Tämä huonontaa kannattavuutta ja pienentää oman pääoman määrää tappioiden kattamisen vuoksi. Taloustilanteen taantuma on selvästi laskenut kannattavuutta ja yritykset, joilla kulut ovat pienempiä ja velkaa vähemmän menestyvät huomattavasti paremmin kuin yritykset joilla velan määrä on suurempi ja kulut suurempia.

Taulukko 7. Yhteenveto ravintoloiden kannattavuudesta

RAVINTOLOIDEN KANNATTAVUUS					
LIIKETULOS - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	9,9	5,9	0,9	- 1,2	- 0,5
PK Ravintolat Oy	- 26,1	1,8	0,1	5,8	6,8
Avecra Oy	10,1	12,5	10,1	10,9	9,7
Royal Ravintolat Oy	10,1	5,3	1,7	4,4	4,1
SSPF Ravintolat Oy	19,5	17,9	16,1	11,5	11,3
Toimiala	9,3	5,4	1,4	2,2	3,2
RAHOITUSTULOS - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	14,1	10,7	6,4	4,7	5,9
PK Ravintolat Oy	- 28,9	0,8	- 1,2	5,4	6,3
Avecra Oy	9,1	10,7	9,1	9,6	8,8
Royal Ravintolat Oy	12,7	9,9	7,8	10,2	8,9
SSPF Ravintolat Oy	16,8	20,5	17,9	13,9	13,9
OMAN PÄÄOMAN TUOTTO - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy		123,2	1,0	- 37,3	- 26,9
PK Ravintolat Oy		474,0	- 47,0	137,8	157,3
Avecra Oy		59,0	55,7	60,5	51,4
Royal Ravintolat Oy		20,7	7,4	23,1	24,5
SSPF Ravintolat Oy		134,2	208,0	154,8	188,9
KOKONAISPÄÄOMAN TUOTTO - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy		18,3	2,6	- 3,4	- 0,8
PK Ravintolat Oy		11,9	1,7	19,8	20,2
Avecra Oy		44,1	32,9	37,1	31,1
Royal Ravintolat Oy		11,8	3,7	10,0	10,0
SSPF Ravintolat Oy		55,9	45,3	34,7	40,0
Toimiala		4,0	2,0	3,9	5,8

Vakavaraisuutta tutkittiin omavaraisuusasteen ja suhteellisen velkaantuneisuuden avulla. Restel Ravintoloiden omavaraisuusaste on heikolla tasolla ja suunta on laskeva. Restel Ravintoloiden heikko vakavaraisuus johtuu suuresta vieraan pääoman määrästä ja suurista korkomaksuista. Tilanne on taloustilanteen huonontuessa maksukyvyllä hyvin haitallista. Toimialan omavaraisuusasteet ovat tyydyttävällä tasolla ja Restel ravintoloihin verrattuna noin kolmasosan parempia prosentuaalisesti. Vakavaraisuudeltaan Restel Ravintolat ovat omavaraisuusasteen mukaan heikolla tasolla, kuten myös PK Ravintolat, joilla omavaraisuus on kuitenkin noussut pikku hiljaa, vaikka pysyen heikolla tasolla. Royal Ravintolat ja SSPF Ravintolat puolestaan ovat tyydyttävällä tasolla ja Avecra hyvällä tasolla. Syynä Restel Ravintoloiden huonoon omavaraisuuteen on varmasti se että se on yksi suuren emoyhtiön tytäryhtiöistä ja Restel Oy:n vuosikertomuksia silmäilemällä huomataan, että se on antanut esimerkiksi vuonna 2007 suuren konserniavustuksen voitoistaan emoyhtiölle, myös muina vuosina on jaettu pienempiä avustuksia. Tämän vuoksi ei omavaraisuus pääse kasvamaan ja tämä huonontaa omavaraisuusastetta, mikä puolestaan vaikuttaa kannattavuuden näkökulmasta myös oman pääoman tuotto prosenttiin ja kokonaispääoman tuotto prosenttiin laskevasti. Taulukko 8. esittää ravintoloiden vakavaraisuuden tunnuslukujen kehittymistä vuosina 2007–2011.

Vakavaraisuutta tutkittiin myös suhteellisen velkaantuneisuuden näkökulmasta, missä yrityksen vieras pääoma suhteutetaan liikevaihtoon. Tämän mukaan Restel Ravintoloiden vakavaraisuus on hyvällä tasolla koko viiden vuoden tarkastelujakson ajan. Verrattaessa muita ravintoloita Restel Ravintoloihin on Royal Ravintoloiden suhteellinen velkaantuneisuus suurin piirtein samaa luokkaa. SSPF Ravintoloiden suhteellinen velkaantuneisuus on myös noussut samalle tasolle Restel Ravintoloiden kanssa ollen ensimmäisenä tarkasteluvuonna hieman matalampi. PK Ravintoloilla velkaantuneisuus oli tyydyttävällä tasolla ollen melko korkea ja laskien myös siitä hyvälle tasolle. Avecran suhteellinen velkaantuneisuus oli myös hyvällä tasolla tarkastelujakson aikana ollessaan kuitenkin muita selvästi matalampi, eli vähävelkaisempi. Yleisesti ottaen, vakavaraisuus on tämän tunnusluvun mukaan hyvällä tasolla tutkimuksen kaikilla ravintoloilla ja merkittävää muutosta ja laskusuhdannetta ei tunnusluvun arvoissa huomata. Taloustilanteen heikenty-

minen on myös hillinnyt velkaantumisen lisäämistä. Restel Ravintoloiden tilinpäätöksiä tarkastelemalla huomataan, että juuri lyhytaikaisen velan määrä on suuri, mistä kertoo myös se, että suhteellinen velkaantuneisuus on hyvällä tasolla.

Taulukko 8. Yhteenveto ravintoloiden vakavaraisuudesta

RAVINTOLOIDEN VAKAVARAISUUS					
OMAVARAISUUSASTE - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	12,3	14,5	15,2	15,0	14,2
PK Ravintolat Oy	- 61,2	5,0	13,7	11,8	10,6
Avecra Oy	53,8	57,4	61,1	61,5	59,6
Royal Ravintolat	39,8	38,6	37,1	34,4	25,3
SSPF Ravintolat Oy	65,5	20,9	22,0	22,2	19,8
Toimiala	24,6	23,3	20,7	18,8	21,4
SUHTEELLINEN VELKAANTUNEISUUS - %	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	27,2	25,4	27,9	29,2	28,0
PK Ravintolat Oy	61,3	28,3	24,5	31,0	33,8
Avecra Oy	14,0	13,5	12,0	12,6	13,8
Royal Ravintolat Oy	24,5	28,5	30,7	33,9	27,6
SSPF Ravintolat Oy	12,6	29,8	27,4	25,6	24,1
Toimiala	24,9	25,7	26,1	26,1	24,1

Yrityksien maksuvalmiutta tarkasteltiin Quick ration ja Current ration avulla. Current ratio eroaa Quick ratiosta siinä, että myös vaihto-omaisuudella lasketaan olevan arvoa likvidointitilanteessa. Restel Ravintoloiden maksuvalmiuden tunnuslukujen arvot ovat alhaisia sekä Quick ration että Current ration mukaan ja maksuvalmius on ohjearvojen mukaan heikolla tasolla. Tästä voidaan päätellä, että Restel Ravintoloiden kyky selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillä on heikko ja varoja ei ole käytettävissä mahdollisiin yllättäviin menoihin. Tällöin yritys joutuu turvautumaan lyhytaikaisen lainan ottamiseen. Koska myös omavaraisuusaste on alhainen, ei tilanne näytä hyvältä. Verratessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin huomataan että Quick ration ja Current ration arvot ovat muilla ravintoloilla parempia. Royal Ravintoloilla arvot ovat tyydyttäviä ja PK Ravintoloilla sekä SSPF Ravintoloilla arvot ovat hyvällä tasolla. Ainoastaan Avecralla maksuvalmius on erinomaisen hyvää ja se erottuu muista selvästi. Toimialan keskimääräiset maksuvalmiuden tunnuslukujen arvot

ovat olleet tyydyttävällä tasolla tarkastelujakson ajan. Verrattaessa Restel Ravintoloita toimialaan on sen maksuvalmius myös selvästi toimialaa heikommalla tasolla. Royal Ravintoloiden, PK Ravintoloiden ja SSPF Ravintoloiden maksuvalmius on toimialaan verrattuna samantasoista. AVECRA:lla arvot ovat selvästi toimialaa parempia maksuvalmiuden ollessa erinomainen. Taulukko 9. kuvaa maksuvalmiuden tunnuslukujen kehitystä vuosina 2007–2011. Restel Ravintoloiden huono maksuvalmius johtuu nopeasti rahaksi muutettavien varojen ja omaisuuden vähydestä suhteessa lyhytaikaisten velkojen määrään. Tarkasteltaessa Restel Ravintoloiden tilinpäätöksiä, huomataan että sillä on melko paljon lyhytaikaista velkaa, joka koostuu suurimmaksi osaksi muista veloista ja siirtovelosta sekä lisäksi myös melko isoista lyhytaikaisista veloista saman konsernin yrityksille. Tämä alentaa tunnuslukujen arvoja ja huonontaa maksuvalmiutta.

Taulukko 9. Yhteenveto ravintoloiden maksuvalmiudesta

RAVINTOLOIDEN MAKSUVALMIUS					
QUICK RATIO	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	0,4	0,3	0,4	0,4	0,3
PK Ravintolat Oy	0,9	1,1	1,1	1,5	1,3
Avecra Oy	1,9	2,0	2,1	2,2	2,1
Royal Ravintolat	0,6	1,3	0,9	0,8	0,6
SSPF Ravintolat Oy	2,6	1,0	1,0	0,9	0,8
Toimiala	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
CURRENT RATIO	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	0,5	0,4	0,5	0,5	0,4
PK Ravintolat Oy	1,0	1,2	1,2	1,6	1,4
Avecra Oy	2,0	2,1	2,1	2,3	2,2
Royal Ravintolat Oy	0,9	1,6	1,2	1,7	1,1
SSPF Ravintolat Oy	2,7	1,1	1,0	0,9	0,9
Toimiala	1,0	1,0	0,9	1,0	1,0

Ravintolan toiminnan taloudellisuutta ja tehokkuutta tutkittiin myyntisaamisten kiertoaajan ja ostovelkojen kiertoaajan avulla. Myyntisaamisten kiertoaajalla mitataan yrityksen perinnän tehokkuutta sekä asiakkaalle annettujen maksuaikojen pituutta. Restel Ravintoloiden myyntisaamisten kiertoaika on koko viiden vuoden

tarkastelujakson ajan noin 6–7 vuorokautta, eli noin viikko. Tästä voidaan päätellä perinnän olevan tehokasta ja myyntisaamisten kiertoajan olevan hyvällä tasolla. Restel Ravintoloiden myyntisaamiset ovat myös euromääräisesti maltillisia. Myyntisaamisten kiertoajan myötä yritys voi parantaa tulorahoituksen riittävyttä ja likviditeettiään. Restel Ravintoloiden maksuvalmiuden ollessa heikolla tasolla, on hyvä että myyntisaamisten kiertoaika on lyhyt eikä näin ollen sido yrityksen varoja joka huonontaisi maksuvalmiutta entisestään. Verrattaessa Restel Ravintoloita muihin ravintoloihin huomataan, että myyntisaamisten kiertoajan perusteella on Restel Ravintolat tehokkain ja Royal Ravintolat tehottomin pitkään kiertoaikaan perustuen. PK Ravintoloilla ja SSPF Ravintoloilla kiertoajat ovat kaksinkertaiset Restel Ravintoloihin verrattuna. Averalla puolestaan myyntisaamisia ei ole kuin vuonna 2007 tilinpäätöshetken mukaan. Tunnusluvun arvoja verrattaessa toimialaan on myyntisaamisten kiertoajat ravintola-alalla keskimäärin 5–7 vuorokautta, eli juuri samaa luokkaa kuin Restel Ravintoloilla.

Ostovelkojen kiertoajalla tutkitaan montako päivää kestää keskimäärin, kun yritys maksaa ostovelkansa pois. Restel Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika on ollut 42 vuorokautta vuonna 2007, josta se on noussut vuosittain ollen 53 vuorokautta vuonna 2011. Verrattaessa Restel Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaikaa muihin yrityksiin huomataan, että SSPF Ravintoloiden ostovelkojen kiertoaika on hieman alhaisempi ja Royal Ravintoloiden hieman korkeampi kuin Restel Ravintoloilla. PK Ravintoloilla puolestaan ostovelkojen kiertoajat ovat kaikkein pisimpiä. Avenirin ostovelkojen kiertonopeus oli 36 vuorokautta vuonna 2007 ja muina vuosina ostovelkoja ei näy olevan lainkaan tilinpäätöshetken mukaan. Toimialan keskimääräiset ostovelkojen kiertoajat ovat 26–28 vuorokautta tarkastelujakson aikana. Verrattaessa Restel Ravintoloihin ja muihin tutkimuksen ravintoloihin ovat ostovelkojen kiertoajat selvästi lyhyempiä toimialalla. PK Ravintoloiden ostovelkojen kiertoajat ovat jopa kolme kertaa pidempiä. Tunnusluvun arvoja tarkasteltaessa huomataan, että taloustilanteen heikentyminen näkyy selvästi nousevina ostovelkojen kiertoaikoina, eli laskujen maksuaikojen pidentymisenä. Ostovelkojen kiertoaikojen tulisi olla hieman pitempiä kuin myyntisaamisten kiertoajat, tarkasteltaessa ravintoloita huomataan niiden olevan monta kertaa suuremmat jokaisella ravintolalla. Ostovelkojen kiertoaikaa tulisi lyhentää mahdollisuuksien mukaan, sil-

lä se ei ole myöskään taloudellisesti kannattavaa eikä hyväksi yrityksen imagolle. Taulukko 10. esittää yhteenvedona ravintoloiden tehokkuutta näiden kiertoaikojen perusteella vuosina 2007–2011.

Taulukko 10. Yhteenvedo ravintoloiden tehokkuudesta

RAVINTOLOIDEN TEHOKKUUS					
MYYNTISAAMISTEN KIERTOAIKA (VRK)	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	6	7	6	6	6
PK Ravintolat Oy	5	13	11	12	11
Avecra Oy	2	-	-	-	-
Royal Ravintolat	19	19	20	14	21
SSPF Ravintolat Oy	11	10	9	11	10
Toimiala	5	5	5	5	6
OSTOVELKOJEN KIERTOAIKA (VRK)	2007	2008	2009	2010	2011
Restel Ravintolat Oy	42	39	46	48	53
PK Ravintolat Oy	57	69	57	76	72
Avecra Oy	36	-	-	-	-
Royal Ravintolat Oy	48	55	58	54	62
SSPF Ravintolat Oy	37	40	43	49	47
Toimiala	28	28	26	26	26

Restel Oy:n vuosikertomuksia tarkasteltaessa koko hotelli- ja ravintola-alan myynti kasvoi vuonna 2007. Koko Restel konsernilla vuosi oli yksi parhaista ja ravintolatoiminnan tulos oli kokonaisuudessaan hyvä ja parani edellisestä vuodesta. Ruokaravintoloiden myynti nousi selvästi, samalla kun pubien ja krouvien myynnin kehitys kääntyi negatiiviseksi, mihin vaikutti laki ravintoloiden tupakointikiellon voimaantulemisesta kesäkuun alussa. Vuonna 2008 leimasi jo myös hotelli- ja ravintola-alaa nopeasti heikentynyt markkinatilanne ja tulevaisuuden epävarmuus. Ravintolatoiminnan liikevaihdon kehitys oli negatiivinen, johtuen monista ravintoloista luopumisesta ja pubien sekä krouvien alentuneesta liikevaihdosta. Kokonaisuudessaan ravintolatoiminnan tulos oli hyvä, mutta heikkeni edellisvuodesta. Vuonna 2009 ravintola-alan anniskeluravintoloiden myynti laski huomattavasti, mitä lisäsi myyntihintojen nousu. Sekä juoma- että ruokamyynnin volyymi supistui. Heikentyneen markkinatilanteen vuoksi myös Restel Ravintoloiden tulos heikkeni edellisestä vuodesta. Vuosi 2010 jatkui samaan tahtiin ja lii-

kevaihto pieneni edellisvuodesta. Alan kannattavuuden heikkeneminen pysähtyi ja kannattavuus kääntyi loppuvuodesta nousuun. Restel Ravintolat keskittyi myös alkuvuonna sopeuttamaan toimintaansa syvän laskusuhdanteen olosuhteisiin ja loppuvuonna kysynnän parantuessa varmistettiin kasvavilla markkinoilla menestymistä. Vuonna 2011 hotelli- ja ravintolamarkkinat toipuivat osittain vuosien 2009 ja 2010 tasosta. Vuoden 2011 kesällä yleinen taloustilanne kuitenkin heikkeni uudelleen globaalisti koskettaen myös Suomea. Tämä vaikutti alaan hidastamaan kasvua loppuvuodesta. Liikevaihto parani myös Restel Ravintoloilla edellisestä vuodesta. Hotelli- ja ravintola-alaan oletetaan yleisen taloustilanteen heikentymisen vaikuttavan vielä vuosia, sillä se heijastuu toimialaan viiveellä. (Restel Vuosikertomukset 2007–2011)

Tutkimus antaa vastauksen tutkimusongelmaan, jonka tuloksena huomataan, että taloustilanteen taantuma on vaikuttanut tunnuslukujen arvoihin laskevasti. Restel Ravintoloilla ja Royal Ravintoloilla tilanne näkyy parhaiten. Restel ravintoloilla kuitenkin kaikkein eniten. PK Ravintolat ovat onnistuneet kuitenkin hyvin pitämään tilanteen tyydyttävällä tasolla toiminnan laajentamisen myötä, vaikka taloustilanne on ollut heikko. SSPF Ravintolat ja AVECRA ovat niin vakavaraisia yrityksiä että niissä ei taloustilanteen heittäminen vaikuta näin pienessä ajassa ja niin mitavasti, koska yritykset ovat niin omavaraisia ja talous vakaa. Toimialalla taloustilanteen taantuma näkyy viiveellä ja vuoden 2009 jälkeen tilanne on huonontunut ollen 2009–2011 heikoimmillaan. 2012 vuodesta odotetaan jo hieman parempaa.

Tarkasteltaessa Restel Ravintoloita on sen kannattavuus, vakavaraisuus ja maksuvalmius melko heikkoa. Tukena on silti isompi konserni Restel Oy, jonka tytäryhtiö Restel Ravintolat on. Tilanne varmasti kohentuu Restel Ravintoloilla, kun taloustilanteen taantuma hälventyy. Hyvänä jatkotutkimusaiheena pitäisinkin taloustilanteen seuraamista tulevaisuudessa, kun taloustilanne kohentuu ja markkinat elpyvät. Hyvänä jatkotutkimusaiheena olisi myös kulujen lähempi tutkimus kannattavuuden näkökulmasta ja niiden minimointisuunnitelma. Kattava teoria- ja tutkimusosio antavat vastauksia tarkempaa tarkastelua varten ja johdanto sekä yhteenveto antavat hyvän kuvan työn sisällöstä. Mielestäni opinnäytetyö on kokonaisuudessaan onnistunut.

LÄHTEET

Aho, Teemu & Rantanen Hannu. 1996. Yrityksen tilinpäätösanalyysi. 13. muuttamaton painos. Tampere. Otatieto Oy.

Alhola, Kari & Koivikko, Aarne & Rätty, Päivi. 2003. Konsernitilinpäätös ja IAS. Vantaa. WSOY.

Avecra 2013. Ravintolapalveluita junissa ja rautatieasemilla. Viitattu 20.4.2013. Saatavilla www-muodossa:<<http://www.avecra.fi>>

Avecra asemaravintolat 2013. Asemaravintolat -helposti matkasi varrella. Viitattu 20.4.2013. Saatavilla www-muodossa:<<http://www.avecra.fi/asemaravintolat/>>

Avecra Oy tilinpäätökset 2007–2011

Balance consulting 2013 a. Liiketulos ja liiketulos - %. Viitattu 22.7.2013. Saatavilla www-muodossa:<<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/liiketulos>>

Balance consulting 2013 b. Rahoitustulos ja rahoitustulos - %. Viitattu 22.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/rahoitustulos>

Balance consulting 2013 c. Oman pääoman tuotto - %. Viitattu 24.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/oman_paaoman_tuotto>

Balance consulting 2013 d. Kokonaispääoman tuotto - %. Viitattu 24.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/kokonaispaaoman_tuotto>

Balance consulting 2013 e. Omavaraisuusaste - %. Viitattu 22.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/omavaraisuusaste> >

Balance consulting 2013 f. Myyntisaamisten kiertoaika. Viitattu 26.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/myyntisaamisten_kiertoaika>

Balance consulting 2013 g. Ostovelkojen kiertoaika. Viitattu 26.7.2013. Saatavilla www-muodossa:
<http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/ostovelkojen_kiertoaika>

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko. & Sajavaara, Paula. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. painos. Helsinki. Tammi.

Järvinen, Risto & Prepula, Eero & Riistama, Veijo & Tuokko, Yrjö. 2002. Konsernitilinpäätös - uuden kirjanpitolain mukaan. 2. uud. painos. Porvoo. WSOY.

Kallunki, Juha-Pekka & Niemelä, Jaakko. 2007. Uusi yrityksen arvonmääritys. 4. uud. painos. Helsinki. Talentum.

Kallunki, Juha-Pekka & Kytönen, Erkki. 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi. 6. uud. painos. Jyväskylä. Talentum.

Kokkonen, Sampsa. 1997. Tilintarkastuksen perusteet ja käytäntö. Porvoo. WSOY.

Korkeamäki, Ari-Matti. 2008. Tilintarkastuksen perusteet. Helsinki. WSOY

Laitinen, Erkki, K. 2002. Strateginen tilinpäätösanalyysi. Jyväskylä. Kauppakaari.

Leppiniemi, Jarmo. 2000. Hyvä kirjanpito. 8. uud. painos. Porvoo. WSOY

Leppiniemi, Jarmo. 2008. Ratkaisuja tilinpäätäjän ongelmiin. 2. uud. painos. Juva. WSOY pro.

Leppiniemi, Jarmo & Leppiniemi, Raili. 2001. Pk -yrityksen kirjanpito ja tilinpäätös. WSOY.

Leppiniemi, Jarmo & Leppiniemi, Raili. 2002. Hyvä tilinpäätöskäytäntö. 4. uud. painos. Porvoo. WSOY.

Lindfors, Hannele. 2010. Kirjanpito käytännönläheisesti. 4. uud. painos. Helsinki. Kauppakamari.

Merimaa 2009. Ravintolabisneksessä taantuma näkyy viiveellä. Viitattu 02.08.2013. Saatavilla [www-muodossa:
<http://www.studio55.fi/oikeusjakohtuus/artikkeli.shtml/1161331/juhani-merimaa-ravintolabisneksessa-taantuma-nakyy-viiveella>](http://www.studio55.fi/oikeusjakohtuus/artikkeli.shtml/1161331/juhani-merimaa-ravintolabisneksessa-taantuma-nakyy-viiveella)

Mäkelä, Lotta & Reponen, Marko & Pohjonen, Sari & Honkamäki, Tuomas. 2009. Konsernitilinpäätöksen laadinta. 2. uud. painos. Juva. WSOY.

Palace Kämp 2013. Kämp Group -parhaat ravintolat. Saatavilla [www-muodossa:<Viitattu 20.4.2013. http://www.palacekamp.fi/ravintolat/>](http://www.palacekamp.fi/ravintolat/)

PK Ravintolat Oy tilinpäätökset 2007–2011

Salmi, Ilari. 2012. Mitä tilinpäätös kertoo? Porvoo. EDITA.

SSP Finland 2013 a. Select Service Partner Finland Oy. Saatavilla [www-muodossa:<Viitattu 20.4.2013. http://www.sspfinland.fi/fi/ssp-finland/yritys-ja-yhteystiedot/>](http://www.sspfinland.fi/fi/ssp-finland/yritys-ja-yhteystiedot/)

SSP Finland 2013 b. SSP Finland Ravintolat. Viitattu 20.4.2013. Saatavilla [www-muodossa:<http://www.sspfinland.fi/fi/ravintolat-kahvilat-ja-lounges/terminaali-2/ravintolat/>](http://www.sspfinland.fi/fi/ravintolat-kahvilat-ja-lounges/terminaali-2/ravintolat/)

SPPF Ravintolat tilinpäätökset 2007–2011

Restel Ravintolat Oy tilinpäätökset 2007–2011

Restel Ravintolat 2013. Restel Ravintolat. Viitattu 20.4.2013. Saatavilla www-muodossa:<http://www.restel.fi/ravintolat/fi_FI/ravintolat/>

Restel Oy Vuosikertomukset 2007–2011

Royal Ravintolat Oy tilinpäätökset 2007–2011

Royal Ravintolat 2013. Royal Ravintolat Oy. Viitattu 20.4.2013. Saatavilla www-muodossa:<<http://www.royalravintolat.com/royal-ravintolat-oy>>

Troberg, Pontus. 2003. IAS ja kansainvälinen tilinpäätös. Jyväskylä. WSOY.

Vilkkumaa, Matti. 2010. Yrityksen menestyksen mittarit: tunnusluvut, yrityksen hinnan määrittäminen & tilinpäätösanalyysi. Helsinki. Yrityskirjat Oy.

Yritystutkimusneuvottelulautakunta ry. 2009. Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa. Helsinki University Press. Gaudeamus.

Yritystutkimus ry. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki University Press. Gaudeamus.

